

รายงานการวิจัย
เรื่อง

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ
จังหวัดสุพรรณบุรี

Network Building and Participatory in Social Welfare for the
Elderly of Nongpho Subdistrict Administration Organization,
Nongyasai District, Suphanburi Province

ผศ.ศิริมา สุวรรณศรี
ผศ.ดร.เอกอนงค์ ศรีสำอากค์
ผศ.ดร.สมศักดิ์ เจริญพูล
นางสาวพนารัตน์ พรหมมา

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รายงานการวิจัย
เรื่อง

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ
จังหวัดสุพรรณบุรี

Network Building and Participatory in Social Welfare for the
Elderly of Nongpho Subdistrict Administration Organization,
Nongyasai District, Suphanburi Province

ผศ.ศิริมา สุวรรณศรี
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
ผศ.ดร.เอกอนงค์ ศรีสำอากค์
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
ผศ.ดร.สมศักดิ์ เจริญพูล
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
นางสาวพนารัตน์ พรหมมา
สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2561)

หัวข้อวิจัย	รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไช จังหวัดสุพรรณบุรี
ผู้ดำเนินการวิจัย	ผศ.ศิริมา สุวรรณศรี, ผศ.ดร.สมศักดิ์ เจริญพูล, ผศ.ดร.เอกอนงค์ ศรีสำอากค์ และนางสาวพนารัตน์ พรหมมา
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภพ คงฤทธิ์ระจัน
หน่วยงาน	หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2562

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไช จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไช จังหวัดสุพรรณบุรี 2) พัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไช จังหวัดสุพรรณบุรี 3) นำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย ทำการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุ จำนวน 297 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 33 คน ข้อมูลที่ได้เชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งการวิเคราะห์ One-way ANOVA ข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์แบบอุปนัย และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดระบบหมวดหมู่ข้อมูล มีผลการศึกษาดังนี้

1) สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ พบว่า สวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับอยู่ในระดับมาก ความต้องการด้านเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง ผู้สูงอายุต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดนโยบาย และสนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2) การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ พบว่าควรมีการพัฒนาตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีระบบ (System Theory)

3) การนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการจัดทำคู่มือที่เน้นให้ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนินงานและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย, การมีส่วนร่วม, การจัดสวัสดิการสังคม, ผู้สูงอายุ

Research Title	Network Building and Participatory in Social Welfare for the Elderly People of Nongpho Subdistrict Administration Organization, Nongyasai District, Suphanburi Province
Researchers	Asst. Prof.Sirima Suwansri, Asst. Prof. Dr.Somsak Charoenpool, Asst. Prof. Dr.Eakanong Srisumaung and Miss.Phanarat Phromma
Advisor	Assoc. Prof. Dr.Rungpob Kongritrajun
Entity	Public Administration Program, School of Law and Politics Suan Dusit University
Year	2019

The study of Network Building and Participatory in Social Welfare for the Elderly People of Nongpho Subdistrict Administration Organization, Nongyasai District, Suphanburi Province is aimed at 1) to study situations and needs in network building and participatory in social welfare for the elderly people of Nongpho Subdistrict Administration Organization, Nongyasai District, Suphanburi Province, 2) to develop network building and participatory in social welfare for the elderly people Nongpho Subdistrict Administration Organization, Nongyasai District, Suphanburi Province, and 3) to present network building and participatory in social welfare for the elderly people towards stakeholders. Mixed method is used in this research. Research tools for collect data are a set of questionnaires, in-depth interview, and focus group. Quantitative data is collected from questionnaires which are responded by 297 elder people. Moreover, qualitative data is gathered from in-depth interview with 33 interviewees. Mean, standard deviation and one-way ANOVA are used to analyze quantitative data. Content analysis, analytic induction and typological analysis and categorizing are taken to explore qualitative data. The results are

1) the situations and needs in network building and participatory in social welfare for the elderly people are found that social welfare for the elderly people is at medium high level. Needs in network in order to develop the elder people's welfare is at medium level. Senior people want subdistrict administration organization to set policy and support the budget to enhance network building and participatory in social welfare for the elderly people.

2) the development in network building and participatory in social welfare for the elderly is recovered that it should be improved according to System Theory.

3) the present of network building and participatory in social welfare for the elderly people towards stakeholders is doing a manual and focusing on the practitioner to apply efficiency and effectiveness in the process and the response to the senior people's needs.

Keywords: Network Building, Participatory, Social Welfare Establishing, Elderly people

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ที่ทำให้คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานการวิจัยให้กับสังคมและชุมชน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภพ คงฤทธิ์ระจัน รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพงษ์ สีลาภิไพศาล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา โทผล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดร.วิโรจน์ พรหมสุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยจนเป็นผลสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายก ปลัด และนักวิชาการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เจ้าอาวาสวัดสามัคคีธรรม ประธานกลุ่มต่าง ๆ และตัวแทนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ทั้ง 14 หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัว และผู้สนับสนุนที่ไม่ได้เอ่ยนามทุกท่าน ที่ทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี ไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

2562

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมและการสร้างเครือข่าย	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	15
2.3 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ	26
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	40
3.1 ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	40
3.2 เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	41
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	44

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	45
4.1 ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการ สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์	45
4.2 ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์	75
4.3 ขั้นตอนที่ 3 ผลการนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์	83
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	85
5.1 สรุปผลการวิจัย	85
5.2 อภิปรายผล	99
5.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	113
5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	114
บรรณานุกรม	115
บรรณานุกรมภาษาไทย	115
บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ	120
ภาคผนวก	122
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	123
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (เจ้าหน้าที่)	129
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้สูงอายุ)	141
ภาคผนวก ง ภาพการลงพื้นที่	146
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	151
ภาคผนวก ฉ คู่มือ รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ	153
ประวัติผู้วิจัย	193

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach α -Coefficients)	42
3.2	ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected item-total correlation: CITC) ของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ	42
3.3	ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected item-total correlation: CITC) ของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ	43
4.1	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	46
4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับจำแนกตามรายด้าน	48
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย	49
4.4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย	49
4.5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำ	50
4.6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการบริการสังคมและนันทนาการ	50
4.7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามรายด้าน	51
4.8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านระดับการมีส่วนร่วม	51
4.9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ	53
4.10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย	54
4.11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ	55
4.12	ความผันแปรของระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ	55

ตารางที่		หน้า
4.13	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับระหว่างกลุ่มอายุ โดยวิธี LSD	56
4.14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่าย ผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ	57
4.15	ความผันแปรของระดับข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อ การพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ	57
4.16	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการ พัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มอายุ โดยวิธี LSD	58
4.17	สภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมผู้สูงวัย	72
4.18	สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมผู้สูงวัย	73

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงขั้นตอนได้การมีส่วนร่วมของพลเมืองของ Arnstein	17
2.2	กรอบแนวคิดการวิจัย	39
4.1	รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี	75

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแนวโน้มของสังคมโลกยุคปัจจุบัน พบว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี และกำลังมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์จากผลสำรวจที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ว่าจำนวนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั่วโลกจะเพิ่มจาก 687.9 ล้านคนในปีพ.ศ. 2549 เป็น 1,968 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 โดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุในทวีปเอเชียมากที่สุด (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข 2552) สำหรับประเทศไทย สัดส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งมีผลมาจากการพัฒนาบริการด้านสาธารณสุข รวมทั้งการใส่ใจดูแลสุขภาพของคนรุ่นใหม่ นับตั้งแต่ปี 2548 ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) จากข้อมูลของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2557, น. 6) พบว่าสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 หรือในอีกเพียง 7 ปีข้างหน้า และคาดว่าจะเป็สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคมและสุขภาพ ซึ่งในประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบเป็นไปด้วยความล่าช้าและมีข้อจำกัด (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับการประกาศของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติที่กล่าวว่าผู้สูงอายุมีจำนวนและสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัย แรงงาน รายได้ สุขภาพอนามัย และสวัสดิการ และจากการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุครั้งที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศด้านผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 (Internationalplan of Action on Aging, 2002) ได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญคือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิคุ้มครอง และรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้วยการตราเป็นกฎหมาย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) จากแนวนโยบายดังกล่าว นำไปสู่การตรากฎหมายเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ หรือการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดเงื่อนไขในการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 54 กำหนดไว้ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และ มาตรา 80 วรรคสอง กำหนดว่า “รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้” การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะเน้นที่

การสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553, น. 14)

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 จึงต้องถ่ายโอนภารกิจหลายประการที่รัฐดูแลอยู่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ (อภิชาติ สถิตนิรามัย, 2555) ประกอบกับพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งจากกฎหมายเหล่านี้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจมากมายหลายอย่างหน้าที่หนึ่งขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 16(10) กำหนดให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะด้านการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งภารกิจเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สถานสงเคราะห์คนชรา เปียยังชีพผู้สูงอายุ ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุในชุมชน โดยถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ (เดิม) ไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548)

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ถึงแม้จะมีนโยบายในการจัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่เรียกว่า “เบี้ยยังชีพ” และจัดการบริการสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมบ้านการบริการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ แต่ก็ยังพบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาความยากจนเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นในปัจจุบัน และการได้รับการบริการยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร (จิรวิธนา กล้าหาญ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของระพีพรรณ คำหอม และคณะ (2542) ที่พบว่าระบบและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยยังได้รับความสนใจดูแลน้อยทั้งจากภาครัฐและเอกชน นโยบายและการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ มักได้รับการมองว่าเป็นเรื่องไม่เร่งด่วน และมีความสำคัญเป็นอันดับรองเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มอื่นในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึงและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุยังมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานในการสงเคราะห์ ผู้สูงอายุที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดไว้ เนื่องจากขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ความไม่พร้อมของงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ และไม่ครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2557, น. 1) ที่พบว่าการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไทย ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง และสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริงและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุได้

ทั้งหมด แต่ประเด็นที่สำคัญคือ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ

การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นเครื่องมือที่ปัจจุบันหลายหน่วยงานมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการบริการสาธารณะให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้องค์การมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนายุคใหม่ ทั้งนี้้องค์การต้องสร้างระบบการดำเนินงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนต่างพยายามที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการดำเนินกิจกรรมภายในองค์กร โดยนำรูปแบบและเทคนิคด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล รองรับความท้าทาย ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและความเจริญเติบโตของสังคมประเทศและองค์กร (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552, น. 20) ในขณะเดียวกันความคาดหวังของประชาชนในการได้รับบริการสาธารณะที่สูงขึ้นและการขยายตัวของปัญหาหรือการเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถทำให้เกิดคุณค่าต่อสังคม (Public Value) ได้อย่างชัดเจน (จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร, 2552, น. 33) ย่อมสร้างความกังวลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดใหม่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยการนำหลักการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายมาบูรณาการเสริมสร้างคุณภาพการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) หลักการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้นปัจจัยสำคัญคือการใช้กลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและภาคประชาสังคม (โกวิทย์ พวงงาม, 2549, น. 15) ซึ่งจะทำให้หน่วยงานเกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดบริการสาธารณะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน (มนัส สุวรรณ และคณะ, 2541) โดยเครือข่ายทางสังคมจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาได้อย่างมีบูรณาการและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น รวมถึงการจัดการข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงได้อย่างรวดเร็วและที่สำคัญจะช่วยขับเคลื่อนปัญหา ซึ่งเดิมเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กลายมาเป็นปัญหาของทุกภาคส่วนและเข้าร่วมกันแก้ไข (สถาบันพระปกเกล้า, 2553, น. 7) ดังนั้นการจัดการกับปัญหาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ต้องทำงานกันในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพโดยใช้กลไกการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ มีการร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ และยังทำให้มีพลังต่อรองกับอำนาจต่าง ๆ ได้ดีขึ้น นับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการเปลี่ยนแปลงสถานะจากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติ การเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 มีโครงสร้างอัตรากำลังแบ่งงานรับผิดชอบด้านสวัสดิการ

สังคมไว้ชัดเจน คือ กองสวัสดิการสังคม มีบุคลากรจำนวน 3 คน ประกอบไปด้วย นักบริหารงานสวัสดิการสังคม นักพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบาย และแผน (ช่วยปฏิบัติงาน ในกองสวัสดิการสังคม เนื่องจากรัฐบาลกำหนดให้จัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้ครอบคลุมและครบทุกด้าน แต่ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ มีการดำเนินงานในแต่ละด้านน้อยมากสภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ รองลงมาเป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพ สภาพปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านผู้สูงอายุ คือ ไม่มีการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ และด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัวและการคุ้มครองให้ครอบคลุมกับความต้องการของผู้สูงอายุ ที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ การสงเคราะห์เครื่องอุปโภค/บริโภค การฝึกอบรมและพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ การจัดกิจกรรมรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ การซ่อมแซมและสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุที่มีความยากจน การสงเคราะห์ เครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และการจัดสถานที่พักรอและห้องซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองโพธิ์ มีการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ แค่เพียงบางส่วนเท่านั้น ยังมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานในการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดไว้ เนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากยังขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องการดำเนินงานด้านสวัสดิการ ผู้สูงอายุ แยกส่วนระหว่างงานด้านสุขภาพกับงานด้านสังคม ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง และสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริง

จากปัญหาและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่ยังไม่มีความชัดเจน ร่วมกับแนวทางการพัฒนาที่ต้องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์จำเป็นต้องนำแนวคิดการดำเนินงานแบบเครือข่ายมาใช้เพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จึงจะสามารถจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้สูงอายุ และมีความคล่องตัวในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนข้อจำกัดหลายประการ การสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนอื่น ๆ เป็นทางออกทางหนึ่งทีก่อให้เกิดคุณค่าต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เนื่องจากการสร้างเครือข่ายได้เปิดให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาพื้นที่ และการบริหารงานแบบเครือข่ายจะช่วยให้เห็นทางเลือกใหม่ หรือนวัตกรรมในการจัดบริการสาธารณะ กล่าวคือ เครือข่ายช่วยกำจัดจุดอ่อนขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านขาดอำนาจในการจัดการประเด็นปัญหาหรือพัฒนาในพื้นที่อย่างมีบูรณาการ เนื่องจากในทางปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ร่วมกัน หรือเชื่อมโยงระหว่างส่วนราชการทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค รัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้เพิ่มโอกาสในการจัดการปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย เกิดอำนาจหรือพลัง ซึ่งถ้าดำเนินการด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงลำพัง อาจไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งในกระบวนการของการเสริมสร้างหรือบริหาร

เครือข่ายจะให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแบ่งหน้าที่ การสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นความสัมพันธ์ ในแนวราบรวมทั้งมีกลไกรับผิดชอบซึ่งกันและกัน และประการสำคัญ การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มักอยู่บนพื้นฐานของการเสวนาและฉันทามติซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีประชาธิปไตย (สถาบันพระปกเกล้า, 2553, น. 8-12)

คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยหวังว่าการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมในการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุและรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นผู้มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. พัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. นำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ด้านประชากร

การศึกษานี้จะศึกษาข้อมูลจากประชากรในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 3 กลุ่มประกอบด้วย ผู้สูงวัยที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคองค์กรชุมชน (ชุมชน และประชาชน) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัย

ด้านกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยกลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้สูงวัยที่มีอายุมากกว่า 60 ปีจำนวน 315 คน เพื่อใช้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะทำการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยเน้นผู้ที่

มีประสบการณ์และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคองค์กรชุมชน (แกนนำชุมชน และประชาชน) จำนวน 33 คน ข้อมูลจากเชิงปริมาณและคุณภาพจะนำมาวิเคราะห์และสรุปผลร่วมกันโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมต่อไป

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วยระดับการดำเนินงานการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ได้แก่ ลักษณะการทำงานในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคองค์กรชุมชน ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ (การประสานงานงานกับเครือข่าย การแสวงหาความร่วมมือกับเครือข่าย การรายงานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อสาธารณชน) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ระยะเวลาและสถานที่

การศึกษานี้จะทำการศึกษาข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษา 12 เดือน คือ ช่วงเวลาตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2561

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

1. การสร้างเครือข่าย หมายถึง การที่หน่วยงานภาครัฐหรือผู้นำในท้องถิ่น สร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐด้วยกัน องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์กรที่ไม่แสวงกำไร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ และทรัพยากรระหว่างกันในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผิดชอบ

3. การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีรายได้ และการมีงานทำ ด้านการบริการสังคมและนันทนาการ

4. การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ หมายถึง การร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเครือข่ายในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในการวางแผนการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับ หน่วยงานของภาครัฐ องค์การภาคเอกชน องค์การภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ หรือองค์กรที่ไม่แสวงกำไร ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยช่วยให้ทราบถึงสภาพการณ์ ความต้องการในการจัดการเครือข่ายผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากลยุทธ์และการจัดการเครือข่ายการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำกลยุทธ์การจัดการเครือข่ายที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. ผลการวิจัยเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ในการบริหารและการจัดการเครือข่าย การพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ช่วยให้ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้วิจัยดำเนินการค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้านการจัดสวัสดิการสังคม ด้านเครือข่าย ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาพัฒนาแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย ซึ่งผลการค้นคว้าข้อมูลดังรายละเอียดตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมและการสร้างเครือข่าย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.3 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคมและการสร้างเครือข่าย

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม มีพัฒนาการมาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยน โดยเครือข่ายทางสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่ได้ตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ระหว่างสมาชิกเครือข่ายทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ ปัจจุบันองค์ความรู้ของแนวคิดเครือข่ายทางสังคมถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม การสร้างเครือข่าย รวมไปถึงการศึกษาถึงอำนาจและการพึ่งพภายในเครือข่าย

2.1.1 ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของเครือข่ายทางสังคมไว้ดังนี้

ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์ (2551, น. 3) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายทางสังคมว่า หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคนหรือองค์การที่สมัครใจที่จะร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีเป้าหมายร่วมกัน เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย รวมถึงสมาชิกในเครือข่ายจะมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่ามีความสัมพันธ์แบบพึ่งพิง

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550, น. 32-35) ได้อธิบายความหมายของเครือข่ายทางสังคมว่า หมายถึง การที่หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรของภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน สถาบันวิชาชีพ องค์กรที่ไม่แสวงกำไร ในการดำเนินกิจการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายจะสามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากรในการดำเนินงาน หรือการตัดสินใจร่วมกันระหว่างสมาชิก ภายในเครือข่าย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณค่าทางสาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการร่วมกัน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นในลักษณะของการบังคับหรือการสั่งการจากสายการบังคับบัญชา

Marin and Wellman (2011, p. 11-12) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายทางสังคมว่า หมายถึง กลุ่มของสมาชิกเครือข่าย (Nodes) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยมีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบ ความเป็นเพื่อน ญาติพี่น้อง ผู้ร่วมงาน ที่มีความไว้วางใจกัน โดยสมาชิกภายในเครือข่ายจะมีการพูดคุย การให้คำแนะนำ การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ มีการติดต่อสื่อสารผ่านอีเมล และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ความร่วมมือกันเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน

จากความหมายของเครือข่ายทางสังคมข้างต้นสรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้ตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรซึ่งกันและกันทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ ตลอดจนให้ความร่วมมือกันในการดำเนินกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์

2.1.2 องค์ประกอบของเครือข่าย

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของเครือข่ายนั้นมีความสำคัญเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายที่แท้จริง มีนักวิชาการหลายท่านได้กำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายไว้ดังนี้

Starkey (2006) กล่าวว่าเครือข่ายต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) มีการเชื่อมโยง ระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลาย ๆ หน่วยที่มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกัน 2) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเชื่อมโยงไว้อย่างชัดเจน 3) มีการจัดตั้งกลุ่มพิจารณาตนเป็นหลักทั้งในระดับองค์กรหรือระดับบุคคล 4) มีกิจกรรมกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง 5) มีปฏิสัมพันธ์ในการมีส่วนร่วม 6) มีการแบ่งปันทรัพยากรของสมาชิก 7) มีการสำรวจขอบเขตเพื่อการเติมเต็มความสมบูรณ์แบบให้กับเครือข่ายการทำงานและการเชื่อมโยง 8) มีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม และการประสานงาน

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2548, น. 11-13) ได้เสนอว่าองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายประกอบด้วย 1) เครือข่ายจะต้องเริ่มต้นจากสมาชิกและหากเครือข่ายมีมากก็ต้องมีการจัดแบ่งหน้าที่ 2) มีกรรมการผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการจัดการที่ติดต่อกระบวนการและทำให้สมาชิกสามารถนำพาเครือข่ายขับเคลื่อนไปด้วยพลังร่วม 3) มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจน เพราะมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิกตลอดจนสามารถสนองตอบความต้องการหรือภารกิจของตนเองหรือองค์กร 4) มีกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกแสวงหาแนวทางที่ทรงพลังในการดำเนินให้บรรลุเป้าหมาย

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2546, น. 7) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของเครือข่ายว่า เครือข่ายจะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลายที่ต่างก็มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินกิจการร่วมกัน มีความตื่นตัวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สามารถสื่อสารถึงกันได้ มีพื้นที่ในการทำงาน หรือมีศูนย์การประสานงานย่อยที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ และมีผู้รับผิดชอบในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกเครือข่ายโดยมีการเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง

กิตติศักดิ์ ตันสุรัตน์ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐพบว่ารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การให้ผู้เข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ 3) การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร 4) การสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างสมาชิก 5) การร่วมกันกำหนดและปฏิบัติตามแผนงานโครงการ 6) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมกันสรุปบทเรียน

ดังนั้น การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้งตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่ายจะต้องประกอบด้วย ได้แก่ 1) สมาชิกเครือข่าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่าย 2) จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ ของเครือข่าย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคล กลุ่มองค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่น หรือจุดมุ่งหมายร่วมกันความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย 3) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกคือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึกร่วม ถ้าหากขาดส่วนนี้ไปการจัดตั้งเครือข่ายจะเป็นเพียงการจัดตั้งเพื่อหาผลประโยชน์เท่านั้น 4) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือกระบวนการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก จะเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นการส่งเสริม และกระตุ้นให้เครือข่ายมีพลังในการขับเคลื่อนมากขึ้น หากไม่มีกระบวนการดังกล่าวพัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้า ๆ และอาจสิ้นสุดลง

2.1.3 ที่มาและการเกิดเครือข่าย

ทฤษฎีและแนวคิดที่อธิบายถึงการเกิดขึ้นของเครือข่ายมาจากมีแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้ (Boissevain Clyde, 1973)

1) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ทฤษฎีนี้ได้มีการอธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันซึ่งเป็นที่มาของการเกิดเครือข่ายไว้ว่า การจะเกิดเครือข่ายขึ้นได้นั้น แต่ละฝ่ายจะต้องมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับเมื่อเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การให้ความร่วมมือในการประสานและเต็มใจที่จะเข้าร่วมเครือข่าย

2) แนวคิดการรวมพลัง (Synergy) ทฤษฎีนี้ได้มีการอธิบายถึงการรวมพลังในการทำงานจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นหรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์การจะทำงานโดยลำพัง ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าการรวมพลังกันจะก่อให้เกิดคุณค่าที่ทวีคูณ

จากแนวคิดอาจกล่าวได้ว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางสังคม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเครือข่ายทำให้เกิดการรวมพลังในการทำงาน ตั้งแต่การร่วมกันกำหนด วัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่ การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผล โดยมีกิจกรรมสำคัญที่เครือข่ายต้องทำร่วมกันคือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การบูรณาการองค์ความรู้ ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลังและเป็นการใช้

ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญของเครือข่ายคือต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อย่างไรก็ตามเครือข่ายอาจเกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะคือ

1) เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความสมานฉันท์ การร่วมแรงร่วมใจของฝ่ายต่างๆ ที่มองเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้และการแก้ปัญหา ร่วมกันแล้วมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนการพึ่งพาอาศัย โดยเป็นเครือข่ายที่มีการสื่อสารและความผูกพันที่มีชีวิตชีวา มีกระบวนการที่ประสานสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการอย่างแท้จริงของสมาชิก มีแนวทางการดำเนินการที่เป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายต่างๆ และมีโครงสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบ รัตนาวดี ณ นคร (2554, น. 8) ได้ให้ความเห็นว่าเครือข่ายที่เกิดจากธรรมชาติมักใช้เวลานานในการสร้างเครือข่ายแต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วเครือข่ายมักมีความเข้มแข็ง ยั่งยืนและมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นแต่เครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือภาครัฐและมักอยู่ในกรอบแนวคิดเดิมที่ใช้กลไกภาครัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรม และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อิงพื้นฐานความต้องการ ความคิด ความเข้าใจหรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเกิดการร่วมตัว การทำงานจึงเป็นเรื่องเฉพาะกิจไม่มีความต่อเนื่อง เว้นแต่จะได้รับการชี้แนะที่ดีมีการดำเนินงานเป็นขั้นเป็นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจได้ดีและเกิดความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่เครือข่าย

2) เครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งและสนับสนุนของภาคส่วนต่าง ๆ จะเกิดเมื่อมีผู้นำที่มีความพร้อมและมีความต้องการที่จะจัดตั้งเครือข่ายเพื่อให้มีการช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ภาครัฐหรือให้มีการช่วยเหลือกันทำงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ตนเองไม่สามารถทำได้ดีพอหรือทำเพื่อการ ทำงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตนเองไม่สามารถทำได้ดีพอ หรือทำได้ไม่ทั่วถึงเครือข่ายลักษณะนี้อาจเกิดจากความพร้อมและความต้องการภายในองค์กร หรือเกิดจากการสนับสนุนขอเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ตนเองหรือหน่วยงานจะได้รับจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในเครือข่าย (Starkey, 1977)

จากสาเหตุดังกล่าวตามความคิดเห็นของรัตนาวดี ณ นคร จึงมีเครือข่ายอีกรูปแบบหนึ่ง เรียกว่าเครือข่ายวิวัฒนาการซึ่งมิได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตั้งแต่แรกและมีได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรง แต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มจากกลุ่มบุคคลหรือองค์การมารวมตัวกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนและเรียนรู้ไปด้วยกันโดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนักหรือเกิดจากการจุดประกายจากความคิดภายนอกไม่ว่าจะเป็นการรับฟังการได้เห็นตัวอย่างการดำเนินงานเครือข่ายอื่นๆ แล้วจึงเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายลักษณะนี้ถึงแม้ว่าไม่ได้เกิดจากการกระตุ้นจากภายในโดยตรงตั้งแต่แรกแต่สมาชิกมีความตั้งใจจริงจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งได้เช่นกัน วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550, น. 16-17) สรุปถึงสาเหตุของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ดังนี้

1) ข้อจำกัดในเชิงสถาบันและทรัพยากรกล่าวคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมีข้อจำกัดในด้านบุคลากรและงบประมาณโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ขนาดเล็ก ที่มีบุคลากรจำนวน 3-5 คน การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ทั้งหมดจึงเป็นเรื่องเกินกว่าวิสัยที่จะทำได้ เพียงลำพังนอกจากนี้งบประมาณที่จำเป็นสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อาจเกินกว่าขีดความสามารถทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแม้การกระจายอำนาจทางการคลังที่ผ่านมาจะส่งผลให้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีทรัพยากรทางการเงินการคลังมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่จำกัดเมื่อเทียบกับภารกิจทั้งหมดที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นการแสวงหาเครือข่ายในการทำงานจึงเป็นมาตรการที่ช่วยลดข้อจำกัดทางบุคลากรและทางการเงินการคลังได้

2) การเข้าถึงปัญหาในระดับชุมชนนับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งจำเป็นต้องแสวงหาเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานปัญหาสังคมหลายประการเกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลและชุมชน ซึ่งอาจเกินกว่าที่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึงการสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงสาเหตุต้นตอของปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3) การเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นนับเป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพราะการแก้ไขปัญหาบางประการจำเป็นต้องอาศัยเทคนิควิธีการหรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นการเฉพาะเช่นการจัดการปัญหาขยะการจัดการสิ่งแวดล้อมการให้บริการสาธารณสุข การจัดการศึกษาวิธีการในการแก้ไขปัญหาเฉพาะเหล่านี้ อาจอยู่นอกเหนือความรู้ ความสามารถของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป การสร้างเครือข่ายจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการถ่ายโอนและเสริมสร้างความรู้และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4) ความตื่นตัวและความเข้มแข็งของภาคชุมชนและประชาสังคมปัจจุบันองค์กรภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเหล่านี้มีจุดเด่นในเรื่องของวิธีการทำงานที่คล่องตัวมีความสามารถในการเข้าถึงชุมชนระดับต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีและให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง การสร้างเครือข่ายการทำงานโดยอาศัยจุดแข็งต่าง ๆ ของภาคประชาชนเช่นนี้จึงช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการปัญหาชุมชน

5) ข้อบังคับหรือแนวนโยบายจากส่วนราชการเป็นอีกสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในระดับชุมชนรัฐบาลหรือกระทรวงมหาดไทยมักมีแนวนโยบายที่ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำงบประมาณ นโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเปิดกว้างและเป็นระบบเพิ่มมากขึ้นจนขยายผลไปสู่เครือข่ายในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

6) ความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เพียงลำพังเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ผลักดันให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งได้พยายามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยผ่านการลองผิดลองถูกความล้มเหลวของการแก้ไขปัญหาโดยลำพัง ในอดีตอาจทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Kwon and Fieock (2010) ทำการศึกษาเรื่องการตัดสินใจของท้องถิ่นในการทำข้อตกลงการบริการร่วมกัน โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจที่แยกออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกเป็นมุ่งเน้นไปที่ความต้องการภายใน ประสิทธิภาพที่ได้รับจากความร่วมมือ ปัญหาหน่วยงานและข้อมูล เป็นต้น ซึ่ง

การตัดสินใจช่วงแรกนี้จะอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็นและความนิยมชมชอบ ส่วนในช่วงที่สอง มุ่งเน้นที่ตัวหน่วยงาน การเจรจาต่อรอง การบังคับใช้ และความสัมพันธ์ของเครือข่าย ซึ่งการตัดสินใจในช่วงนี้จะเกี่ยวข้องกับต้นทุนแฝงในกระบวนการการเจรจาต่อรองและการบังคับใช้การศึกษาตัวแปรดังกล่าวได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ การตัดสินใจของรัฐบาลท้องถิ่นในช่วงแรกจะมีอิทธิพลมากที่สุด คือ ปัจจัยความต้องการด้านการบริการโดยการพิจารณาสร้างความร่วมมือจะสัมพันธ์กับขนาดประชากรของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ถ้าขนาดประชากรลดลง หรือจำนวนประชากรในพื้นที่หนาแน่นมากขึ้นมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การตัดสินใจในการสร้างความร่วมมือ นอกจากนี้การลดลงของผลกระทบภายนอก (Externalities) การบรรลุถึงการผลิตขนาดใหญ่ด้วยต้นทุนที่ลดลง (Economic of Scale) และขอบเขตการบริการที่จัดให้โดยเมืองมีแนวโน้มนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกันมากขึ้นส่วนช่วงที่สองเกี่ยวข้องกับต้นทุนแฝง พบว่า ต้นทุนสถาบันที่เป็นตัวแทนมีอิทธิพลต่อการสร้างความร่วมมือ เช่นเดียวกับต้นทุนข้อมูลข่าวสาร เป็นข้อจำกัดในการสร้างความร่วมมืออันเนื่องมาจากจำนวนของท้องถิ่นที่เข้าร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเป็นตัวทำนายนายที่สำคัญ ในส่วนของสถาบันที่เป็นผู้จัดการบริการ สถาบันการเมืองที่มีความมั่นคง นอกจากจะลดแรงจูงใจการกระจายผลประโยชน์แล้วยังเป็นตัวสร้างทุนทางสังคมให้เกิดขึ้น โดยผ่านทางความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นนอกจากนี้ปัญหาด้านงบประมาณ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ท้องถิ่นมีแนวโน้มในการสร้างความร่วมมือขณะที่ต้นทุนการเจรจาต่อรองและบังคับใช้ไม่มีอิทธิพลในการตัดสินใจ

จากที่กล่าวมาจะพบว่าเหตุผลสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายของปัจเจกบุคคลซึ่งไม่สามารถทำด้วยตนเองเพียงลำพังแต่ต้องอาศัยการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและเป็นการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน ในปัจจุบันมีองค์กรจำนวนมากตระหนักว่าเครือข่ายเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารระหว่างกันขององค์กรที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวข้องกันให้ได้ประโยชน์สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

2.1.4 ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

การแบ่งประเภท รูปแบบ และลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจและมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากพัฒนาการของความเป็นเครือข่ายในสังคมไทยจะเห็นได้ว่าในภาคส่วนต่าง ๆ มีกระบวนการสร้างเครือข่ายเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งองค์กรของภาครัฐเอง ภาครัฐกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และภาคประชาชนรวมทั้งในด้านแนวคิดกิจกรรมก็มีกระบวนการแบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่ายออกเป็นนัยต่าง ๆ ดังนั้นประเภทและรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยาม และกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มหรือผู้ใช้กิจกรรมเครือข่ายกำหนดขึ้นดังนี้ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, 2547, น. 84-97)

1) เครือข่ายเชิงพื้นที่เป็นการรวมตัวของกลุ่มองค์กร เครือข่ายที่อาศัยพื้นที่ที่ดำเนินการหลักในการทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมในพื้นที่เป็นเป้าหมายเพื่อนำทางและเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ โดยโครงสร้างของเครือข่ายพื้นที่จะมีลักษณะการแบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ อาทิ เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล และเครือข่ายระดับอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด เครือข่ายระดับภูมิภาค เครือข่ายระดับประเทศ เครือข่ายองค์กร

ระหว่างประเทศ ฯลฯ กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่ที่จะมีการเชื่อมโยง องค์การและเครือข่ายย่อยในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมเป็นเครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มหาแนวร่วมจากความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกันของปัจเจกบุคคลกลุ่ม องค์การและเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นมุ่งเน้นการจัดการในประเด็นนั้นอย่างจริงจังและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยกิจกรรมภารกิจและการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่ายซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์การพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายแบบนี้มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงานหรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์โดยลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้จะมีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์โดยกลุ่มผลประโยชน์อาจให้การสนับสนุนในการจัดตั้งเครือข่ายหรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และมีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่มหน่วยงานซึ่งเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนอาจมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายประเด็นกิจกรรมได้ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการรวมพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวม สำหรับสังคมไทยนั้น อาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ 4 ภาคส่วนใหญ่ๆ คือ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เครือข่ายองค์การพัฒนาเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชน สอดคล้องแนวคิดของ Mcguire (2006, pp. 35-36) ที่กล่าวว่าโครงสร้างเครือข่ายเป็นการดำเนินงานระดับโครงสร้างที่เชื่อมโยงหน่วยงานและองค์การต่าง ๆ อย่างหลากหลายโดยภายในโครงสร้างจะมีการตกลงกัน มีเป้าหมายที่ผสมผสานกัน และแลกเปลี่ยนทรัพยากรกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถอธิบายได้ถึงประเภทและรูปแบบของเครือข่ายนั้นขึ้นอยู่กับกิจกรรมและโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายในองค์การนั้นๆ และขึ้นอยู่กับว่าองค์การนั้นจะนำประเภทและรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสมมาปรับใช้กับองค์การของตนเพื่อให้การทำงานขององค์การประสบผลสำเร็จ

Putnam Robert (1993) ได้เสนอภาพของชุมชนซึ่งมีการจัดระเบียบสังคมที่เอื้อให้สังคมมีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิต ว่าเป็นชุมชนที่มีสมาชิกร่วมกันสร้างไว้วางใจต่อกัน (social trust) ซึ่งถือว่าเป็นทุนสังคม (social capital) ที่จะช่วยให้สังคมสามารถพัฒนาการจัดการต่างๆ เพื่อเอาชนะปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญ โดยเมื่อชุมชนมีปัญหาเกิดขึ้น ชุมชนจะพยายามรวมกลุ่มเพื่อระดมทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายมาใช้ร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาของแต่ละคน ชุมชนลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเป็นชุมชนแบบประชาสังคม (civic community) คนในชุมชนประชาสังคมรู้สึกว่าคุณเองมีพลังที่เข้ามากำหนดทางเลือกสาธารณะ คนในชุมชนไว้วางใจผู้อื่น และปฏิบัติตามกติกา ผู้นำชุมชนมีความซื่อสัตย์และมีความเสมอภาค มีความสัมพันธ์เป็นแบบแนวนราบ ไม่ใช่แบบลำดับชั้น ชุมชนให้คุณค่ากับความสามัคคี ทำงานเพื่อส่วนรวม การร่วมมือ และมีความซื่อสัตย์คนในชุมชนมีการสัมพันธ์กันในรูปแบบของการคบหาสมาคมแบบวิสาสะ (association relationship) ลักษณะของความสัมพันธ์แบบนี้จะนำไปสู่เครือข่ายการติดต่อสัมพันธ์ที่กว้างขวางออกไปเรื่อยๆ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความเป็นเครือญาติหรือความคุ้นเคยกันแบบส่วนตัว การสร้างบรรทัดฐานความไว้วางใจซึ่งกันและกันขึ้นมา

ในการติดต่อสัมพันธ์กันเพราะความไว้วางใจจะเป็นเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงความร่วมมือของคนในชุมชน ยิ่งคนในชุมชนมีความไว้วางใจกันมากเท่าไรก็จะยิ่งมีความร่วมมือกันมากขึ้นเท่านั้น การสร้างความไว้วางใจทางสังคมสามารถทำได้โดยการสร้างบรรทัดฐานแบบใหม่ที่เรียกว่าบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน (norms of reciprocal) และการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน (network of civic engagement) ไพท วังศ์อนุตรโรจน์ (2544) พบว่าแนวทางการสร้างพัฒนาเครือข่ายประกอบไปด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน และพรรคพวกเพื่อนฝูง ความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ผ่านประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรม วัด โรงเรียน และโครงสร้าง ช่องทางการติดต่อสื่อสาร เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในชุมชน และความสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ นี้ได้พัฒนาไปสู่กลุ่มที่เป็นทางการมากขึ้น ในการสร้างความสัมพันธ์กับภายนอกพบว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ของบุคคลดังกล่าวที่จะเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานภายนอกกับชุมชนมีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชุมชน สามารถแยกพิจารณาระดับความสัมพันธ์เป็น 3 ชั้น คือ ขั้นฐานความสัมพันธ์ของชุมชน ชั้นกลุ่มต่าง ๆ หรือพลเมืองที่ตื่นตัว ชั้นกลางหรือแกนนำมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชนคือฐานความสัมพันธ์ที่หลากหลาย สถานภาพของแต่ละกลุ่มและบุคคล ผู้นำ ภูมิศาสตร์และทรัพยากร ศูนย์รวมจิตใจและสำนึกร่วมของคนในสังคม โครงสร้างและช่องทางการติดต่อสื่อสาร ธรรมเนียมประเพณี ผลประโยชน์ร่วมกันกับความเข้าใจของคนในชุมชนและกระแสความคิดในสังคม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศ เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนยังก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2.2.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมในการบริหารนั้น นับเป็นวิทยาการสมัยใหม่ในการบริหารแนวทางหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญในด้านการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานเพื่อนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจ จากการศึกษาซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

Hirsch (1990, p. 229) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วม (Participatory Development) ซึ่งเน้นยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมในชุมชนที่เขาอยู่การรวมตัวเพื่อร่วมกันพัฒนาจะเป็นวิธีการที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของผู้เกี่ยวข้องมากกว่าการใช้ยุทธศาสตร์ที่กำหนดโดยบุคคลอื่น

Gustavo (1992, p. 4) กล่าวว่าโดยทั่วไปของการมีส่วนร่วมหมายถึงการเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่างแต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมมีความชัดเจนลึกลงไปกว่าการเพียงมีความรับผิดชอบ เมื่อการมีส่วนร่วมเชื่อมลงสู่กระบวนการในการเข้าไปมีความรับผิดชอบต่อแต่ละบุคคล หรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความแตกต่างกันอยู่ เพราะการมีส่วนร่วมนั้นมีหลายมิติที่มีความแตกต่างกัน การมองถึงการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมจึงต้องมองถึงบริบทที่เกี่ยวข้อง จึงต้องกำหนดความหมายและสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเน้นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานทุกระดับทั่วทั้งองค์กรและหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการะงานและหน้าที่บริหารได้มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจดำเนินการ ประเมินผลและรับผิดชอบต่อและซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการบริหาร

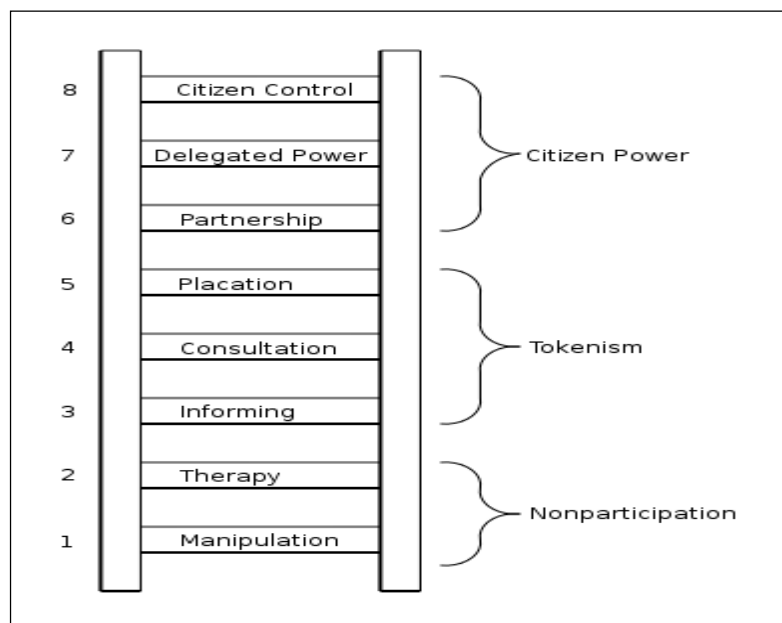
การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางกลยุทธ์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะทำให้ประชาชนบังเกิดความรู้สึกในตนเอง (Self-Reliance) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองของประชาชนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นแนวคิดสำคัญในการดำเนินการเพื่อการพัฒนาชุมชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง Sherry R. Arnstein (1969, p. 219) เห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลยย่อมไม่ได้ผลการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้นผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถการควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในที่นี้หมายถึงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหาร และตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริงทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งนี้ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหาตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม 3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ อิสระภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับหรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่าสอดคล้องกับ Ostrom (1990) ได้พัฒนาแนวคิดที่สามารถอธิบายความร่วมมือกันเพื่อจัดการทรัพยากรที่ใช้ร่วมกันได้โดยไม่ถูกทำลาย และไม่ต้องอาศัยปัจจัยภายนอก เช่น รัฐเข้ามาแทรกแซง แต่เป็นวิวัฒนาการของการจัดการที่ประสบความสำเร็จชุมชนในลักษณะที่เกิดขึ้นมาเอง (Self-Organizing Group) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการร่วมมือกันดูแลจัดการทรัพยากรที่ใช้ร่วมกันคือความไว้วางใจ (Trust) และการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocity) ซึ่งเมื่ออยู่ในชุมชนเดียวกันรู้จักกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันก็สามารถสร้างให้เกิดความไว้วางใจกันทำให้ร่วมมือกันได้ง่ายขึ้น ขณะเดียวกันการตอบแทนกันก็ทำได้

ง่ายคือทั้งในทางบวกคือต่างก็ทำดีมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันหรือถ้าอีกฝ่ายทำไม่ดีก็สามารถตอบโต้หรือ Sanction กันได้

2.2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Arnstein (1969, pp. 216-224) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ 8 ขั้นตอน หรือเรียกว่า ขั้นบันได 8 ขั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Ladder of Citizen Participation) ตามแนวคิดของ Arnstein (1969) นำเสนอในภาพที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองของ Arnstein

ที่มา: Shery R. Arnstein (1969, p. 216)

บันได 8 ขั้น ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวคิดของ Arnstein (1969) ระดับการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ 8 ขั้นตอน หรือเรียกว่าขั้นบันได 8 ขั้น ดังนี้

1) ระดับการร่วมมือหรือการไม่มีส่วนร่วม (Non Participation) คือ ขั้นที่ 1 การจัดฉ้อ (Manipulation) และขั้นที่ 2 การดูแลรักษา (Therapy)

2) ระดับการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน (Degrees of Tokenism) คือ ขั้นที่ 3 การรับรู้ข่าวสารสนเทศ (Informing) ขั้นที่ 4 การปรึกษาหารือ (Consultation) และขั้นที่ 5 การทำให้พอใจ (Placation)

3) ระดับอำนาจประชาชน (Degrees of Citizen Power) คือ ขั้นที่ 6 การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ขั้นที่ 7 การมอบอำนาจ (Delegated Power) และขั้นที่ 8 การควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) ในแต่ละขั้นบันได มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บันไดขั้นที่ 1 และ 2 ถือเป็นขั้นต่ำสุดของการมีส่วนร่วม ซึ่งถือว่าเป็นขั้นให้ความร่วมมือ (Cooperation) ไม่ใช่ขั้นการมีส่วนร่วม (Non-Participation)

ขั้นที่ 1 การจัดการ (Manipulation) ขั้นนี้เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่มีอำนาจกับประชาชน ชุมชน การทำงานร่วมกันเป็นเพียงการให้ความร่วมมือกับองค์กรที่มีอำนาจ โดยองค์กรที่มีอำนาจจะสั่งให้ประชาชนหรือชุมชนทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อไร ส่วนการดำเนินการทั้งหลายทั้งปวง ชุมชนประชาชนจะไม่มีส่วนรับรู้ องค์กรไม่ได้ทำให้ประชาชน ชุมชนมีความรู้ความสามารถที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรในการปฏิบัติเพียงแต่องค์กรจะให้ความรู้ที่ชุมชนหรือประชาชนจะให้ความร่วมมืออย่างไรสิ่งที่องค์กรจะปฏิบัติหรือดำเนินการนั้นอาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนหรือประชาชนเลยอาจกล่าวโดยสรุปว่าขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนต้องให้ความร่วมมือตามรูปแบบวิธีการและเนื้อหาที่องค์กรกำหนดทั้งสิ้น

ขั้นที่ 2 การดูแลรักษา (Therapy) ขั้นนี้ก็เป็นขั้นยังไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation) อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพลวงหรือหน้ากากของการมีส่วนร่วมของประชาชนเพราะผู้มีอำนาจในองค์กรมิได้เชื่อถือและมองว่าบุคคลในชุมชนยังอ่อนด้อยไร้ความสามารถ เป็นเหมือนคนป่วยต้องดูแลรักษาโรคมามากกว่าจะช่วยให้คนสามารถแก้ที่สาเหตุ ที่ทำให้เกิดโรคเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นองค์กรจะพยายามชี้แจงถึงความอ่อนด้อยไร้ความสามารถเป็นเหมือนคนป่วยต้องดูแลรักษาโรคมามากกว่าจะช่วยให้คนสามารถแก้ที่สาเหตุที่ทำให้เกิดโรค เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นองค์กรจะพยายามชี้แจงถึงความอ่อนด้อยของคนในชุมชนที่ทำให้เกิดปัญหาไม่ใช่ปัญหาเกิดจากองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องแก้ปัญหโดยการใช้อำนาจให้คนในชุมชนร่วมมือเหมือนคนป่วยที่ต้องให้ความร่วมมือกับหมอในการรักษาทำให้ดูเหมือนว่าชุมชน ประชาชน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 การรับรู้ข่าวสารสารสนเทศ (Informing) เป็นขั้นตอนแรกของการมีสัญลักษณ์ของการมีส่วนร่วมเป็นการรับรู้ข่าวสารขององค์กรที่ส่งถึงชุมชน บุคคล เป็นการสื่อสารทางเดียวเพราะชุมชนหรือบุคคลที่ได้รับข่าวสารไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นย้อนกลับให้องค์กรรับรู้ ดังนั้น กิจกรรมทั้งหลายที่องค์กรจะทำกับชุมชน หรือบุคคลในชุมชนจะถูกส่งมาให้รับทราบ การดำเนินการเท่านั้นการรับรู้ข่าวสารจะถูกส่งมาทางสื่อมวลชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นพับ โปสเตอร์ และแบบสำรวจ ซึ่งทั้งหมดจะเป็นการสื่อสารทางเดียวการประชุมจะเป็นวิธีการสื่อสารทางเดียว เป็นการนำเสนอข้อมูลขององค์กร ไม่เชื่อเชิญคำถามจากผู้ฟัง หรือให้คำตอบที่ไม่ตรงคำถาม อธิบาย ด้วยถ้อยคำที่เป็นวิชาการชั้นสูง

ขั้นที่ 4 การปรึกษาหารือ (Consultation) ในขั้นนี้ประชาชนหรือชุมชนจะมีโอกาสบ้างในการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ทางองค์กรโดยผ่านวิธีการตอบคำถามจากแบบสำรวจความคิดเห็น หรือทัศนคติการประชุมในชุมชน หรือการแสดงออกถึงความต้องการของชุมชนโดยการเรียกร้องการได้รับโอกาสเช่นนี้ในการแสดงออกถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับสัญลักษณ์ของการมีส่วนร่วม (Tokenism) การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาสรับรู้แผนการดำเนินงานขององค์กรและให้แสดงความคิดเห็นต่อแผนการดำเนินได้อย่างไรก็ตามชุมชนยังไม่มีอำนาจที่จะประกันได้ว่าความคิดเห็นของชุมชนจะได้รับการพิจารณาเพื่อประกอบการดำเนินงานโดยผู้มีอำนาจในองค์กรหรือไม่ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะเน้นเฉพาะการให้ความคิดเห็นต่อองค์กรเท่านั้นแต่ไม่มีอำนาจใน

การติดตามการนำความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะไปใช้ ดังนั้น จึงไม่สามารถประกันได้ว่าแผนการดำเนินงานขององค์กรจะเปลี่ยนแปลงตามความเห็นของชุมชนหรือประชาชนหรือไม่

ขั้นที่ 5 การทำให้พอใจ (Placation) ขั้นนี้เป็นขั้นสูงของขั้นการมีส่วนร่วมแบบสัญลักษณ์ (Tokenism) เพราะว่าชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการขององค์กรประชาชนในชุมชนหรือในท้องถิ่นสามารถเสนอแนะ แนะนำหรือวางแผนดำเนินงานให้กับองค์กร แต่อย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังอยู่ที่ผู้มีอำนาจในองค์กรบริหาร

ขั้นที่ 6 การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) จากบันไดขั้นนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเพิ่มระดับของอำนาจการตัดสินใจให้กับชุมชนหรือประชาชนเพื่อประชาชนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันในองค์กรในฐานะผู้มีส่วนร่วม จะสามารถเจรจาต่อรองกับผู้ที่มีอำนาจในการบริหารตามตำแหน่งหน้าที่ ประชาชนจะมีอำนาจในการมีส่วนร่วมที่จะพิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและมีความรับผิดชอบในการวางแผนและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ เช่น ในคณะกรรมการปฏิบัติการร่วม (Joint Committees) เป็นต้น

ขั้นที่ 7 การมอบอำนาจ (Delegated Power) ขั้นนี้เป็นขั้นที่แสดงว่าประชาชนหรือชุมชนจะได้รับการมอบอำนาจมากขึ้นในลักษณะคณะกรรมการที่มีอำนาจในการตัดสินใจส่วนใหญ่จะได้รับการแต่งตั้งมาจากคนในชุมชน อำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ที่คณะกรรมการ ดังนั้น สาธารณะหรือชุมชนจะมีอำนาจหน้าที่ที่จะประกันได้ว่า การดำเนินการต่าง ๆ จะเป็นที่ยอมรับของประชาชนจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการควบคุมการดำเนินงานขององค์กร การดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ จะเป็นที่ยอมรับของประชาชน

ขั้นที่ 8 การควบคุมโดยประชาชน (Citizen Control) ในขั้นนี้ประชาชนจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จในการควบคุมการดำเนินงานขององค์กรการดำเนินการตามโครงการต่างๆจะเป็นที่ยอมรับของประชาชนขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานนับตั้งแต่การวางแผน การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ เป็นต้น จะดำเนินการโดยชุมชน โดยไม่มีการขัดขวางทั้งเรื่องตัวบุคคล ทรัพยากร และทุนการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.2.3 เทคนิคในการระดมความคิดเห็นเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

เครื่องมือหรือเทคนิคที่ใช้ในการระดมความคิดเห็นและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ มีหลายประเภท ในที่นี้จะกล่าวถึงเทคนิค เทคนิค AIC เทคนิค Meta Plan เทคนิค FSC เทคนิค PAR และเทคนิค NP ซึ่งแต่ละเทคนิคมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

เทคนิค AIC

การวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ Appreciation Influence Control (AIC) คือการประชุมที่ระดมพลังสมอง พลังความคิด และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังพัฒนา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมอย่างประชาธิปไตย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้สื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารทุกขั้นตอน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

แบ่งผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 8-10 คน แล้วระดมความคิดซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ (บุณนาค ตีวกุล, 2546)

1. การสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A)

A1 การสรุปภาพชุมชนในปัจจุบัน

- ให้ผู้เข้าร่วมประชุมวาดภาพชุมชนในปัจจุบันตามลำพัง
- นำภาพชุมชนในปัจจุบันของสมาชิกในกลุ่มมารวมกัน
- สรุปเป็นภาพใหม่เป็นภาพชุมชนในปัจจุบันของกลุ่ม

A2 การสร้างภาพชุมชนในฝัน

- ให้ผู้เข้าร่วมประชุมสร้างภาพชุมชนที่พึงประสงค์

โดยมีกรอบเวลา อาทิ ภาพชุมชน ก. ในอนาคต 5 ปี ตามลำพัง

- นำภาพชุมชนที่พึงประสงค์ในอนาคต 5 ปี ของสมาชิกในกลุ่มมารวมกัน
- สรุปเป็นภาพชุมชนในอนาคตของกลุ่ม

2. การสร้างแนวทางพัฒนา (Influence หรือ I)

คือขั้นตอนการช่วยกันหาวิธีการพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่วางไว้ในช่อง A2 แบ่งเป็น 2

ช่วงคือ

I1 การระดมความคิดเพื่อเสนอโครงการ

- โจทย์คือ จะให้เป็นจริงตามภาพ ต้องทำอะไร?
- โดยให้ทุกคนคิดกิจกรรม/โครงการและนำเสนอ และชี้แจงเหตุผลของตน
- แล้วช่วยกันรวบรวม จัดหมวดหมู่เป็นความเห็นของกลุ่มพร้อมเหตุผลกำกับ

I2 จัดลำดับความสำคัญ/ความต้องการ แต่ละกลุ่มคัดเลือกกิจกรรมออกเป็น 3 ลักษณะคือ

- ทำได้เอง
- ทำเองได้บางส่วนและขอรับการสนับสนุนจากภายนอก
- หน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัดทำ

คัดเลือกผู้แทนจากทุกกลุ่ม แล้วให้ทุกคนช่วยกันเลือกและจัดลำดับโครงการที่คิดว่าสำคัญใส่กระดาษา แล้วรวมคะแนน

3. การสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C)

คือขั้นตอนการนำโครงการสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการกิจกรรม ได้แก่

C1 แบ่งกลุ่มผู้รับผิดชอบ

C2 กำหนดรายละเอียดการดำเนินงาน

ตัวอย่างรายละเอียดการดำเนินงาน

1. ทำอะไร (ชื่อโครงการ)
2. ทำทำไม (หลักการและเหตุผล)
3. ให้ได้ผลอย่างไร (เป้าหมาย)
4. ทำอย่างไร (วิธีดำเนินการ)
5. เมื่อใด (ระยะเวลาดำเนินการ)
6. มีค่าใช้จ่ายเท่าไร (งบประมาณ)
7. ใครเป็นผู้กระทำให้สำเร็จ (ผู้รับผิดชอบ)
8. วัดความสำเร็จอย่างไร (การประเมินผล)

ขั้นสรุปผล

ให้คำปรึกษาการดำเนินโครงการ

1. ประสานกับผู้ใหญ่บ้าน/กฎหมาย/ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานตามข้อตกลง
2. ประสานกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนได้
3. ให้คำปรึกษาขณะดำเนินงาน

เทคนิค Meta Plan

Meta แปลว่า (ก่อน) และ plan แปลว่า (แผน) คือ วิธีการระดมความคิดเพื่อวางแผนแก้ไข ปัญหา เน้นการสื่อสารด้วยตัวอักษรระหว่างบุคคลภายในกลุ่มที่มีความคิดขัดแย้งกัน เพื่อสร้างความร่วมมือและการปรึกษาหารือเป็นหลัก เหมาะกับผู้ใหญ่เพราะให้ความรู้สึกมีส่วนร่วม ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อจัดการความขัดแย้งและทำให้เกิดการพัฒนา

ข้อดีของ Meta Plane

1. ใช้การสื่อสารโดยตัวอักษร ทำให้ความคิดชัดเจน ไม่วกวน ลดความเข้าใจผิด
2. ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น โดยเขียนสิ่งที่ตนต้องการบอกลงบนแผ่นกระดาษและนำไปติดบนกระดาน

3. คนที่ไม่กล้าพูดในที่ประชุมก็สามารถแสดงออกได้

การเตรียมการ

มีขั้นตอนดังนี้ (บุญนาค ตี๋กุล, 2546, น. 137)

1. ผู้ดำเนินการประชุม ต้องมีการสื่อสารที่ดี สามารถทำให้ทุกคนมีปฏิริยาโต้ตอบกัน เป็นนักฟังที่ดีไม่ครอบงำความคิดผู้อื่น ไม่ใช่คิดว่าถูกหรือผิด ไม่เป็นกันเองมากเกินไปเพราะการประชุมจะไม่มีข้อยุติ ไม่ใช่อำนาจมากเกินไปเพราะการพูดคุยจะไม่เป็นอิสระไม่เกิดการเรียนรู้
2. ผู้ดำเนินการต้องศึกษาบริบทกลุ่มเป้าหมายเพื่อเตรียมตั้งประเด็นในการระดมความคิด
3. เตรียมอุปกรณ์และสถานที่ให้พร้อม ห้องประชุมต้องกว้างพอเพื่อให้สมาชิกเดินไปติดแผ่นป้ายความคิดได้สะดวก

อุปกรณ์ที่ใช้

1. แผ่นกระดาษขนาด 10 × 21 cm. 4 สี ให้เพียงพอต่อจำนวนสมาชิก
2. กระดาษรูปวงกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง 14 และ 9 cm. 4 สี ใช้เน้นข้อความ หัวข้อการแบ่งกลุ่มปัญหา
3. แผ่นกระดาษขนาด 10 × 57 cm. ใช้เขียนหัวข้อหรืออื่น ๆ
4. ปากกาเมจิก เทปขาว กรรไกร ฯลฯ
5. บอร์ด/กระดาน หรือผนัง สำหรับติดโปสเตอร์

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย (บุญนาค ตี๋กุล, 2546, น. 131-134)

ขั้นที่ 1 การทักทายต้อนรับและการแนะนำตัวเอง

1) ผู้ดำเนินรายการทักทายต้อนรับและแนะนำตัวเอง โดยติดแผ่นกระดาษสีข้อมูลส่วนตัวบนกระดาน

2) บอกวัตถุประสงค์การประชุมเป็นข้อ ๆ บนแผ่นป้าย

3) ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตนเองตามแบบผู้ดำเนินรายการ นำข้อมูลไปติดต่อจากผู้ดำเนินรายการพร้อมแนะนำตัว

4) เมื่อรู้จักกันดีแล้วให้ย้ายกระดาษแผ่นใหญ่ไปติดผนังข้างห้อง และติดแผ่นใหม่แทน
 ขั้นที่ 2 ผู้ดำเนินการตั้งประเด็นในเรื่องที่ต้องการ (ต้องชัดเจน) เช่น ปัญหาของชุมชนมีอะไรบ้าง

1) ให้สมาชิกเขียนปัญหาลงในกระดาษสี แผ่นละ 1 ปัญหา แล้วนำมาติดบนกระดาน(ในกระดาษแผ่นใหญ่)

2) ผู้ดำเนินรายการจัดประเด็นปัญหาเป็นกลุ่ม ๆ โดยนำกระดาษแผ่นเล็กที่สมาชิกเขียนไว้ที่มีปัญหาตรงกันหรือใกล้เคียงกันรวมเป็นกลุ่มและใส่ตัวเลขบนกลุ่มปัญหา

3) ให้สมาชิกเขียนเลข 1/2/3/4 ลงในกระดาษวงกลมแล้วนำไปแปะใต้กระดาษใหญ่ที่มีปัญหาติดอยู่ เป็นการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา

4) ผู้ดำเนินการประชุมนำปัญหาที่สำคัญลำดับที่ 1 มาติดไว้ที่กระดานในกระดาษแผ่นใหญ่ ให้สมาชิกเขียนสาเหตุของปัญหาลงในกระดาษเล็กของตนแล้วนำไปติดบนกระดาษใหญ่

5) ให้สมาชิกเสนอวิธีจัดสาเหตุของปัญหา โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับข้อ 4) ผู้ช่วยนำข้อความที่คล้ายคลึงกันมารวมกันเป็นกลุ่ม ๆ

6) ให้สมาชิกเสนอกิจกรรมที่จะแก้ปัญหา และผู้ที่ จะทำการแก้ปัญหาลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ โดยมีรายละเอียด เช่น ชื่อกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ เวลา งบประมาณ ผลที่ได้

7) นำผลที่ได้จัดทำเป็นแผนการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 3 ช่วงปิดกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมประชุมประเมินผลงาน คิดถึงวิธีการเรียนรู้ แสดงความรู้สึก โดยตั้งคำถามต่อไปนี้

1) สิ่งใดสำคัญที่สุดสำหรับข้าพเจ้า

2) ข้าพเจ้าอยากบอกอะไรกับกลุ่ม

3) ข้าพเจ้าได้เรียนรู้อะไรบ้าง.

4) ข้าพเจ้ารู้สึกอย่างไร

เทคนิค FSC

การประชุมรวมพลังสร้างอนาคต (Future Search Conference) ประชญาของเทคนิคนี้ คือ

1) ควรมีคนนอกเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อเปิดมุมมองให้มีความหลากหลาย

2) เป็นวิธีที่ “มุ่งสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ร่วมกัน” โดยยอมรับว่าปัญหามีอยู่จริง

3) เน้นหาจุดร่วม ไม่สนใจจุดความขัดแย้ง

4) ให้สมาชิกมองโลกอย่างองค์รวม คิดถึงผลกระทบระหว่างสภาพแวดล้อมและตัวเรา แล้วจึงกำหนดวิสัยทัศน์

5) ใช้หลักประชาธิปไตยในการประชุม (การยอมรับ, การรับฟัง, การเคารพซึ่งกันและกัน)

6) หาเป้าหมายร่วมกัน และวางแผน & โครงการ ร่วมกัน

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย (บุญนาค ตีวกุล, 2546, น. 137-141)

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1.1 ทำความเข้าใจว่าเราจะมารวมพลังกันทำอะไรให้ชุมชนในอนาคต เมื่อกำหนดประเด็นได้แล้วต้องช่วยกันหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holder) กับกิจการที่เราากำลังทำคือใครบ้าง เพื่อเลือกเป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่ม กลุ่มละ 2-3 คน เพื่อมาประชุมรวมพลังกันในวันประชุมจริง

1.2 จัดทำตารางการประชุม เริ่มตั้งแต่การปลุกใจสมาชิกให้ตื่นตัว การแบ่งกลุ่ม และวิทยากรประจำกลุ่ม

1.3 เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการจัดประชุมให้พร้อม ห้องประชุมที่มีความสะดวกสบาย

ขั้นที่ 2 ขั้นการดำเนินงาน

วันที่ 1 (4-5 ชั่วโมง)

2.1 ค้นหาอดีต

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มผสม 5-9 คน
2. แต่ละคนเขียนอดีตของตนเอง เราเป็นใคร มาจากไหน เขียนอดีตของชุมชน

ลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ที่แบ่งเป็นช่วงเวลาไว้ เช่น

- ช่วงแรก พ.ศ. 25.. – 25..
- ช่วงที่สอง พ.ศ. 25.. – 25..
- ช่วงที่สาม พ.ศ. 25.. – 25..

ในขณะที่เขียน ทุกคนสามารถเดินอ่านอดีตของเพื่อน ๆ ได้

3. ให้กลุ่มต่าง ๆ วิเคราะห์ประเด็นต่อไปนี้

- อดีตของเราทั้งหมด ว่ามีข้อคิดอะไรร่วมกัน มีอะไรมากระทบบ้าง
- อดีตของชุมชน/องค์กร ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง มีอะไรมากระทบบ้าง
- อดีตของสังคมไทย ดูว่าสังคมโลกมีอะไรมากระทบบ้าง

โดยให้นำเสนอกลุ่มละประมาณ 4-5 นาที

2.2 จากอดีตจนถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ให้สมาชิกคิดว่าในอนาคตจะเกิดอะไรขึ้น และเราอยากให้เกิดอะไร (เพื่อสร้างความรับรู้และความสนใจร่วมกัน) โดยอาศัยเทคนิค Mind Map เขียนเกี่ยวกับสภาพชุมชนปัจจุบัน และแนวโน้ม อย่างน้อยคนละ 1 ความเห็น

จัดเรียงลำดับความสำคัญจากความคิดของทุกคนโดยการให้แต่ละคนให้แต้มแนวโน้ม (แต่ละคนมีแต้มเต็ม 5 แต้ม) แยกตามกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มผู้ค้า, กลุ่มชาวบ้าน, กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เห็นแนวโน้มของแต่ละกลุ่ม

2.3 การรับมือกับแนวโน้ม สมาชิกแบ่งกลุ่มตามภารกิจ เลือกแนวโน้มแต่ละอันมาเป็นประเด็นศึกษา วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน แนวโน้มอนาคตควรเป็นอย่างไร

วันที่ 2 (7-8 ชม.)

2.4 แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อแสดงความภูมิใจและเสียใจ เช่น

ภูมิใจ

- ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
- ให้คำแนะนำการท่องเที่ยว

เสียใจ

- โกงราคาสินค้า
- แย่งลูกค้ากัน

2.5 สร้างวิสัยทัศน์ เป้าหมาย แผนปฏิบัติการ ในแต่ละกลุ่ม

- ให้แต่ละกลุ่มคิดวิสัยทัศน์ของชุมชนในอีก 10 ปี ข้างหน้านำเสนอด้วยจินตนาการอย่างเต็มที่ จะแต่งตัว แต่งเวที อย่างไรก็ได้
- ให้ผู้ชมบันทึกสิ่งที่มีการเสนอตรงกับกลุ่มของตนเอง
- จากนั้นจึงสรุปวิสัยทัศน์ที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน

วันที่ 3 (4-5 ชั่วโมง)

2.6 การเขียนเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ

- สมาชิกแบ่งกลุ่มคิดเป้าหมายของวิสัยทัศน์ และแผนการปฏิบัติการ ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อไปถึงเป้าหมาย
- หลอมรวมเป้าหมายแต่ละระยะของกลุ่มเป็นภาพรวม และเขียนแผนปฏิบัติการแต่ละระยะ

ขั้นที่ 3 การติดตามและการประเมินผล

- มีการติดตามผล และรายงานผลการดำเนินงานตามแผน
- มีการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติการระยะสั้น เพื่อนำผลไปปรับปรุงในแผนระยะกลาง และระยะยาวต่อไป

เทคนิค PAR

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยแบบ PAR เกิดจากการประยุกต์ศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน จากการสั่งการจากหน่วยเหนือ มาเป็นชุมชนหรือผู้รับผลการพัฒนาเป็นศูนย์กลางดำเนินการ เพราะเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่แก้ไขปัญหาตนเองได้เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับกระแสชุมชนนิยม ที่ให้ความสำคัญและอำนาจแก่คนและชุมชนในการกำหนดชะตาชีวิตตนเองมากขึ้น (บุญนาค ตีวงกุล, 2546, น. 142)

แนวคิดหลัก

การวิจัยแบบ PAR เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกในชุมชน ให้ความสำคัญกับชาวบ้านเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์ชุมชน ค้นหาศักยภาพ ปัญหา และสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยประเมินผลเป็นระยะ ๆ

ขั้นตอนการวิจัย

1. เลือกเรื่องที่จะศึกษา เรื่องที่จะนำมาศึกษาต้องชัดเจนว่าเราจะศึกษาเรื่องอะไร เพราะเหตุใด และมีความสำคัญกับชุมชนอย่างไร
2. ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นการกำหนดสิ่งที่เราต้องการจะได้จากการศึกษา เช่น สาเหตุ ปัจจัย ที่ทำให้ประชาชนเป็นหนี้
3. สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย
4. กำหนดขอบเขตในการวิจัย เป็นการบอกให้ทราบว่าเราจะศึกษาเฉพาะเรื่องอะไร ขอบเขตแค่ไหน
5. ตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เช่น จากการสังเกตจากผู้วิจัยหลาย ๆ คนว่าได้ข้อสรุปตรงกันหรือไม่ รวบรวมข้อมูลหลายทาง เช่น สังเกตควบคู่กับการสอบถาม การตรวจสอบและศึกษาเอกสาร
6. วิเคราะห์ข้อมูล จะใช้วิธีเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณก็ได้ ขึ้นอยู่กับประเภทของข้อมูล
7. สรุปผล จากข้อมูล นักวิจัยและชุมชนร่วมกันสรุป วิเคราะห์ เพื่อให้ได้คำตอบหรือคำอธิบาย เช่น สาเหตุที่ทำให้ประชาชนมีหนี้สินมากขึ้น คือ 1. มีสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น 2. มีการกู้ยืมเงินนอกระบบ 3. มีการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย
8. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ เช่น จากข้อค้นพบทำให้ทราบสาเหตุของปัญหา ทำให้ชุมชนสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงตามสาเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ
9. นำผลการวิจัยไปปฏิบัติ โดยนำผลการวิจัยไปสร้างแผนและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา

เทคนิค NP (New Participatory Technique)

เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นของมนุษย์ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ฉันทานุมัติในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (บุญนาค ตีวงกุล, 2546, น. 147-148)

ขั้นตอนการดำเนินการ

ขั้นที่ 1 อภิปรายสภาพชุมชนที่พบจากการสำรวจ: แบ่งกลุ่ม 5-6 คนให้สมาชิกร่วมกันสำรวจสภาพชุมชน ทั้งด้านการเปลี่ยนแปลง สภาพปัญหา และอภิปรายให้ได้ภาพชุมชนที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยไม่ต้องมีข้อสรุปในแต่ละประเด็นปัญหา

ขั้นที่ 2 เขียนปัญหาของชุมชน สมาชิกแต่ละคนเขียนภาพชุมชนที่พบทั้งทางบวกและลบตามความคิดเห็นของตนเองลงในกระดาษคนละ 10 ปัญหา ให้เป็นรูปธรรม เช่น มีขยะกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน มีกลุ่มวัยรุ่นเป็นผู้ขายและผู้เสพยาเสพติด

ขั้นที่ 3 จัดกลุ่มประเด็น/ปัญหาของชุมชน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาหลักเล็กขโมยน้อย

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบกลุ่มประเด็น/ปัญหาชุมชน ที่จัดเรียงเป็นหมวดหมู่ให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 5 ตั้งชื่อหัวข้อประเด็น/ปัญหาชุมชน ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

- ปัญหาขยะในชุมชน
- ปัญหาน้ำเน่าเสีย
- ปัญหาวัยรุ่นติดยาและลักทรัพย์

ขั้นที่ 6 กำหนดความต้องการของสมาชิก ควรเป็นความต้องการที่สามารถจัดการได้
 ขั้นที่ 7 จัดลำดับความสำคัญความต้องการ เพื่อนำไปจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรม
 ต่อไปโดยได้รับฉันทานุมัติจากกลุ่ม

สรุปเครื่องมือหรือเทคนิคที่ใช้ในการระดมความคิดเห็นและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

เทคนิค AIC คือการประชุมที่ระดมพลังสมอง พลังความคิด และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังพัฒนา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมอย่างประชาธิปไตย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้สื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารทุกขั้นตอน เทคนิค Meta Plan คือ วิธีการระดมความคิดเพื่อวางแผนแก้ไขปัญา เน้นการสื่อสารด้วยตัวอักษรระหว่างบุคคลภายในกลุ่มที่มีความคิดขัดแย้งกัน เพื่อสร้างความร่วมมือและการปรึกษาหารือเป็นหลัก เหมาะกับผู้ใหญ่เพราะให้ความรู้สึกร่วมกัน ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อขจัดความขัดแย้งและทำให้เกิดการพัฒนา เทคนิค FSC คือ การประชุมรวมพลังสร้างอนาคต (Future Search Conference) ปรัชญาของเทคนิคนี้ คือ ควรมีคนนอกเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อเปิดมุมมองให้มีความหลากหลาย เป็นวิธีที่ “มุ่งสร้างวิสัยทัศน์ (Vision) ร่วมกัน” โดยยอมรับว่าปัญหามีอยู่จริง เน้นหาจุดร่วม ไม่สนใจจุดความขัดแย้ง ให้สมาชิกมองโลกอย่างองค์รวมคิดถึงผลกระทบระหว่างสภาพแวดล้อมและตัวเรา แล้วจึงกำหนดวิสัยทัศน์ ใช้หลักประชาธิปไตยในการประชุม หาเป้าหมายร่วมกัน วางแผนและโครงการร่วมกัน เทคนิค PAR คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยแบบ PAR เกิดจากการประยุกต์ศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน จากการสั่งการจากหน่วยเหนือ มาเป็นชุมชนหรือผู้รับผลการพัฒนาเป็นศูนย์กลางดำเนินการ เพราะเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่แก้ไขปัญหาตนเองได้เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับกระแสชุมชนนิยม ที่ให้ความสำคัญและอำนาจแก่คนและชุมชนในการกำหนดชะตาชีวิตตนเองมากขึ้น เทคนิค NP (New Participatory Technique) เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นของมนุษย์ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ฉันทานุมัติในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ดังนั้น การนำเทคนิคไปใช้ในการพัฒนาชุมชนควรมีการพิจารณาถึงรายละเอียด และความเหมาะสมของเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนา

2.3 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้นมีความชัดเจนในแนวนโยบายของรัฐ รัฐธรรมนูญ ตลอดจนระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.3.1 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ

ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในส่วนที่ 9 ว่าด้วยสิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ มาตรา 51 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดย

ไม่เสียค่าใช้จ่าย และบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขจากรัฐซึ่งต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ในส่วนของแนวนโยบายแห่งรัฐด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา วัฒนธรรม รวมทั้งในมาตรา 80 (1) บัญญัติว่ารัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมาตรา 80 (2) บัญญัติว่ารัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สภาวะที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในมาตราที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐต้องดำเนินการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยการได้รับการบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ที่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส) เป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในระดับนโยบายและการบริหาร โดยเฉพาะการบริหารกองทุน การกำหนดระเบียบการอนุมัติจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุน และจัดสวัสดิการผู้สูงอายุแล้วนั้น ในมาตรา 11 ยังได้บัญญัติถึงสิทธิที่ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

1. การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพหรือฝึกฝนอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย หรือชุมชน
5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นๆ
6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง
9. การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางแก้ไขปัญหาครอบครัว
10. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
11. การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
13. การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

นอกจากนี้ รัฐบาลในสมัยของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) ได้แก่

นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก โดยรัฐจะจัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60-69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70-79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80-89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท

นอกจากนโยบายเร่งด่วนในปีแรกแล้ว นโยบายที่รัฐบาลกำหนดไว้ว่าจะดำเนินการภายในระยะเวลา 4 ปี ซึ่งเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ได้แก่

นโยบายพัฒนาสุขภาพประชาชน โดยสนับสนุนโครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและผู้พิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยให้ได้เข้าถึงการบริการอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณภาพ และเป็นธรรม

และนโยบายความมั่นคงของชีวิตและสังคม โดยเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการจัดตั้งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่าง ๆ สำหรับรองรับผู้สูงอายุและคนพิการ สร้างความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ พัฒนาบริการสุขภาพอนามัย ให้การส่งเสริม จัดการศึกษา จัดสวัสดิการ รวมถึงหาอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาสผู้พิการหรือทุพพลภาพ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมภายใต้หลักคิดที่ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูง สมควรให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ(กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559)

วิวัฒนาการของการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ

งานด้านผู้สูงอายุมีการดำเนินงานอย่างจริงจังเมื่อ พ.ศ. 2525 หลังการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุโลก ได้เกิดองค์กรด้านผู้สูงอายุขึ้น ได้แก่ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย สมาคมคลังปัญญาผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการผู้สูงอายุ และองค์กรเอกชน จากนั้นมีการจัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544 เป็นแผนแม่บทให้หน่วยงานต่าง ๆ และมีการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายมากขึ้น ทั้งยังมีการร่วมเป็นคณะกรรมการกับหน่วยงานรัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน และกระทรวงศึกษา สำนักงานয়รัฐมนตรี ในปี พ.ศ. 2545 มีการประกาศใช้แผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2565 ประกอบด้วยมาตรการที่มีเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่ชัดเจน ในปี พ.ศ. 2546 งานด้านผู้สูงอายุประสบความสำเร็จครั้งสำคัญ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (วรรณภา ศรีธัญรัตน์, ผ่องพรรณ อรุณแสง, กัลยา พัฒนาศรี, เพ็ญจันทร์ เลิศรัตน์ และรัชมล คติการ, 2545)

การริเริ่มระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

การจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ยุคคือ ยุคระหว่าง พ.ศ. 2475-2499 ยุคระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 และยุคปัจจุบันตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2483 ได้มีการจัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นมา เพื่อรับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ รวมทั้ง ผู้สูงอายุ โดยมีปรัชญาพื้นฐาน 3 ประการที่ใช้เป็นแนวในการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights) แนวคิดว่าด้วยความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) และแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice) (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2550) นอกจากนี้ การจัดสวัสดิการสังคม สำหรับผู้สูงอายุ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 80 และปรากฏอยู่ในกรอบการปฏิบัติงานของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564 อีกด้วย

2.3.3 รูปแบบระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

ระบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุไทย จำแนกตามประเภทบริการ 3 ประเภท (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2549) ดังนี้

การประกันสังคม

การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต และคุ้มครองลูกจ้าง ลดปัญหาการขาดรายได้เมื่อเกษียณอายุ การทำงานสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวน้อยลง ปัญหาสุขภาพที่เรื้อรังส่งผลให้ตัวเลขค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) สำหรับประเทศไทยมีระบบประกันสังคม 5 ลักษณะ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549) ได้แก่

- (1) ระบบเบี้ยยังชีพ เป็นระบบประกันที่ไม่ต้องจ่ายสมทบ
- (2) ระบบบำเหน็จ/บำนาญข้าราชการ
- (3) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.)
- (4) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) กองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) หรือระบบการออมผ่านบริษัทประกันแบบเงินได้ประจำ
- (5) ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่รัฐรับผิดชอบค่าบริการด้านสุขภาพอย่างครอบคลุมทุกคนตามเกณฑ์ มี 2 ลักษณะคือ

(5.1) แบบเป็นระบบ และมีกฎหมายรองรับได้แก่ ระบบบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนประกันสังคม กองทุนครูใหญ่ และครูโรงเรียนเอกชน กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนหุ้นระยะยาว บริษัทประกันชีวิต และระบบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

(5.2) แบบไม่เป็นทางการเป็นระบบสวัสดิการภาคประชาชน เช่น กลุ่มสัจจะวันละ 1 บาท อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ระบบบำนาญแห่งชาติ

ระบบบำนาญแห่งชาติ เป็นระบบที่การประชุมสมัชชาผู้สูงอายุเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2551 เสนอต่อรัฐบาล เนื่องจากปัจจุบันระบบบำนาญในประเทศไทย เป็นระบบบำนาญบนพื้นฐานอาชีพครอบคลุมบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น เช่น สมาชิกกองทุนประกันสังคม ลูกจ้างเอกชน ครูเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น และส่วนกลาง ซึ่งยังมีประชาชนมากกว่า 30 ล้านคนที่ยังไม่มีหลักประกันรายได้ในยามสูงอายุ (นาริรัตน์ จิตรมนตรี และสาวิตรี ทยานศิลป์, 2551, น. 21) จึงควรจัดระบบบำนาญสำหรับบุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งการจัดการกับระบบที่ใหญ่เช่นนี้ รัฐบาลควรเข้ามาดำเนินการระบบบำนาญเพื่อผู้สูงอายุไทยไม่ใช่ว่าให้เงินเปล่า ๆ แต่ให้ทุกคนมีโอกาสเป็นสมาชิกร่วมออม ผู้ที่อายุน้อยอยู่ในระบบนานก็จะจ่ายน้อย และเงินบำนาญที่จะได้รับก็ขึ้นกับระยะเวลาที่อยู่ในระบบระบบบำนาญแห่งชาติ อาจดำเนินการใน 2 ลักษณะ แบบแรกผู้รับบำนาญไม่ต้องสมทบร่วมเป็นระบบการให้เบี้ยยังชีพที่ขยายไปสู่ผู้สูงอายุทุกคน ข้อดีคือเป็นการต่อยอดจากระบบเดิมที่มีอยู่แล้ว ข้อเสียคือไม่ส่งเสริมการออม และเป็นภาระหนักทางงบประมาณของประเทศ สำหรับความเป็นไปได้และความยั่งยืนของระบบบำนาญแบบนี้ยังต้องพิจารณาอีกมาก สำหรับระบบบำนาญอีกแบบหนึ่งเป็นแบบที่ผู้รับบำนาญต้องสมทบร่วมจึงเกี่ยวข้องกับการออมและศักยภาพของประเทศในระยะยาว

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นการส่งเสริมการออมของข้าราชการ เพื่อวัยเกษียณอายุราชการให้กับข้าราชการที่สมัครใจเป็นสมาชิก และกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ เป็นกองทุนภาคบังคับ ที่กำหนดเงินสะสมแน่นอนที่อยู่ระหว่างดำเนินการผลการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2551 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551) ได้เสนอระบบบำนาญแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาว่า จุดอ่อนของกองทุนนี้คือ มุ่งส่งเสริมการออมเฉพาะแรงงานในระบบเท่านั้น ไม่ได้แก้ไขแรงงานนอกระบบหรือผู้ด้อยโอกาส

กองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หน่วยงานหลักที่ดูแลกองทุนนี้ คือสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อคุ้มครองส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุ และองค์กรที่ผู้สูงอายุรวมตัวกัน คือให้เงินอุดหนุนโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินงานโดยกลุ่มของผู้สูงอายุในลักษณะต่าง ๆ ให้กู้ยืม เพื่อประกอบอาชีพ ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ขาดแคลน และเดือดร้อน รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, 2551)

การขยายกำหนดอายุเกษียณ

การขยายกำหนดอายุเกษียณ เป็นการใช้ศักยภาพของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ การที่ยังสามารถทำงานอันเป็นประโยชน์ได้นั้น นอกจากจะเป็นการเสริมความมั่นคงทางรายได้ แล้วยังมีผลต่อสุขภาพจิตด้วย

การช่วยเหลือสาธารณะ

การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่า สำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเพราะช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ด้วยโอกาสทางสังคม และไร้ที่พึ่ง รูปแบบของสวัสดิการที่มีอยู่คือ

(1) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นการจ่ายเงินแบบให้เปล่าตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ. 2552

(2) กองทุนผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นกองทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุ

การบริการสังคม

การบริการสังคม (Social Services) เป็นระบบบริการ ที่ตอบสนองความต้องการ ขั้นพื้นฐาน ของประชาชน ประกอบด้วยบริการด้านต่างๆ 4 ด้านดังนี้

(1) ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย

(1.1) หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าถือเป็น “สิทธิ” ขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ รัฐมอบให้ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพได้ ตามความจำเป็น โดยขอขยายการให้บริการครอบคลุมด้านการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค ดำเนินงานโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

(1.2) การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุข พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) นำไปสู่ประกาศกระทรวง สาธารณสุข ให้จัดช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ แยกจากผู้รับบริการทั่วไปในแผนกผู้ป่วยนอก (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551)

(1.3) โรงพยาบาลตำบล เป็นโครงการดูแลสุขภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของ ชุมชน และท้องถิ่น ในการจัดการระบบประกันสุขภาพระดับตำบลในรูปแบบของกองทุนสุขภาพ ชุมชนบนพื้นฐานแนวคิด “หุ้นส่วนการดูแล” ที่ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ประชาชนในพื้นที่ สถาน บริการสุขภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวทางของพระราชบัญญัติประกันสุขภาพ แห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 13 (3) มาตรา 18 (8) มาตรา 47 และมาตรา 48 (4) ที่กำหนดให้ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สนับสนุนองค์กรที่ดำเนินงานโดยไม่หวังผลกำไรบริหารกองทุน ในท้องถิ่นได้

(1.4) การดูแลที่บ้าน (Home Care) เป็นบริการสุขภาพที่จัดว่าเป็นสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่ง เพราะผู้สูงอายุที่มีอายุมาก ๆ มักมีภาวะพึ่งพาและมีโรคเรื้อรัง จำเป็นต้องได้รับการเยี่ยมบ้านจากพยาบาลและทีมสหวิทยาการ ซึ่งต้องมีความชำนาญทางคลินิก ประกอบกับมีทักษะในการบริหารจัดการและทักษะทางสังคม เพื่อให้บริการที่สอดคล้องกับภาวะ สุขภาพของผู้ใช้บริการภายในบริบทของครอบครัว (สุภาณี อ่อนชื่นจิตร และฤทัยพร ตรีตรง, 2549) รูปแบบของการดูแลสุขภาพที่บ้านประกอบด้วย 4 ระยะ (อุไรวรรณ จาริก, สุภัทลยา มิ่งามดี และจอม ขวัญ รินทะริก, 2551) คือ

(1) ระยะเตรียม เป็นการเตรียมวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยตั้งแต่อยู่ในโรงพยาบาล

(2) ระยะเยี่ยมครั้งแรก (4 สัปดาห์ หลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล) เป็นการประเมินสภาพปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ และศักยภาพของผู้ดูแล

(3) ระยะเยี่ยมประเมินซ้ำ (4-16 สัปดาห์หลังจำหน่าย) เป็นระยะของการติดตาม การดูแลอย่างต่อเนื่อง และให้คำปรึกษาให้กำลังใจ

(4) ระยะประเมินผล (หลัง 16 สัปดาห์) เป็นการประเมินผลจากทีมสหสาขาวิทยาการ

(1.5) อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ที่ผ่านมากระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการขยายระยะแรก โดยส่งเสริมให้มีพื้นที่ต้นแบบทุกจังหวัด ๆ ละ 1 แห่ง และสร้างเครือข่ายร่วมดำเนินงานขึ้นมาแล้วมีเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นผู้ประสานงานโครงการฯ และได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่อง จนมีความสามารถเป็นผู้ดำเนินการโครงการฯ ของจังหวัดต่อไปได้ (ข้อมูลจากสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2551)

(2) ด้านที่อยู่อาศัยประกอบด้วย

การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแล เป็นบริการในสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมความจำเป็นด้านปัจจัย 4 รวมทั้งบริการด้านการรักษาพยาบาล กายภาพบำบัด ศาสนกิจ งานอดิเรก นันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรม ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ของรัฐ 21 แห่งให้บริการได้ 3,000 คน ในจำนวนนี้มี 13 แห่งที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมเป็นผู้รับผิดชอบ และอีก 8 แห่ง จัดเป็นศูนย์สาธิตสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(3) ด้านการมีงานทำ และการมีรายได้

ประกอบด้วยกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นผู้ใช้งบประมาณ 80 ล้านบาท ในการพัฒนาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุใน 77 จังหวัด โดยสนับสนุนจังหวัดละ 1 ล้านบาท เป็นโครงการที่ยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการกำหนด และตัดสินใจร่วมกันในการบริหารจัดการสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุกันเอง ในขณะที่มี พอช. และกลไกพัฒนาในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมสนับสนุน (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549)

(4) ด้านการบริการสังคม และนันทนาการประกอบด้วย

(4.1) ชมรมผู้สูงอายุรูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก ในปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุ เป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความสนใจ และมีอุดมการณ์ร่วมกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้ง ทางกาย จิต และสังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่า และมีคุณประโยชน์ ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยมีสภาผู้สูงอายุ และกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้สนับสนุน แต่ผู้บริหารจัดการและดำเนินการหลักคือกลุ่มผู้สูงอายุเอง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในลักษณะเครือข่ายทำงานด้านผู้สูงอายุเข้มแข็งมากขึ้น ดังเช่นโครงการพันธมิตรเครือข่ายผู้สูงอายุ จังหวัดเชียงใหม่ (Age Net) ที่เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

(4.2) ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง “สถานที่ที่รวมสำหรับองค์การชุมชน และผู้สูงอายุใช้ในการจัดบริการ และกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ” เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมขององค์การชุมชน และผู้สูงอายุเพื่อจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ สังคม จิต และปัญญา โดยแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์อเนกประสงค์ฯ คือ

(4.3) ศูนย์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีศูนย์บริการสังคมผู้สูงอายุ 18 แห่งให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้สูงอายุ บริการที่จัดให้ เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด ออกกำลังกาย ศาสนกิจ กิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

(4.4) ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัด เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง โดยมีวัดหรือสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่จัดขึ้นจะเป็นไปตามความต้องการของชุมชนนั้น ๆ เช่น กิจกรรมส่งเสริมรายได้ กิจกรรมด้านการเกษตร กิจกรรมด้านการศึกษา รวมทั้งการให้บริการตรวจรักษาโรค กายภาพบำบัด ฟันฟูสุขภาพ ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัด ทั่วประเทศประมาณ 200 แห่ง

(4.5) กองทุนผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนทุนอุดหนุนโครงการสำหรับองค์กรของผู้สูงอายุหรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพมีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, มปป.)

4. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ได้รับการบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐนั้น ยังได้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้มีอิสระในการปกครอง การบริหาร และให้บริการสาธารณะกับประชาชนในพื้นที่ของตนเองดังปรากฏในมาตราที่ 281-290 โดยเฉพาะเรื่องการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจในการจัดบริการสาธารณะด้านนี้ ดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ในมาตราที่ 16 กำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจ หน้าที่ในการสังคม สงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ในมาตราที่ 17 และ 18 ก็กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกรุงเทพมหานครมีอำนาจ หน้าที่ในการดำเนินการเรื่องดังกล่าวเช่นกัน (ศูนย์ทนายความทั่วไทย, 2552.)

ในมาตราที่ 30 ของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองให้ชัดเจน โดยให้ดำเนินการถ่ายโอนภายใน 4 ปี (พ.ศ. 2544 – 2547) ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประเภทใดหรือแห่งใดที่ไม่สามารถที่จะรับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจภายใน 4 ปีได้ให้ดำเนินการถ่ายโอนเป็น 10 ปี (พ.ศ. 2544 – 2553) รวมทั้งการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในมาตราที่ 32 บัญญัติให้คณะกรรมการต้องจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544 และเสนอให้รัฐสภารับทราบ เมื่อวันที่ 8 และ 13 กุมภาพันธ์ 2545 และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาลงวันที่ 31 มีนาคม 2545 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องทำ โดยกรณีใดเป็นอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของรัฐหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันให้กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนร่วม การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการในการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรให้เพียงพอแก่การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจฯ และจัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดนโยบายและมาตรการการกระจายบุคลากรจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคไปยังท้องถิ่น ทั้งนี้คณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบถ่ายโอนภารกิจ 6 ด้านด้วยกันให้แก่ท้องถิ่น ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในภารกิจ 6 ด้าน มีภารกิจที่ต้องถ่ายโอน 245 เรื่อง มีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนภารกิจ 57 กรม ใน 15 กระทรวง ซึ่งมีการถ่ายโอนไปแล้ว 181 ภารกิจ คงเหลือภารกิจที่ยังไม่ได้ถ่ายโอนและทยอยถ่ายโอนจำนวน 63 ภารกิจ (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป.)

ซึ่งในเรื่องของการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ นั้น ได้มีการถ่ายโอนอยู่ในด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ภายใต้แผนภารกิจด้านสวัสดิการสังคม ในกลุ่มภารกิจด้านการสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิต และกลุ่มภารกิจด้านการส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ โดยในภารกิจด้านการสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้ระบุถึงงานที่ต้องถ่ายโอนให้กับท้องถิ่นคือ งานด้านสถานสงเคราะห์คนชรา และศูนย์บริการผู้สูงอายุ ซึ่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สังกัดกระทรวงสวัสดิการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะทำการถ่ายโอนให้กับกรุงเทพมหานครและองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความพร้อมเท่านั้น โดยกรมฯ จะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ความพร้อมในการถ่ายโอนให้คณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ พิจารณาเอง ส่วนการส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นการถ่ายโอนเรื่องการอนุญาตให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควบคุมหอพักเอกชน โดยถ่ายโอนให้กับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังได้รับการถ่ายโอนงานด้านการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชน หรือในหมู่บ้านต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งประสบปัญหาความเดือดร้อน เนื่องจากไม่มี

รายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู ถูกทอดทิ้ง และไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติตามควรแก่อัตภาพ และการจัดให้มีศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ โดยส่วนกลางถ่ายโอนภารกิจนี้ให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีภารกิจที่ต้องดำเนินการคือส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม/ชมรม/ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชนขึ้นให้เป็นกลุ่มผู้สูงอายุตามอัธยาศัย เป็นกลุ่มธรรมชาติ ไม่มีกฎระเบียบที่เข้มงวด เช่นเดียวกับองค์กรภาครัฐ และเพื่อให้เป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมนันทนาการกลุ่ม กิจกรรมออกกำลังกาย เกมส เพลง กิจกรรมตามวันสำคัญและประเพณี กิจกรรมกลุ่มสนใจกิจกรรม พังทรรเทศนา และวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

นอกจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 จะกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุให้ท้องถิ่นดำเนินการแล้ว ในพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ยังได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไว้ด้วยเช่นกัน ได้แก่

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 บัญญัติไว้ในมาตรา 50 (7), มาตรา 53 (1) และมาตรา 56 (1) ให้อำนาจหน้าที่เทศบาลตำบล เมือง และนคร ในการส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ (ศูนย์ทนายความทั่วไทย, 2552)

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 บัญญัติไว้ในมาตรา 23 (6) มาตรา 67 (6) ให้อำนาจสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ (ศูนย์ทนายความทั่วไทย, 2552)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 บัญญัติไว้ในมาตราที่ 89 (16) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล และ (23) การสังคมสงเคราะห์ (ศูนย์ทนายความทั่วไทย, 2552)

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 บัญญัติไว้ในมาตราที่ 45 (3) ที่ให้การสนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น (4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น (5) แบ่งสรรเงินให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เป็นต้น ซึ่งในมาตรานี้ แม้ว่าจะไม่ได้ระบุถึงอำนาจหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับงานสวัสดิการผู้สูงอายุ แต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กอย่างเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ (ศูนย์ทนายความทั่วไทย, 2552)

ขณะที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเทศบาล พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 ในมาตรา 62 (14) ที่กำหนดให้พหุมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของเทศบาลนคร ซึ่งอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครในมาตรา 56 (1) ที่บัญญัติไว้ว่าต้องส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการนั้น จึงทำให้เมืองพหุมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวด้วยเช่นกัน (ศูนย์ทนายความทั่วไทย, 2552) และเพื่อให้การดำเนินงานและการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำหลักเกณฑ์แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุและคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว ประกอบด้วยหลักการดำเนินงาน 4 แผนงาน ประกอบด้วย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

1. แผนงานบริการด้านสุขภาพอนามัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายในแต่ละด้านดังนี้

1.1 จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ดูแลครอบครัวและคนในชุมชน ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับสภาพแวดล้อม ภายในบ้านที่อยู่อาศัยให้มีความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกและด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับเจตคติ ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ ผู้ดูแล และภาคีเครือข่าย รวมทั้งด้านอื่น

1.2 โครงการออกตรวจสุขภาพเบื้องต้นโดยหน่วยเคลื่อนที่

1.3 จัดให้มีหน่วยเคลื่อนที่สำหรับรักษาพยาบาลฉุกเฉินโดยอาจดำเนินการให้มีการแจ้งเรียกหน่วยเคลื่อนที่สำหรับรักษาพยาบาลแบบฉุกเฉิน 24 ชั่วโมง จากหมายเลขโทรศัพท์ที่กำหนด หรือจากการประสานของอาสาสมัครซึ่งสามารถจัดได้ 2 รูปแบบคือ 1.จัดให้มีรพพยาบาลพร้อมแพทย์ที่สามารถเข้าไปรักษาได้เลย 2.จัดให้มียานพาหนะและอุปกรณ์รักษาพยาบาลเบื้องต้นรับผู้ป่วยฉุกเฉินไปส่งต่อไปยังโรงพยาบาลอย่างปลอดภัย

2. แผนงานส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งด้านองค์การผู้สูงอายุ

2.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ องค์กรเครือข่าย และผู้ดูแล รวมตัวกันเป็นชมรมหรือองค์การ เพื่อเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมการจัดสวัสดิการตามความเหมาะสมของชุมชน รวมทั้งร่วมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของผู้สูงอายุร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 จัดให้ชมรมหรือองค์การผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรมด้านสวัสดิการสังคม กิจกรรมนันทนาการและอื่น ๆ ตามความต้องการของสมาชิก

3. แผนงานส่งเสริมอาชีพหรือรายได้

จัดให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลเข้าร่วมฝึกอบรมให้ความรู้ในอาชีพต่าง ๆ และประสานกับสถานประกอบการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีความพร้อมและศักยภาพเข้าทำงาน

4. แผนงานด้านบริหารจัดการระบบพัฒนาคุณภาพชีวิต

4.1 การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ และสำรวจความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ความร่วมมือกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่เป็นจำนวนเงินและอุปกรณ์ รวมถึงจัดให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เช่น ห้องน้ำ ทางเดินลาด จัดทำสติกเกอร์เพื่อรับรองอาคาร สถานที่ที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก

4.2 ในด้านข้อมูลข่าวสารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการจัดประชาสัมพันธ์สื่อสารให้ผู้สูงอายุได้รับทราบถึงสิทธิของตนเองในการเข้าถึงการใช้บริการ เช่น สิทธิในการรับเบี้ยยังชีพ ด้านสาธารณสุขและสวัสดิการทางสังคมตามกฎหมาย สิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วม

ทางการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น การจดทะเบียนฟื้นฟูสมรรถภาพและการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ

4.3 จัดให้มีอาสาสมัครและผู้สูงอายุ ทุกชุมชน/หมู่บ้าน ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จัดอบรมเบื้องต้นให้แก่อาสาสมัครที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจัดระบบการปฏิบัติงานและสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร และสามารถให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามความจำเป็น เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานะทางการเงินการคลังของแต่ละแห่ง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ชมรม และกลุ่ม เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัญญา แสงสี (2561) ได้ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ และเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีการจัดสวัสดิการมากที่สุด ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง รองลงมา ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่พักอาศัย ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญโญ) (2561) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า หลักการทำงานของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้าน/ชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ได้ยึดหลักการทำงานภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ตามแนวทางการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ประกอบด้วย 1) หลักการการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 2) หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล 5 3) หลักการติดตามและการประเมินผล ส่วนความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายแบบบูรณาการภารกิจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะความสัมพันธ์ 3 อย่าง ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงอำนาจหน้าที่ เป็นเครือข่ายการทำงานบูรณาการภารกิจที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงในการทำงานร่วมกัน ตามหน้าที่รับมอบหมาย 2) ความสัมพันธ์เครือข่ายเชิงพื้นที่ เป็นเครือข่ายการทำงาน ที่มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงพื้นที่แต่ละแห่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ภายใต้พื้นที่การปกครอง 32 อำเภอ มาทำงานร่วมกัน 3) ความสัมพันธ์เชิงประเด็น เป็นความสัมพันธ์ของเครือข่ายการทำงานที่ได้นำเอาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มาเป็นประเด็นหลักในการขับเคลื่อนลงไปสู่พื้นที่การทำงานระดับหมู่บ้าน วัด ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถานศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ มีขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างความตระหนัก และรวมตัวเป็นเครือข่าย 2) สร้างพันธมิตร และการบริหารเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 3) พัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 4) รักษา

ความสัมพันธ์ และความต่อเนื่องของเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 และได้นำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา อาศัยการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานภายใต้อำนาจหน้าที่ ประเด็นนำไปสู่การบูรณาการร่วมกันของหมู่บ้านในพื้นที่เดียวกัน หรือต่างพื้นที่ เกิดการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งนี้เพราะรูปแบบการสร้างเครือข่ายพลังพลวัตหมู่บ้านรักษาศีล 5 อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน มีการนำประสบการณ์ทรัพยากรของแต่ละสมาชิกเครือข่าย ความเป็นพันธมิตร กลียาณมิตรนำไปสู่พลังของเครือข่ายสร้างความเปลี่ยนแปลง พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ลดปัญหาความขัดแย้งลดรายจ่าย มีรายได้มั่นคง ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น จากการปฏิบัติตามหลักศีล 5

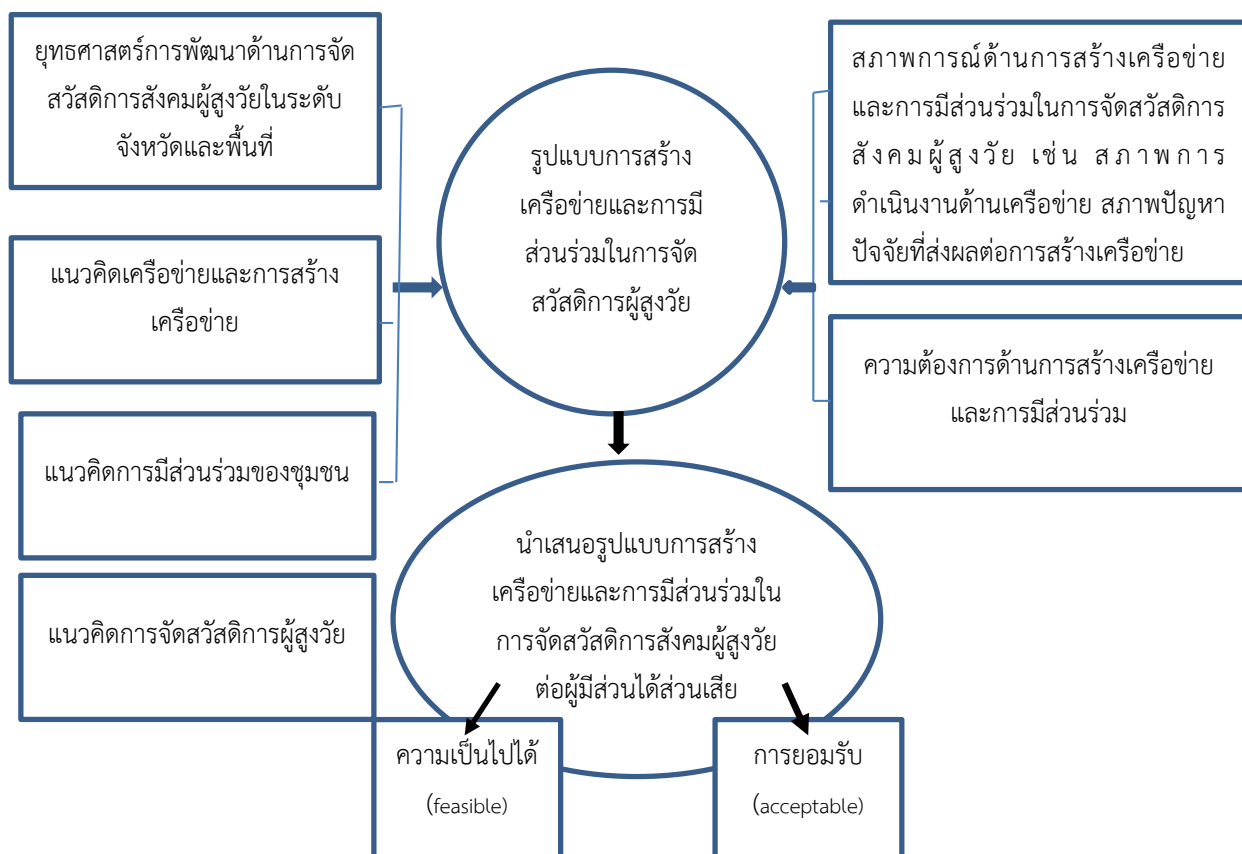
อมริน อินไซ และสุวัฒน์ อินทรประไพ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนาซำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินการด้านการจัดการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนาซำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านกระบวนการขั้นตอนมากที่สุด รองลงมาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ส่วนระดับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนาซำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นต่อการให้บริการสวัสดิการสังคมเบี้ยยังชีพมากที่สุด ส่วนแนวทางการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนาซำ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีมาตรการในการให้บริการของผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมเพื่อให้สวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ การตรวจสุขภาพและการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุให้มากขึ้น

พลกฤต แสงอาวุธ (2558) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ ด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ระดับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพแหล่งรายได้ โรคประจำตัว สถานะความเป็นอยู่ และสภาพร่างกาย ไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อจำแนกตามการศึกษา รายได้ต่อเดือนเปรียบเทียบกับรายจ่าย การดำรงชีพ ที่อยู่อาศัยและสภาพจิตใจแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.052. รายได้ต่อเดือน และแหล่งรายได้ ในทิศทางบวก มีความสัมพันธ์ ส่งผลทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลส่งผลต่อระดับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จริญญา วงษ์พรหม (2558) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองตอบต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ ได้แก่ กาย ใจ สังคม และปัญญา/การเรียนรู้ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมสัจจกรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมสานวัยใส่ใจผู้สูงอายุ เกิดการบูรณาการความรู้และกิจกรรมในชุมชนผ่านการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และเกิดความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน การดำเนินการนี้เกิดความต้องการของชุมชนขึ้นได้ประกอบด้วย แกนนำผู้สูงอายุ คนวัยอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยทำการศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และทำการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารด้านยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ทั้งในระดับชาติ จังหวัด และพื้นที่ นอกจากนี้ยังทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านสภาพการณ์ด้านการสร้างเครือข่ายการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และความต้องการด้านการสร้างเครือข่ายการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งวิเคราะห์และประมวลจากแนวคิด เครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยนำเสนอในแผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมทั้งนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 1,470 คน จากข้อมูลที่มีการสรุป ณ เดือนธันวาคม 2559 (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์, 2559) และประชากรในเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคองค์กรชุมชน

ด้านกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 อ้างถึงในบุญใจ ศรีสถิตย์นรากุล, 2545, น. 195) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 315 คน ดังสูตรคำนวณนี้

$$\begin{aligned}n &= N/1+Ne^2 \\n &= 1470/1 + 1470(0.05)^2 \\n &= 315\end{aligned}$$

เมื่อ N = จำนวนประชากร
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 e = ค่าความคลาดเคลื่อน กำหนดที่ร้อยละ 5

ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความเที่ยงตรง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และวิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) หรือจนข้อมูลอิ่มตัว (Saturated Data) ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 5 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 14 คน และภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคองค์กรชุมชน (ชุมชน และประชาชน) จำนวน 14 คนรวมทั้งสิ้น จำนวน 33 คน

3.2 เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือเชิงปริมาณได้แก่ แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 4 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการสวัสดิการผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ส่วนเครื่องมือเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นสำคัญคือศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบเครื่องมือเชิงปริมาณทำได้โดย

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการพิจารณาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อปรับปรุงการใช้ภาษาให้ถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย โดยพิจารณาใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินพบว่าค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ทำการตรวจสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอน บาค (Cronbach α -Coefficients) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามที่ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.606-0.963 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach α -Coefficients)

มิติการประเมิน	Cronbach α -Coefficients
1. สวัสดิการผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย	0.797
2. สวัสดิการผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย	0.606
3. สวัสดิการผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำ	0.838
4. สวัสดิการผู้สูงอายุด้านบริการสังคมและนันทนาการ	0.955
5. ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายผู้สูงอายุด้านระดับการมีส่วนร่วม	0.935
6. ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายผู้สูงอายุด้านทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ	0.951
7. ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายผู้สูงอายุด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย	0.963

3. การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected item-total correlation: CITC) โดยใช้สูตร Biserial Correlation Coefficient โดยพิจารณาใช้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.200 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า CITC มีค่าระหว่าง 0.257-0.943 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3.1 และ 3.2

ตารางที่ 3.2 ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected item-total correlation: CITC) ของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

ข้อที่	ค่า CITC ของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ			
	ด้านสุขภาพอนามัย	ด้านที่อยู่อาศัย	ด้านการมีรายได้	ด้านการบริการสังคมฯ
1	0.549	0.523	0.457	0.821
2	0.758	0.257	0.629	0.861
3	0.665	0.527	0.533	0.889
4	0.566	0.301	0.704	0.922
5	0.560		0.655	0.905
6			0.711	

ตารางที่ 3.3 ผลการตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว (Corrected item-total correlation: CITC) ของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ

ข้อที่	ค่า CITC ของข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ		
	ด้านระดับการมีส่วนร่วม	ทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อม	ความต้องการทำงานด้านเครือข่าย
1	0.752	0.833	0.771
2	0.594	0.854	0.939
3	0.695	0.843	0.943
4	0.745	0.914	0.814
5	0.874	0.906	0.935
6	0.860		0.918
7	0.823		
8	0.826		

ส่วนเครื่องมือเชิงคุณภาพทำการตรวจสอบคุณภาพโดยการพิจารณาประเด็นและข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ครอบคลุมสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ เมื่อทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้วผู้วิจัยจึงทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้
 - 1) ติดต่อทำหนังสือขอเก็บข้อมูลกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้
 - 2) จัดเตรียมแบบสอบถาม ให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 10 เพื่อใช้ในการวัดคัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบไม่สมบูรณ์ หรือความไม่ตั้งใจในการตอบ
 - 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เป็นการเก็บข้อมูลแบบตัดขวาง และผู้สูงอายุเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้เก็บข้อมูลจะเป็นผู้อ่านแบบสอบถามให้ผู้สูงอายุฟังและอธิบายให้ผู้สูงอายุเข้าใจในข้อคำถาม
 - 4) ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถาม และคัดเลือกแต่แบบสอบถามที่เป็นฉบับสมบูรณ์ไว้
 - 5) ทำการลงรหัสและจัดระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้
 - 1) ติดต่อเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ เพื่อสอบถามถึงผู้ที่มีความรู้และข้อมูลในประเด็นการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
 - 2) ติดต่อบุคคลผู้ให้ข้อมูลตามที่เจ้าหน้าที่แนะนำ และสอบถามถึงบุคคลอื่นจากผู้ให้ข้อมูลคนแรก และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจนข้อมูลมีความอิ่มตัว

ข้อมูลทฤษฎี

คณะผู้วิจัยจะทำการทบทวนวรรณกรรมจาก เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์เพื่อเรียบเรียงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะทำการวิเคราะห์ดังนี้
 - 1.1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - 1.2) สถิติที่ใช้ในอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ANOVA เป็นต้น
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะทำการวิเคราะห์ดังนี้
 - 2.1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ จัดระบบข้อมูลและสังเคราะห์เพื่อการนำเสนอในรูปแบบการบรรยายมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเช่น การวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis เป็นต้น
 - 2.2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลเชิงรูปธรรมและเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ค้นพบ โดยรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหรือจัดกระทำบางอย่างเพื่อพิสูจน์สมมติฐานแล้วมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน
 - 2.3) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดระบบหมวดหมู่ข้อมูล (Typology and Taxonomy) คือ เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกเป็นระบบ
- 3) เกณฑ์การแปลความหมาย

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

1.00 - 1.80	หมายถึง	การประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.81 - 2.60	หมายถึง	การประเมินอยู่ในระดับน้อย
2.61- 3.40	หมายถึง	การประเมินอยู่ในระดับปานกลาง
3.41 - 4.20	หมายถึง	การประเมินอยู่ในระดับมาก
4.21 - 5.00	หมายถึง	การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนา รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมทั้งนำเสนอรูปแบบการ สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งทำการเก็บ ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุจำนวน 315 คน ได้รับกลับคืนและมีความสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 94.29 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการ สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 33 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

ขั้นตอนที่ 3 ผลการนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ สังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการ จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

1. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

ส่วนที่ 1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการ ผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุและสภาพการณ์และความต้องการในการสร้าง เครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล	จำนวน (n=297)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	143	48.15
หญิง	154	51.85
อายุ		
60 – 70 ปี	185	62.29
71 – 80 ปี	82	27.61
81 – 90 ปี	27	9.09
มากกว่า 90 ปี	3	1.01
ไม่ระบุ		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	170	57.24
ประถมศึกษา	121	40.74
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส.	2	0.67
ปริญญาตรี	3	1.01
ไม่ระบุ	1	0.34
สถานะภาพ		
โสด	40	13.47
สมรส	201	67.68
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	56	18.86
ลักษณะการพักอาศัย		
ท่านอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง	172	57.91
ท่านอาศัยอยู่ในบ้านของบุตร/ญาติ	118	39.73
ท่านอาศัยอยู่ในบ้านเช่าด้วยตนเอง	2	0.67
ท่านอาศัยอยู่ในบ้านเช่าของบุตร/ญาติ	5	1.68
สถานภาพการทำงาน		
ทำงานอยู่	169	56.90
ไม่ได้ทำงาน	126	42.42
ไม่ระบุ	2	0.67
ท่านทำงานในลักษณะใด (จำนวนจากผู้ทำงานอยู่)		
ลูกจ้างของหน่วยงานภาครัฐ	5	3.97
ลูกจ้างของหน่วยงานภาคเอกชน	8	6.35
ธุรกิจส่วนตัว	15	11.90

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (n=297)	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	87	69.05
ไม่ระบุ	11	8.73
รายได้สุทธิต่อเดือน		
น้อยกว่า 9,000 บาท	254	85.52
9,001-15,000 บาท	37	12.46
15,001-25,000 บาท	3	1.01
25,001-35,000 บาท	-	-
35,001-45,000 บาท	-	-
มากกว่า 45,000 บาท	1	0.34
ไม่ระบุ	2	0.67
รายได้ของท่านมาจากแหล่งใดบ้าง		
หน่วยงานภาครัฐ เช่น บำนาญข้าราชการ	8	2.69
เบี้ยผู้สูงอายุ	290	97.64
กองทุนต่าง ๆ เช่น ประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	5	1.68
การประกอบอาชีพของตนเอง	163	54.88
การช่วยเหลือจากลูกหลานหรือญาติ	209	70.37
การช่วยเหลือจากชุมชน	12	4.04
ท่านมีโรคประจำตัว		
ไม่มี	104	35.02
มี	193	64.98
ความถี่ในการไปพบแพทย์ทำการรักษาโรคประจำตัวของท่าน		
3 เดือนหรือมากกว่า 3 เดือนต่อครั้ง	111	37.37
2 เดือนต่อครั้ง	91	30.64
1 เดือนต่อครั้ง	67	22.56
มากกว่า 1 ครั้งต่อเดือน	28	9.43
ท่านเป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มของผู้สูงอายุใดหรือไม่		
เป็น	92	30.98
ไม่เป็น	205	69.02

จากตารางที่ 4.1 แสดงถึงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 297 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 51.85 มีช่วงอายุส่วนใหญ่ 60 – 70 ปี และมีการศึกษาส่วนมากต่ำกว่าประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 62.29 และ 57.24 ตามลำดับ

ผู้สูงอายุส่วนมากสมรสแล้วและพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง และส่วนมากยังคงทำงานอยู่ คิดเป็นร้อยละ 67.68 57.91 และ 56.90 ตามลำดับ โดยผู้ยังคงทำงานอยู่นั้นส่วนมากทำงานรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 69.05 ของผู้สูงอายุที่ทำงานอยู่

ผู้สูงอายุส่วนมากมีรายได้น้อยกว่า 9,000 บาทเดือนคิดเป็นร้อยละ 85.52 ของผู้สูงอายุทั้งหมด โดยมีรายได้หลักจาก 3 แหล่งได้แก่ เบี้ยผู้สูงอายุ การช่วยเหลือจากลูกหลานหรือญาติ และการประกอบอาชีพของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 97.64 70.37 และ 54.88 ตามลำดับ

ผู้สูงอายุส่วนมากมีโรคประจำตัวคิดเป็นร้อยละ 64.98 และผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวนี้ต้องไปหาหมออย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 90.57 ของผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวทั้งหมด ทั้งนี้ผู้สูงอายุส่วนมากมิได้เป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มของผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 69.02 ของผู้สูงอายุทั้งหมด

ส่วนที่ 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับจำแนกตามรายด้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับรายด้าน	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ด้านสุขภาพอนามัย	3.76	0.63	มาก	2
2. ด้านที่อยู่อาศัย	3.99	0.58	มาก	1
3. ด้านการมีรายได้และการมีงานทำ	3.61	0.65	มาก	3
4. ด้านการบริการสังคมและนันทนาการ	3.14	0.69	ปานกลาง	4
รวม	3.61	0.46	มาก	

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับจำแนกตามรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยด้านที่อยู่อาศัยมีค่าสูงสุดมีค่าอยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 รองลงมาคือโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านสุขภาพอนามัย ด้านการมีรายได้และการมีงานทำ และด้านการบริการสังคมและนันทนาการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 3.61 และ 3.14 ตามลำดับ

เมื่อแยกพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับเป็นรายด้านแสดงข้อมูลดังตารางที่ 4.3 ถึง 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพอนามัย	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ท่านพอใจกับการใช้บริการประกันสุขภาพถ้วนหน้า	4.10	0.78	มาก	1
2. ท่านพอใจอย่างมากกับการใช้บริการทางการแพทย์	3.86	0.81	มาก	2
3. สถานพยาบาลในชุมชนของท่านมีเพียงพอต่อการให้บริการผู้สูงอายุ	3.72	0.91	มาก	3
4. ท่านมีญาติที่บ้านสามารถดูแลท่านได้เมื่อเจ็บป่วย	3.63	0.92	มาก	4
5. ชุมชนของท่านมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุคอยให้บริการท่านอย่างเพียงพอ	3.52	1.04	มาก	5
รวม	3.76	0.63	มาก	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัยทุกประเด็น ผู้สูงอายุเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 3.52 ถึง 4.10

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ท่านพอใจกับที่พักอาศัยและบริเวณโดยรอบที่พักของท่านในปัจจุบันนี้	4.26	0.86	มากที่สุด	2
2. ท่านไม่เคยคิดจะไปอยู่ที่อื่นนอกจากที่พักอาศัยในปัจจุบันนี้	4.40	0.80	มากที่สุด	1
3. หน่วยงานรัฐมีบทบาทในการจัดบริเวณโดยรอบที่อยู่อาศัยของท่านให้น่าอยู่มากขึ้น	3.68	0.83	มาก	3
4. ท่านเห็นด้วยกับนโยบายที่จะให้ผู้สูงอายุอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่สถานสงเคราะห์	3.64	0.83	มาก	4
รวม	3.99	0.58	มาก	

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยมีค่าอยู่ในระดับมาก มีเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 3.64 ถึง 4.40

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำ

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำ	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ท่านมีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต	3.94	1.04	มาก	2
2. รายได้ที่ท่านได้รับเป็นรายได้ที่สม่ำเสมอ	4.02	1.05	มาก	1
3. รายได้ของท่านมีมากพอที่จะช่วยเหลือลูกหลานเมื่อจำเป็นได้	3.50	0.94	มาก	4
4. ท่านทราบและสนใจในกิจกรรมการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้น	3.51	0.91	มาก	3
5. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ	3.42	0.95	มาก	5
6. การพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้นสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง	3.29	0.92	ปานกลาง	6
รวม	3.61	0.65	มาก	

จากตารางที่ 4.5 พบว่าข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำทุกประเด็นผู้สูงอายุเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้นสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพได้จริงมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 3.29 ถึง 4.02

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการบริการสังคมและนันทนาการ

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการบริการสังคมและนันทนาการ	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ชมรม กลุ่ม หรือชุมชนผู้สูงอายุของท่านมีการช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิตประจำวันให้มีความสุข	3.71	0.88	มาก	1
2. ท่านรู้สึกว่าคุณค่าสามารถทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ได้	3.40	0.73	ปานกลาง	2
3. หน่วยงานรัฐจัดให้มีศูนย์หรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอย่างเพียงพอ	3.11	0.87	ปานกลาง	4
4. หน่วยงานรัฐจัดให้มีศูนย์หรือกิจกรรมที่ทำให้ท่านได้ผ่อนคลายอย่างเพียงพอ	2.78	0.97	ปานกลาง	3
5. หน่วยงานรัฐจัดให้มีศูนย์หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพอย่างเพียงพอ	2.69	1.05	ปานกลาง	5
รวม	3.14	0.69	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการบริการสังคมและนันทนาการ ทุกประเด็นผู้สูงอายุเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็น ชมรม กลุ่ม หรือชุมชนผู้สูงอายุของท่านมีการช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิตประจำวันให้มีความสุขมีค่าอยู่ในระดับมาก โดยรวมข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 2.69 ถึง 3.71

ส่วนที่ 1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามรายด้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ระดับการมีส่วนร่วม	2.91	0.60	ปานกลาง	2
2. ทักษะเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ	2.98	0.66	ปานกลาง	1
3. ความต้องการทำงานด้านเครือข่าย	2.81	0.78	ปานกลาง	3
รวม	2.90	0.57	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยด้านทักษะเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุมีค่าสูงสุดมีค่าอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 รองลงมาคือโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านระดับการมีส่วนร่วม และด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 และ 2.81 ตามลำดับ

เมื่อแยกพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นรายด้านแสดงข้อมูลดังตารางที่ 4.8 ถึง 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านระดับการมีส่วนร่วม

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านระดับการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ท่านทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่หน่วยงานของรัฐบอกให้ทำ	3.31	0.82	ปานกลาง	1
2. การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุของท่านหรือชุมชนจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐเป็นอย่างมาก	3.19	0.80	ปานกลาง	2
3. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุจากหน่วยงานของรัฐ อย่างครบถ้วนและรวดเร็ว	2.93	0.94	ปานกลาง	4

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านระดับการมีส่วนร่วม (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุ ด้านระดับการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
4. ท่านหรือกลุ่มของท่านมีโอกาสในการแสดง ความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ เช่น อบต.	2.95	0.94	ปานกลาง	3
5. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยเสนอแนะ แนะนำ หรือมีส่วนวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานของรัฐ	2.84	0.89	ปานกลาง	5
6. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจในกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	2.78	0.98	ปานกลาง	6
7. ท่านเคยหรือกลุ่มของท่านร่วมทำหน้าที่เป็น คณะกรรมการซึ่งมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับ กิจกรรมของผู้สูงอายุ	2.75	0.92	ปานกลาง	7
8. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการ ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับ กิจกรรมของผู้สูงอายุ	2.50	0.93	น้อย	8
รวม	2.91	0.60	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านระดับการมีส่วนร่วมทุกประเด็นผู้สูงอายุเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ประเด็น ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุมีค่าอยู่ในระดับน้อย โดยรวมข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้ และการมีงานทำมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 3.31 ถึง 2.50

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ท่านคิดว่าชมรมหรือกลุ่มของท่านมีบุคลากรพร้อมในการประสานงานเพื่อทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอื่น	3.37	0.84	ปานกลาง	1
2. ท่านคิดว่าชมรมหรือกลุ่มของท่านสามารถระบุปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง	3.18	0.86	ปานกลาง	2
3. ท่านเชื่อว่าการทำงานร่วมกับผู้สูงอายุกลุ่มอื่นจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาของท่าน	2.85	0.94	ปานกลาง	4
4. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะสนับสนุนการทำงานระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุ	2.86	0.91	ปานกลาง	3
5. กฎระเบียบและนโยบายจากรัฐเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุ	2.64	0.95	ปานกลาง	5
รวม	2.91	0.60	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุทุกประเด็นผู้สูงอายุเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 2.64 ถึง 3.37

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุ ด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย	$\bar{x}$	SD	ความหมาย	ลำดับที่
1. ท่านต้องการที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งอาจรวมถึงการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน	3.36	0.89	มาก	1
2. ท่านต้องการที่จะมีการจัดเวทีนัดพบพูดคุยระหว่างกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ได้ร่วมปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว	3.07	0.91	ปานกลาง	2
3. ท่านต้องการที่จะมีการรวมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน ของกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน	2.84	1.07	ปานกลาง	3
4. ท่านต้องการที่จะทำงานร่วมกับเครือข่ายแบบเฉพาะกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาฉุกเฉินเฉพาะหน้า	2.72	1.06	ปานกลาง	4
5. ท่านต้องการที่จะมีการจัดแบบต่อเนื่องระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างคล่องตัว	2.53	1.09	น้อย	5
6. ท่านต้องการที่จะมีการทำสัญญาความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุและ/หรือหน่วยงานรัฐ เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ	2.34	1.14	น้อย	6
รวม	2.81	0.78	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย ผู้สูงอายุเห็นว่ามีความระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.78 และค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมีค่าอยู่ระหว่าง 2.34 ถึง 3.36

ส่วนที่ 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุและสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุ	กลุ่มอายุ (ปี)		กลุ่มอายุ (ปี)		กลุ่มอายุ (ปี)	
	60-70		71-80		มากกว่า 80	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. ด้านสุขภาพอนามัย	3.85	0.63	3.66	0.60	3.55	0.62
2. ด้านที่อยู่อาศัย	4.07	0.56	3.88	0.57	3.83	0.64
3. ด้านการมีรายได้และการมีงานทำ	3.72	0.58	3.45	0.70	3.38	0.78
4. ด้านการบริการสังคมและ นันทนาการ	3.25	0.70	2.99	0.61	2.87	0.64
รวม	3.70	0.44	3.47	0.44	3.39	0.43

ตารางที่ 4.12 ความผันแปรของระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุ	ความผันแปร	SS	df	MS	F	Sig.
ระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านสุขภาพอนามัย	ระหว่างกลุ่ม	3.58	2	1.79	4.65	0.01
	ภายในกลุ่ม	113.10	294	0.38		
	รวม	116.68	296			
ระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย	ระหว่างกลุ่ม	2.95	2	1.48	4.53	0.01
	ภายในกลุ่ม	95.78	294	0.33		
	รวม	98.74	296			
ระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการมีรายได้และการมีงานทำ	ระหว่างกลุ่ม	5.88	2	2.94	7.23	0.00
	ภายในกลุ่ม	119.58	294	0.41		
	รวม	125.46	296			

ตารางที่ 4.12 ความผันแปรของระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุ	ความผันแปร	SS	df	MS	F	Sig.
ระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุด้านการบริการสังคมและนันทนาการ	ระหว่างกลุ่ม	6.07	2	3.03	6.67	0.00
	ภายในกลุ่ม	133.75	294	0.45		
	รวม	139.82	296			
ระดับข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุในภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.65	2	2.32	11.98	0.00
	ภายในกลุ่ม	57.04	294	0.19		
	รวม	61.68	296			

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับระหว่างกลุ่มอายุ โดยวิธี LSD

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ	ค่าเฉลี่ย	ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มอายุ		
		1	2	3
ด้านสุขภาพอนามัย				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.85	-	0.19*	0.29*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	3.66		-	0.10
3. อายุมากกว่า 80 ปี	3.55			-
ด้านที่อยู่อาศัย				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	4.07	-	0.19*	0.24*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	3.88		-	0.04
3. อายุมากกว่า 80 ปี	3.83			-
ด้านการมีรายได้และการมีงานทำ				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.72	-	0.27*	0.34*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	3.45		-	0.07
3. อายุมากกว่า 80 ปี	3.38			-
ด้านการบริการสังคมและนันทนาการ				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.25	-	0.26*	0.37*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	2.99		-	0.12
3. อายุมากกว่า 80 ปี	2.87			-

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับระหว่างกลุ่มอายุ โดยวิธี LSD (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ	ค่าเฉลี่ย	ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มอายุ		
		1	2	3
ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุในภาพรวม				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.70	-	0.23*	0.32*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	3.47		-	0.08
3. อายุมากกว่า 80 ปี	3.39			-

* หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ	กลุ่มอายุ (ปี)		กลุ่มอายุ (ปี)		กลุ่มอายุ (ปี)	
	60-70		71-80		มากกว่า 80	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
1. ระดับการมีส่วนร่วม	3.02	0.62	2.80	0.55	2.49	0.35
2. ทักษะเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ	3.10	0.64	2.79	0.66	2.75	0.59
3. ความต้องการทำงานด้านเครือข่าย	2.94	0.77	2.62	0.78	2.49	0.70
รวม	3.02	0.58	2.74	0.53	2.56	0.36

ตารางที่ 4.15 ความผันแปรของระดับข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ	ความผันแปร	SS	df	MS	F	Sig.
ระดับการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	8.70	2	4.35	13.01	0.00
	ภายในกลุ่ม	98.32	294	0.33		
	รวม	107.02	296			
ทักษะเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ	ระหว่างกลุ่ม	7.27	2	3.64	8.83	0.00
	ภายในกลุ่ม	120.98	294	0.41		
	รวม	128.26	296			

ตารางที่ 4.15 ความผันแปรของระดับข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกตามกลุ่มอายุจำแนกตามกลุ่มอายุ (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ	ความผันแปร	SS	df	MS	F	Sig.
ความต้องการทำงานด้านเครือข่าย	ระหว่างกลุ่ม	9.06	2	4.53	7.71	0.00
	ภายในกลุ่ม	172.90	294	0.59		
	รวม	181.97	296			
ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุในภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	8.10	2	4.05	13.58	0.00
	ภายในกลุ่ม	87.74	294	0.30		
	รวม	95.85	296			

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มอายุ โดยวิธี LSD

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ	ค่าเฉลี่ย	ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มอายุ		
		1	2	3
ระดับการมีส่วนร่วม				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.02	-	0.22*	0.54*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	2.80		-	0.31*
3. อายุมากกว่า 80 ปี	2.49			-
ทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.10	-	0.31*	0.35*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	2.79		-	0.03
3. อายุมากกว่า 80 ปี	2.75			-
ความต้องการทำงานด้านเครือข่าย				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	2.94	-	0.32*	0.45*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	2.62		-	0.13
3. อายุมากกว่า 80 ปี	2.49			-

ตารางที่ 4.16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มอายุ โดยวิธี LSD (ต่อ)

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ	ค่าเฉลี่ย	ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มอายุ		
		1	2	3
ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุในภาพรวม				
1. กลุ่มอายุ 60-70 ปี	3.02	-	0.28*	0.46*
2. กลุ่มอายุ 71-80 ปี	2.74		-	0.18
3. อายุมากกว่า 80 ปี	2.56			-

* หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

4. ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย

จากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเกี่ยวกับสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ประเด็นรูปแบบการการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ปัญหาการสร้างเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ความต้องการของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ผู้วิจัยนำเสนอสภาพการณ์และความต้องการในประเด็นต่างๆ และวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยนำเสนอผลของการศึกษาแยกตามประเด็นดังนี้

1. สภาพการจัดการการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

1.1 ด้านการก่อตัวของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

การก่อตัวของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรหลัก และผู้เกี่ยวข้องหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ในการศึกษาแสวงหาเครือข่ายที่มีความเข้าใจ สอดคล้อง เหมาะสม นำไปสู่ความสัมพันธ์ ในการเข้ามามีส่วนร่วมที่ดี และสามารถประสานผลประโยชน์ให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของบุคคล และองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุตามมาตรา 16(10) กำหนดให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะด้านการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส โดยถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ (เดิม) ไปให้กับองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548) ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ดังนี้

สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย

1) กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ได้มีการจัดทำ

โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยได้รับการสนับสนุนและการเข้ามามีส่วนร่วมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสุพรรณบุรี (พมจ.) เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ สนับสนุนด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการกองทุนโดยมีตัวแทนจากชาวบ้านในชุมชนทั้ง 14 หมู่บ้านเข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุน และจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุพบว่าโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน ดำเนินงานโดยจัดทำในรูปแบบกองทุนวันละบาท ซึ่งริเริ่มจากผู้บริหาร ข้าราชการและเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อบต.หนองโพธิ์ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนอาสาร่วมกับแกนนำของชุมชนผู้นำของหมู่บ้าน และประชาสัมพันธ์ให้คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านเชิญชวนผู้สูงอายุและผู้สนใจเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิก ทั้งนี้ได้มีการประชุมแกนนำ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำของแต่ละชุมชนเพื่อทำความเข้าใจการจัดตั้งกองทุนขึ้นในตำบล ซึ่งมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ประสานงานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาในชุมชนช่วยกัน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การจัดตั้งกองทุน โดยมีคณะกรรมการบริหารดำเนินการวางแผนออกประชาสัมพันธ์ไปตามหมู่บ้าน ในกองทุนตำบลใช้วิธีการเก็บเงินเพื่อเข้ากองทุนปีละ 1 ครั้ง รวม 365 บาท

ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ก็พบปัญหาในการบริหารจัดการหลายด้าน ได้แก่ 1. ผู้สูงอายุส่วนมากไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกเนื่องจากผู้สูงอายุไม่เข้าใจเกี่ยวกับผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต ไม่มีเงินทุนในการจ่ายเข้ากองทุน เสียหายเงินที่จะต้องจ่ายในทุก ๆ ปี รวมถึงไม่เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงาน 2. การติดต่อประสานงานระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และบุตรหลาน ที่ดูแลผู้สูงอายุ ยังไม่มีการชี้แจงรายละเอียด และให้ข้อมูลที่ชัดเจน 3. งบประมาณสนับสนุนโครงการยังมีไม่เพียงพอและครอบคลุม

2) สวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งมีสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (ส.ป.ส.ช.) เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณประจำปี ปีละ 1 ครั้ง ร่วมกับงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ตรวจสารพิษในร่างกายจากการใช้สารเคมี โดยได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 2 แห่งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และนอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเต้นแอโรบิคเพื่อออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุที่สนใจ และจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พบว่าโครงการนี้เป็นโครงการส่งเสริมสวัสดิการให้บริการครอบคลุมเกี่ยวกับสุขภาพไม่ว่าจะเป็น ด้านการตรวจสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการป้องกันโรค ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทั้ง 2 แห่ง ทั้งนี้ที่ผ่านมาได้มีกิจกรรมการดูแลที่บ้าน (Home Care) บริการผู้สูงอายุที่อาการไม่รุนแรงและไม่สะดวกในการเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาล และนอกจากนี้ในแต่ละหมู่บ้านยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือประชาชนในชุมชนที่สมัครใจเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูผู้สูงอายุในชุมชน

การจัดสวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ผ่านมาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ พบปัญหาในการบริหารจัดการหลายด้าน 1. การจัดสวัสดิการด้านนี้ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและชุมชนชุมชนเป็นหลัก 2. กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ระหว่างเจ้าหน้าที่อบต. ผู้สูงอายุ ชุมชน โดยการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในหลายภาคส่วนของ สังคมทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น และภายในครอบครัว ภาคส่วนราชการ และองค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้แทนของประชาชน ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุยังมีน้อย 3. การจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมระดับตำบลพร้อมๆกันทั้ง 14 หมู่บ้านเป็นไปได้ยากเนื่องจากลำบากที่ผู้สูงอายุจะเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้ 4. ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการชุมชน โดยผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ความต้อง

สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

1) โครงการสร้างบ้านให้คนยากไร้ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการสร้างบ้านให้คนยากไร้ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านสรรหาและเสนอรายชื่อผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นเรื่องที่อยู่อาศัยจริง ๆ ให้คณะกรรมการขององค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือกอีกที หลังจากนั้นจึงจัดกิจกรรมในรูปแบบโครงการซ่อมแซมบ้านผู้สูงอายุ

2) โครงการบ้านเกิดไถ่องค์กราชน ซึ่งใช้งบประมาณของ อบต. และขอความร่วมมือแรงงานคนในชุมชนในการก่อสร้างกันเอง วัสดุบางอย่างก็ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนในชุมชน และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี(พมจ.) ร่วมสนับสนุนงบประมาณที่เป็นค่าวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน

จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าโครงการดังกล่าวมีปัญหาด้านแรงงานช่างที่ไม่มีช่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมมีแต่ชาวบ้านที่อาสาสมัครมาช่วยซ่อมแซมจึงอาจทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

สวัสดิการด้านการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการหลายด้านเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนแจกเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมอาชีพให้กับชมรมผู้สูงอายุ สอนการทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ดอกไม้ยามห่อ สบู่ ไม้กวาด พัด ซึ่งจัดโดยอบต. โดยมีสถาบันการศึกษาได้แก่ การศึกษานอกกระบบ(กศน.) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เข้ามาสนับสนุนเรื่องวิทยากรในการอบรม นอกจากนี้สำนักงานเกษตรอำเภอได้เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณและเป็นวิทยากรในการอบรมทำปุ๋ยหมักให้แก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าโครงการดังกล่าวมีปัญหาการส่งเสริมด้านอาชีพส่วนใหญ่เป็นการผลิตมาเพื่อใช้ในครัวเรือน เพราะเคยนำไปขายแล้วไม่มีตลาดมารองรับ ไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและขาดการส่งเสริมด้านการตลาดจึงไม่สามารถสร้าง

รายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ นอกจากนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพประจำทำไร่ ทำนา สินค้าบางอย่างมีตลาดรองรับแต่ผู้สูงอายุไม่มีเวลาจัดทำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวตามออเดอร์ได้

สวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการหลายด้านร่วมกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการละเล่น การทำของเล่นสมัยโบราณให้แก่เด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบลโดยไม่ใช้งบประมาณโครงการวันผู้สูงอายุ 2. กิจกรรมนันทนาการ การฟ้อนรำ เล่นเกมส์ สำหรับผู้สูงอายุ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากอบต. 3. กิจกรรมวันสงกรานต์ ซึ่งกิจกรรมนี้ได้รับการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย อบต. ภาคเอกชน ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยกิจกรรมดังกล่าวได้เชิญผู้สูงวัยมารดน้ำอวยพรแก่ชาวบ้านในชุมชน และมีการมอบของที่ได้รับการบริจาคจากภาคเอกชนและจากดอกเบี๋ยเงินล้านให้กับผู้สูงวัย และมีการแสดงจากนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่ กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นที่วัดซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมี ส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง โดยมีวัดหรือสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางใน การจัดกิจกรรม

จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าการจัดสวัสดิการสังคมด้านการบริการสังคมและนันทนาการ มีปัญหาด้านสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกันภายในหมู่บ้าน กิจกรรมนันทนาการอยากให้จัดวิทยากร ครู หรือคณะนักศึกษามาฝึกให้

1.2 รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ซึ่งการสร้างเครือข่ายเริ่มจากองค์การบริหารส่วนตำบลประสานกับผู้นำชุมชน ชุมชน ผู้สูงอายุ ทั้ง 14 หมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบตำบล

ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนเช่น ผู้นำชุมชน ชุมชน ราษฎรชาวบ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด เครือข่ายระดับอำเภอ เช่น พัฒนาการอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) และเครือข่ายระดับประเทศ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยประสานผ่านโทรศัพท์ และหนังสือเชิญ จากการศึกษายังพบว่าหมู่บ้านบางแห่งผู้นำและชุมชนมีความเข้มแข็งมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกทั้งด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ทำให้มีเครือข่ายมากขึ้นจากระดับชุมชน ตำบล ขยายไปสู่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางด้วย แต่ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายดังกล่าวยังไม่มีในการทำสัญญาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

1.3 การประสานเชื่อมโยงเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พบว่าลักษณะการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีการประสานและเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน

1.3.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในหน่วยงาน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งบุคคล หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุประกอบด้วยเครือข่ายภายใน ได้แก่ ฝ่ายบริหาร นายกององค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายข้าราชการ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สภากองการปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนพัฒนา แผนการจัดกิจกรรม การอนุมัติและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง และการประสานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน และการหนุนเสริมการพัฒนาผู้นำชุมชน

1.3.2 การเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอก พบว่า มีกลไกการเชื่อมโยงกับเครือข่ายเครือข่ายสนับสนุน โดยมีการประสานเชื่อมโยงขอความร่วมมือกับภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน วัด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคเอกชน ได้แก่ ร้านค้าทั่วไปทั้งระดับตำบลและระดับอำเภอ หน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลประจำอำเภอ

นอกจากนี้ยังมีการประสานโรงเรียน และ NGO ในลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกิจกรรมพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การดูแลรักษาสุขภาพ และกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ การระดมสรรพกำลัง ระดมทุน ระดมทรัพยากร และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเชื่อมโยงประสานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการจะใช้วิธีการประชุม ตามความเร่งด่วน หนังสือขอความอนุเคราะห์ และการติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการใช้โทรศัพท์นัดหมายหรือพูดคุยตามโอกาส การประสานงานส่วนใหญ่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นผู้ประสานกับกำนัน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ของเครือข่ายสนับสนุนยังมีส่วนร่วมน้อยโดยเฉพาะการดึงให้ผู้สูงอายุและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ผ่านมาผู้สูงอายุ ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมมือเมื่อทางองค์การบริหารส่วนตำบลร้องขอหรือขอความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและทางชุมชนจัดในวันสำคัญต่าง ๆ ในส่วนของการระดมทุน ทรัพยากร พบว่ายังมีจำนวนน้อยเนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในชนบทผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และชุมชนมีรายได้น้อยแต่จะมีบางชุมชนที่มีการบริจาควัสดุ อุปกรณ์ ระดมสรรพกำลังบ้างเป็นบางครั้งคราว

1.4 ด้านโครงสร้างของเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและตัวแทนเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านโครงสร้างของเครือข่ายพบว่าลักษณะโครงสร้างของเครือข่ายยังอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ คือยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และมีการกำหนดภาระหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน แต่จะอยู่รูปแบบผสมผสานตามแนวดิ่งและแนวราบ แนวดิ่งเป็นโครงสร้างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ มีการจัดลำดับลดหลั่นกันตามสายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด นักพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำเครือข่ายมีอำนาจในการสั่งการ และระดมผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับการถ่ายทอดคำสั่ง เพื่อไปบริหารจัดการในชุมชน ในบางกิจกรรม แต่ส่วนใหญ่จะอยู่รูปแบบตามแนวราบเป็นโครงสร้างเครือข่ายเน้นการประสานงานและมอบหมายงานและขอความร่วมมือผู้นำชุมชน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำชุมชนเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน ผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ NGO จากผลการศึกษายังพบว่าโครงสร้างแบบราบถ้าผู้นำชุมชนหมู่บ้านใดมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูงจะสามารถสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ชุมชน ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในกิจกรรมที่หลากหลายและนอกจากนี้ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO จากภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของชุมชนตัวเอง ทั้งในการสนับสนุนด้านการระดมสรรพกำลัง ระดมทรัพยากร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

1.5 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายและบทบาทหน้าที่ของเครือข่าย

วัตถุประสงค์ของเครือข่าย พบว่าเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีวัตถุประสงค์ในส่งเสริมเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อ 1) สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ครบทุกด้าน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 3) พัฒนาความรู้ ทักษะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ในด้านการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน

บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายจากการศึกษาพบว่าบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ยังไม่มีความชัดเจนเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีโครงสร้างเครือข่ายและยังไม่มีสมาชิกเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่เข้ามาตามคำร้องขอ ซึ่งเป็นเครือข่ายสนับสนุนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และอีกส่วนหนึ่งเป็นเครือข่ายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาตามสายงาน และบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายสนับสนุนประกอบด้วย

1. เครือข่ายภาคประชาสังคม เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะผู้ดูแลผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุ และ ชุมชน ไม่ค่อยเสนอตัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เข้าร่วมเฉพาะกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบล และ ชุมชน ร้องขอ เช่นการประชุม ซึ่งเป็นเพียงการแจ้งให้ทราบ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะอะไร เพราะเชื่อว่ากิจกรรมที่ทางชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลจัดก็ดีอยู่แล้ว

ในขณะที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เช่น รับมอบนโยบาย ร่วมกำหนดนโยบายและมาตรการของชุมชน บางหมู่บ้านได้มีการเชิญชวนเครือข่ายจากภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO ให้เข้ามาร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ วันสงกรานต์ และผลักดันการดำเนินงานพัฒนาการบริหารและการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุรวมถึงระดมสรรพกำลังคนในชุมชน ระดมทรัพยากร งบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อสูงอายุและเชิญชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น

กลุ่ม ชมรม กองทุนหมู่บ้านได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุ เข้ามาร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมทั้งด้านอาชีพ สะสมทรัพย์ และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมแม่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้าร่วมด้านการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

วัด ปราชญ์ชาวบ้านร่วมกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน เผยแพร่สนับสนุนการดำเนินงาน ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องเช่น เจ้าอาวาสวัดหรือคณะสงฆ์ร่วมสวดมนต์ไหว้พระและปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น เช่นเดียวกับปราชญ์ชาวบ้าน ที่เข้ามาจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุได้มีรายได้เสริม เช่น สอนจักรสาน สอนทำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติ เป็นต้น

2. เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและทรัพยากร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่ามีหน่วยงานดังต่อไปนี้เข้าร่วมสนับสนุนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้สูงอายุ

หน่วยบริการสุขภาพเช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สาธารณสุขอำเภอ จากการสัมภาษณ์พบว่าเป็นหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ องค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้สูงอายุและคณะกรรมการดำเนินงานของหมู่บ้าน และนักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล อบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ ซึ่งมาเป็นประจำและสม่ำเสมอ

โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ทั้งในระดับตำบลและระดับหมู่บ้าน ด้านวิชาการต่างๆ ได้เชิญให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถด้านการแปรรูปอาหาร การจักรสาน ด้านดนตรี เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียน ในขณะที่ครูและเด็กนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านจัดให้กับผู้สูงอายุเช่น ร่วมแสดงดนตรีไทย รำไทย

และอื่นๆ เป็นต้น ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย กำหนดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน

สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เข้ามามีส่วนร่วมใน ในรูปแบบการเข้ามาฝึกงาน การทำวิจัย เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และบางหมู่บ้านจะพบว่าบุคลากรในสถาบันการศึกษา เข้ามาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่น แต่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ยังไม่มีเครือข่ายสถาบันด้านการศึกษาและต้องการประสานกับสถาบันการศึกษาแต่ไม่ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไรจึงทำให้เครือข่ายสถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมเพียงบางหมู่บ้าน และส่วนใหญ่มาจากการประสานของผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็งที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ

คณะกรรมการผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง เสนอแนวทางและมีส่วนของบประมาณการบริหารงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งในด้านการบริหารส่วนใหญ่มีคณะกรรมการที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ในขณะที่บางแห่งคณะกรรมการไม่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และเข้ามามีส่วนร่วมน้อย

3. ภาคเอกชน

ภาคเอกชนเช่น สถานประกอบ และร้านค้าในชุมชน และระดับอำเภอ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รางวัลในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ

2. ผลการศึกษาปัญหาการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

1. ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป

1.1 ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นไม่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย และครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ และการประสานงานกับเครือข่ายภายนอก ในขณะเดียวกันนักการเมืองท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจึงสื่อสารและเข้าใจไปคนละทิศทางกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ จึงร่วมกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงาน และการจัดสรรงบประมาณ ไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทของผู้สูงอายุและความต้องการของชุมชน

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มียุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ไม่มีโครงการด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ในขณะเดียวกันแต่ละหมู่บ้านยังไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลตามความต้องการของผู้สูงอายุ จึงไม่มีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมด้านเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

1.3 กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมไม่เอื้ออำนวยโดยเฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีหลากหลาย เช่น จดหมายข่าว การติดประกาศ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่จะผ่านผู้นำชุมชน เสียงตามสายหมู่บ้าน จึงทำให้ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เป็นผลกระทบต่อนตนเองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน การดำเนินโครงการกระบวนการขออนุมัติจัดซื้อและจัดจ้างใช้ระยะเวลานาน กฎระเบียบไม่เอื้ออำนวย

1.5 วิถีชีวิตของชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ในพื้นที่ส่วนใหญ่ต้องทำงานไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดให้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อประสานงาน และ การเข้ามามีส่วนร่วมเช่น เช่น การมีส่วนร่วมการร่วมวางแผนการดำเนินงาน การร่วมกิจกรรม การร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและการร่วมระดมทรัพยากรและสนับสนุนทรัพยากร เป็นต้น

1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนขาดองค์ความรู้ในด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของผู้สูงอายุในชุมชน ส่วนใหญ่เก็บข้อมูลในลักษณะของแฟ้มข้อมูลไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการนำข้อมูลมาใช้และวางแผนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล

2.1 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านงานผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ จากการศึกษาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีบุคลากรด้านการพัฒนาชุมชนแค่ท่านเดียวแต่ต้องรับผิดชอบงานตั้งแต่ระดับเด็ก สตรี เยาวชน ผู้สูงวัย ผู้พิการ และชาวบ้าน ส่งผลให้ปฏิบัติงานด้านการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไม่มีประสิทธิภาพงานส่วนใหญ่จึงไปอยู่กับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.2 ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนมากจัดทำโครงการและกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ แต่ไม่ได้มีกิจกรรมที่ครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เนื่องจากส่วนใหญ่ยังเขียนแผนพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมไม่ได้เฉพาะเจาะจงแต่ละช่วงวัยในแต่ละโครงการ และไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุในหมู่บ้านอย่างเป็นระบบ การมีกิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ กับภาคส่วนต่างๆจึงยังไม่ค่อยมี รวมถึงยังไม่รู้ว่าจะประสานงานติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างไร

2.3 นักพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ไม่ได้พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมต่อเนื่องทั้งด้านการรูปแบบการจัดกิจกรรมและการบริหารจัดการในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในงานด้าน

ส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุในชุมชน และขาดทักษะการสร้างการมีส่วนร่วม

2.4 ขาดการประสานงานและขาดการประชาสัมพันธ์งานขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การแจ้งข่าวกิจกรรมต่าง ๆ มีความล่าช้า การประชาสัมพันธ์งานกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลและกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไป

2.5 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งประกอบด้วย แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี และแผนปฏิบัติการ และแผนต่างๆยังมีกระบวนการดำเนินงานที่ไม่ได้มาจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนส่วนใหญ่ฝ่ายบริหาร และ ฝ่ายราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล จะร่วมกันดำเนินงาน ในขณะที่แต่ละหมู่บ้านก็ยังไม่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

2.6 คณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2.7 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการที่ได้มาจากตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ในทางปฏิบัติชุมชนส่วนใหญ่ยังยึดติดรูปแบบตัวแทนภาครัฐเข้าไปดำเนินการให้ทุกอย่าง จึงทำให้ทำให้การทำงานยังขาดความเข้าใจและดำเนินการร่วมกันอย่างเหมาะสม

2.8 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานด้านการจัดสวัสดิการสังคม และการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

3. ปัญหาการบริหารงบประมาณ

3.1 การจัดสรรงบประมาณด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายค่อนข้างน้อยและไม่เพียงพอ

3.2 คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และงบประมาณจากการระดมทุน

4. ปัญหาการประเมินผลการดำเนินงาน

4.1 ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่มีการเก็บรวมข้อมูลในการประเมินผลงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมในทุก ๆ กิจกรรม

3. ผลการศึกษาความต้องการที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีความต้องการเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมดังนี้

3.1 ความต้องการของผู้บริหารในการหนุนเสริมด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

3.1.1 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุให้ชาวบ้านได้เข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่ค่อยเข้ามาร่วมกิจกรรม

3.1.2 ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน

3.1.3 ต้องการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายระดับหมู่บ้านให้เข้มแข็งเนื่องจากสามารถดำเนินเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้สูงอายุเป็นการเริ่มต้นจากเครือข่ายระดับหมู่บ้านสู่เครือข่ายระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดต่อไป

3.1.4 ต้องการให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมโดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุราชการแล้วเพราะจะมีความรู้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป

3.1.5 ต้องการให้เครือข่ายภาคนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3.1.6 ต้องการบุคลากรที่มีหน้าที่และความรู้เพื่อดูแลกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะเนื่องจากปัจจุบันมีนักพัฒนาชุมชนเพียงท่านเดียวแต่ต้องดูแลและช่วยเหลือชาวบ้านทุกกลุ่ม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ จึงไม่สามารถพัฒนารูปแบบและกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง

3.1.7 ต้องการพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุให้มีความทันสมัยและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่าย

3.2 ความต้องการของคณะกรรมการผู้สูงวัย/ผู้นำชุมชน/ผู้นำผู้สูงวัย ประกอบด้วย

3.2.1 ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

3.2.2 ต้องการให้ผู้บริหารและนักพัฒนาชุมชนประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สถาบันอุดมศึกษา องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และ องค์กรต่างๆ เพื่อเข้าร่วมเป็นเครือข่ายและเข้ามามีส่วนร่วมในการ ระดมสรรพกำลัง ระดมทุน และเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเป็นวิทยากร ในกิจกรรมส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3.2.3 ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะที่ผ่านมาคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาและการจัดทำงบประมาณเพื่อรองรับแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.2.4 ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ผู้บริหารควรเข้ามามีบทบาทและร่วมดำเนินงานอย่างจริงจัง

3.2.5 ต้องการให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนผู้สูงอายุนำภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

3.2.6 ควรมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

3.3 ความต้องการของผู้สูงอายุ

3.3.1 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอาใจใส่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและสามารถวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมอย่างหลากหลาย รวมถึงการสร้าง ความเชื่อมั่นและเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านมากขึ้น

3.3.2 ต้องการมีอาชีพที่สร้างรายได้และเหมาะสมกับผู้สูงอายุและอยากให้มีเครือข่าย ที่เป็นการส่งเสริมรายได้เพิ่มขึ้น หรือเป็นโครงการที่ส่งผลต่อปากท้องความเป็นอยู่ของประชาชน

3.3.3 ต้องการมีสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยน ข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สภากาแฟ

3.3.4 ด้านการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน กับชุมชน ควรปรับปรุงและส่งเสริมในเรื่องการให้ชุมชนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมจากผู้ดูแล ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น

4. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย ตามองค์ประกอบ คือ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สรุปตามรายละเอียดแบ่งออกดังต่อไปนี้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ด้านจุดแข็ง (Strength: S) พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจัดโครงสร้าง องค์กร และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ โครงสร้างองค์กรเน้น การมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการทำงานเป็นทีม ไม่ค่อยขัดแย้งกัน มีการแบ่งงานกันชัดเจน มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน และมีการประสานขอความร่วมมือกับ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ วิทยากรในการ จัดอบรม บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและบริบทของ ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีบรรยากาศการทำงานภายในกลุ่มเครือข่ายเหมือนครอบครัวมี การพึ่งพาอาศัยและมีความสามัคคีกัน

ด้านจุดอ่อน (Weaknesses: W) พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายภารกิจผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ยังคงขาดการนำสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนแต่อำนาจการตัดสินใจในบางกิจกรรมยังอยู่ที่ผู้บริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบลขาดแคลนบุคลากรที่มีหน้าที่และความรู้เพื่อดูแลกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ทำให้ต้องใช้นักพัฒนาชุมชนที่มีอยู่คนเดียวซึ่งต้องดูแลทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดสวัสดิการสังคม และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งทำให้กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการยังไม่เป็นระบบและไม่สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น มีงบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านการจัดสวัสดิการสังคมไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารและการจัดด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ชุมชน และสังคม ยังมีน้อยและไม่หลากหลายช่องทาง ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการดำเนินงานร่วมกับผู้สูงอายุ ชุมชน ภาควิชาเครือข่ายทางสังคม การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดมีไม่ครอบคลุมทั่วถึง การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นระบบปัจจุบัน และขาดการใช้ข้อมูลสารสนเทศเนื่องจากขาดความรู้ความชำนาญด้าน IT เจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบขาดการประสานความร่วมมือกับผู้สูงอายุและชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงวางแผนการจัดสวัสดิการสังคมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ขาดความเข้าใจการจัดทำวิจัยในชุมชนหรือนำวิจัยมาพัฒนาการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ คณะกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่เต็มศักยภาพ

นอกจากนี้บุคลากรและผู้นำชุมชนบางส่วนขาดความตระหนักและความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหาร บุคลากร ผู้นำชุมชน ขาดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานรูปแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านโอกาส (Opportunities: O) พบว่า ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและมีจิตอาสาที่จะช่วยงานและให้การสนับสนุนการทำงานในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน ชุมชนส่วนใหญ่มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมสูงที่พิสูจน์ได้ มีภาษาพูดที่ไม่เหมือนใคร “ลาวคั้ง” และเป็นสังคมในชนบท การประสานงานก็จะง่ายกว่าสังคมในเมือง พรบ. ต่าง ๆ กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนการปฏิบัติการ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งเสริมการสร้างภาควิชาเครือข่าย

นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนพร้อมสนับสนุนและมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบในชุมชน สามารถใช้เป็นช่องทางในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีแหล่งมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และชุมชนส่วนใหญ่มีลักษณะความผูกพันเป็นเครือญาติ ความเกื้อกูลผูกพันกัน มีน้ำใจ ความรักสามัคคีกันภายในชุมชนมีความเสียสละและ

รับผิดชอบต่อส่วนรวม ในขณะที่หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ให้ความสนใจในการทำข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีด้านอินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้รับส่งข้อมูลข่าวสารรวดเร็ว สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่อผู้สูงอายุ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สะดวก

ด้านอุปสรรค (Threats : T) พบว่าผู้นำชุมชนและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน จึงไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้านกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดความคล่องตัว เช่น ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง

นอกจากนี้ยังพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีแผนด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนและองค์กรต่าง ๆ แต่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่เพราะขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เครือข่ายภายในระดับตำบลยังไม่เข้มแข็งและมีการประสานงานไม่ต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.17 สภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน	
ด้านจุดแข็ง (Strength : S)	ด้านจุดอ่อน (Weaknesses : W)
1. องค์การบริหารส่วนตำบลจัดโครงสร้างองค์กร และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ 2. โครงสร้างองค์กรเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการทำงานเป็นทีม ไม่ค่อยขัดแย้งกัน มีการแบ่งงานกันชัดเจน 3. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน 4. มีการประสานขอความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ วิทยากรในการจัดอบรม 5. บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและบริบทของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี 6. บรรยากาศการทำงานภายในกลุ่มเครือข่ายเหมือนครอบครัวมีการพึ่งพาอาศัยและมีความสามัคคีกัน	1. มีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายภารกิจผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ยังขาดการนำสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนแต่อำนาจการตัดสินใจในบางกิจกรรมยังอยู่ที่ผู้บริหาร 2. ขาดแคลนบุคลากรด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านผู้สูงอายุส่งผลให้การประสานงานและการดำเนินกิจกรรมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3. องค์การบริหารส่วนตำบล ขาดกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบและไม่สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น 4. บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 5. องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณที่ใช้ในการบริหารไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละกิจกรรม

ตารางที่ 4.17 สภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ (ต่อ)

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน	
ด้านจุดแข็ง (Strength : S)	ด้านจุดอ่อน (Weaknesses : W)
	6. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ชุมชน และสังคม ยังมีน้อย 7. ช่องทางการติดต่อสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่อสังคมมีไม่หลากหลาย 8. เจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบขาดการประสานความร่วมมือกับผู้สูงอายุและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการจัดสวัสดิการสังคมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 9. บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจการจัดทำวิจัยในชุมชนหรือนำวิจัยมาพัฒนาการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 10. คณะกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่เต็มศักยภาพ

ตารางที่ 4.18 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	
ด้านโอกาส (Opportunities : O)	ด้านอุปสรรค (Threats : T)
1. ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและมีจิตอาสาที่จะช่วยงานและให้การสนับสนุนการทำงาน 2. ชุมชนส่วนใหญ่มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมสูงที่พิสูจน์ได้ มีภาษาพูดที่ไม่เหมือนใคร “ลาวลั้ง” 3. เป็นสังคมในชนบทการประสานงานก็จะง่ายกว่าสังคมในเมือง 4. พรบ. ต่าง ๆ กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนการปฏิบัติการ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่าย	1. ผู้นำชุมชนและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน 2. กฎ ระเบียบ หรือกฎหมายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดความคล่องตัว เช่น ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง 3. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำไร่ ทำนา จึงไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัด 4. ยังมีกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้การบริหารจัดการไม่คล่องตัว 5. เครือข่ายภายในระดับตำบลยังไม่เข้มแข็งและมีการประสานงานไม่ต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.18 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการ
จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ (ต่อ)

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก	
ด้านโอกาส (Opportunities : O)	ด้านอุปสรรค (Threats : T)
5. ชุมชนพร้อมสนับสนุนและมีส่วนร่วมระดมทรัพยากร สรรพกำลังในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ 6. การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบในชุมชน สามารถใช้เป็นช่องทางในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น 7. ชุมชนมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน 8. หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ให้ความสนใจในการทำข้อตกลง ความร่วมมือในการทำสัญญาทางการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9. ชุมชนมีความผูกพันเป็นเครือญาติ ความเกื้อกูลผูกพันกัน ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชนบทที่มีน้ำใจ ความรักสามัคคีกันภายในชุมชนมีความเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม 10. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้ อบต.สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่อ	6. หมู่บ้านยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนและโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุทั้งจากอบต.และหน่วยงานภายนอก 7. ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และยังไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลต่างๆต่อผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8. การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุที่ทางอบต.จัดร่วมกันทุกหมู่บ้าน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่ต้องจัดในแต่ละหมู่บ้าน

จากแผนภาพเป็นต้นแบบที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยคณะผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output) จะเห็นได้ว่าการที่จะสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input)

การดำเนินการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีทุนการดำเนินการที่สำคัญประกอบไปด้วย 4 ทุน ได้แก่

1. ทุนด้านทรัพยากรบุคคล (Human Capital) กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีบุคลากรและบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่พร้อมจะเป็นผู้ผลักดันและขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดกิจกรรมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่หลากหลายและครอบคลุมความต้องการในแต่ละชุมชน รวมถึงบุคคลที่เห็นถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งอาจจะเป็นชาวบ้านทั่วไป ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เพราะการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจะเกิดและดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย เช่น ความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม การติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) จัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การคิดเชิงยุทธศาสตร์ ให้แก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำในชุมชนทุกระดับ ได้แก่ นายก ปลัด นักพัฒนาชุมชน หัวหน้าหน่วยงาน กำนัน ผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ โดยให้เป็นข้อตกลงร่วมกันที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน

2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำในชุมชนทุกระดับ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข นักวิชาการศึกษา และคณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมาจัดอบรมให้ความรู้

3) สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ และจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำแผนกลยุทธ์ รูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การประสานงาน การมอบหมายงาน และการสร้างทีมงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและผู้นำชุมชนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารและผู้นำชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่บุคลากรและชุมชน

5) สนับสนุนให้ผู้บริหารและผู้นำทุกระดับในการดำเนินการเพื่อผลักดันให้มีการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่สำคัญของทุกชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องนำไปปฏิบัติ

6) สนับสนุนผู้บริหารและผู้นำทุกระดับในการจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

2. ทุนด้านสังคม (Social Capital) กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในทุกชุมชนโดยอาศัยทุนทางสังคมที่มีคือ ความไว้วางใจ เชื่อใจ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การยอมรับซึ่งกันและกัน ในชุมชน ความเชื่อถือศรัทธา รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนานของผู้สูงอายุ และคนในแต่ละชุมชนเป็นพลังในการขับเคลื่อน มาพัฒนาเป็นกิจกรรมส่งเสริมด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลที่เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนได้อีกด้วย ทั้งนี้การส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีแนวการดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริมให้มีการนำศักยภาพและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ความไว้วางใจ เชื่อใจ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การยอมรับซึ่งกันและกัน ในชุมชน ความเชื่อถือศรัทธา รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนานมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

2) รวบรวมจัดทำบัญชีระบบข้อมูลและจัดทำทำเนียบบุคคลสำคัญ วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านอย่างเป็นระบบและปัจจุบัน

3) จัดให้มีศูนย์กลางในการจัดเก็บ เผยแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงสื่อการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีคุณภาพ ทันสมัย ให้เป็นองค์ความรู้ขององค์กร และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน บุคลากร และสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

4) จัดทำประชาคม สำรวจความต้องการ สำรวจประชาคมติ ในการให้บริการด้านการจัดสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้องค์กรปรับการดำเนินการให้สอดคล้อง ตอบสนอง ความรู้สึกความต้องการของผู้สูงอายุได้

5) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เช่น การร่วมประชุม การเยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุ การร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญตามประเพณี การส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้ภาษาสื่อสารกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์เข้าใจง่ายและเป็นกันเอง

6) เชิญผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การจักสาน การเกษตร มาร่วมกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น หรือให้ความร่วมมือด้านวิทยากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศูนย์การเรียนรู้การสอนและแหล่งฝึกปฏิบัติจริงให้กับบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายนอกที่สนใจ

3. ทุนด้านการเงิน (Money Capital) กล่าวคือ การดำเนินงานกิจกรรมด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องมีงบประมาณเพื่อการขับเคลื่อนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุแต่ละชุมชนก็เช่นเดียวกัน งบประมาณจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องมีการจัดทำแผนงบประมาณเพื่อภารกิจด้านนี้ ให้ครอบคลุมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน แต่หากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีโครงการที่หลากหลายในแผนการจัดสรรงบประมาณ ก็จำเป็นต้องส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีการจัดทำโครงการด้านการจัดสวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุเข้ามาบรรจุไว้ในแผน หรือถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลมีเงินสนับสนุนไม่เพียงพอก็อาจใช้วิธีการทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดทำแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับท้องถิ่น และนโยบายของผู้บริหาร ศักยภาพของชุมชน และความต้องการของผู้สูงอายุโดยมีกลไกการพัฒนาที่ชัดเจน

2) ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดทำข้อมูลความต้องการใช้ งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินที่ได้รับ และกำหนดลำดับความสำคัญ ความจำเป็นของงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น โดยจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งจากองค์กรทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นเพื่อมาใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3) ประกาศเกียรติคุณและจัดทำแฟ้มข้อมูลผู้มีส่วนร่วมทำคุณประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันและเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารและการจัดการงบประมาณ

5) บริหารจัดการตามโครงสร้างและระเบียบการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลปัจจุบัน รวมทั้งมีแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม เป็นกรอบในการดำเนินงาน

4. ทุนทางกายภาพ (Physical Capital) กล่าวคือ การดำเนินงานกิจกรรมด้านต่าง ๆ นอกจากงบประมาณแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) พัฒนาอาคารเอนกประสงค์หรือที่จัดประชุมภายในองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ของผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน รวมทั้งการประสานให้แหล่งเรียนรู้ของภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุน

2) ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีสถานที่ในการพบปะสังสรรค์ ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เช่น สภากาแฟ ชมรมที่มีกิจกรรมตามความสนใจของผู้สูงอายุ เป็นต้น

3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และประชาชน องค์การชุมชน ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

4) จัดให้มีทีมงานและบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เกิดขึ้นภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และ ชุมชน

5) ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการบริการด้านอาคาร สถานที่วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร สำหรับกิจกรรมของชุมชน

อย่างไรก็ตามเมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพในทุนประเภทต่าง ๆ ที่สามารถนำไปสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแล้ว การดำเนินการในขั้นต่อไปเพื่อให้เกิดเครือข่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง จะต้องมีการดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กระบวนการ (Process)

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างความตระหนัก

เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้ความเข้าใจและการให้ผู้เข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ โดยเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในชุมชน โดยนำผู้เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุร่วมกัน เป็นการนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและร่วมกันที่จะนำพาชุมชนสู่เป้าหมายร่วมกันให้เป็นหนึ่งเดียว โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์และปัญหารวมถึงเสนอแนะความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชน และกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้ประสบผลสำเร็จด้วยวิธีการแจ้งความเห็น จัดทำประชาคม การทำประชาพิจารณ์ หรือ การแสดงประชามติ

2. สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกระดับได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และเครือข่าย ให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและจำเป็นของการพัฒนา

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยนำรูปแบบการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการวางแผนพัฒนาชุมชน เช่น พัฒนาผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนให้มีความรู้ทักษะที่จำเป็นในการจัดทำแผน เพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้มีความหลากหลาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งพิจารณาประเด็นต่างๆในด้าน

1) องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใดที่มีความเหมาะสม

2) เราจะได้รับประโยชน์อะไรจากองค์กรเครือข่าย และองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนต้องสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

2. ชั้นประสานหน่วยงาน/องค์กร

เป็นขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร ค้นหา เชื่อมโยงแกนนำ ขบวนการและภาคีต่างๆ การติดต่อสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างสมาชิก บุคคล กลุ่ม องค์กร โดยมีการประสานงานระหว่างภายในองค์กร (Internal Co - Ordination) ภายนอกองค์กร (External Co - Ordination) การประสานงานในแนวดิ่ง (Vertical) ได้แก่ การประสานงานของผู้บังคับบัญชามาสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา (Top Down) และการประสานระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา (Bottom Up) การประสานงานใน แนวราบ (Horizontal) ได้แก่ การประสานงานในระดับผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่มีระดับเดียวกัน หรือเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน โดยการประสานพลังความสามารถของบุคคลในการทำงาน ซึ่งรวมไปถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างเป็นกลุ่มก้อนให้มุ่งไปสู่วัตถุประสงค์อย่างเดียวกันโดยใช้เทคนิควิธีการในการประสานงาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. สำรวจเครือข่ายทุนในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้าน

2. พิจารณากลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กรที่เป็นแหล่งวิชาการและแหล่งทุน ที่สนใจจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและติดต่อสานสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายโดยการสร้างความคุ้นเคย การยอมรับ และความไว้วางใจระหว่างกัน โดยการให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อนำไปสู่การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา และสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆเช่น สนับสนุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ สนับสนุนด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือ สนับสนุนด้านวิชาการ สนับสนุนด้านการเงิน และสนับสนุนด้านการติดต่อประสานงาน เป็นต้น

3. ส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงสมาชิกที่ไม่มีโอกาสติดต่อกันเพื่อให้มีกิจกรรมได้พบปะสังสรรค์และเข้ากันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เสนอโครงการความร่วมมือกับกลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กร เพื่อการแบ่งปัน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ

5. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ในชุมชน ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ริเริ่มนำแนวคิด นวัตกรรมการพัฒนาใหม่ๆจากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน ผู้นำที่เก่งในด้านการประสานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก หรือเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้การ ยอมรับนับถือ เข้ามาเป็นคณะกรรมการ พร้อมทั้งจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และ ภารกิจ

6. มีการดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้หรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เครือข่ายและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเป็นลายลักษณ์อักษร ทุกครั้งเมื่อมีการจัดกิจกรรมและเป็นระบบ

7. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะชน ผ่านช่องทางที่หลากหลายเช่น จัดทำ เอกสาร บอร์ดประชาสัมพันธ์ เฟสบุ๊ค เว็บไซต์ แผ่นพับ การส่งจดหมายถึงผู้สูงอายุ เสียงตามสายของ ชุมชน และสื่อสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต มือถือ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์การบริหารส่วน ตำบล และของแต่ละชุมชนต่อเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

8. จัดงบประมาณสนับสนุนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการสร้างเครือข่ายในชุมชน

9. สนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชนให้มีโอกาสได้ใช้ ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญา

ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญาร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลและ ชุมชน ควรสร้างความผูกพันด้วยการทำข้อสัญญาในความสัมพันธ์ต่อกัน เพราะจะเป็นการเข้าสู่การ ทำความตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ในการร่วมกันทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการ แก้ไขปัญหา หรือ การพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้เป็นรูปธรรม โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำ ชุมชน ผู้สูงอายุ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือกลุ่มเครือข่าย จะต้องมีการเรียนรู้ หรือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเครือข่ายในอนาคต โดยมี แนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ประสานเครือข่ายกลุ่มบุคคล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือกลุ่ม เครือข่าย ที่ตอบรับเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อจัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน (MOU) ในการร่วมพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

2. สมาชิกเครือข่ายร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างแผนยุทธศาสตร์ ร่วมกันหา ตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จ และการติดตามประเมินผล พิจารณาขอขบข่ายความร่วมมือและจัดทำข้อตกลง ความร่วมมือ (MOU) ในการทำงานร่วมกัน เพื่อดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3. จัดให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

4. ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ขึ้นในชุมชน ทำให้แกนนำชุมชนและคนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเริ่มเปิดการมีปฏิสัมพันธ์กับ หน่วยงาน องค์กร และชุมชนภายนอกที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้ และนำมาพัฒนาต่อยอดสิ่งที่แต่ละชุมชนมีอยู่แล้ว

5. จัดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

4. ชั้นบริหารจัดการ

ชั้นบริหารจัดการเครือข่ายเป็นขั้นของการร่วมกันปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเกิดผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานซึ่ง จะต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ให้สมาชิกเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกันกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ข้อกำหนดและกฎกติกาของสมาชิกเครือข่าย รวมถึงกำหนดกิจกรรม สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ดำเนินการ ร่วมกันปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และร่วมกันติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ประชาชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถาบันการศึกษา ราษฎรชาวบ้าน องค์กรชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรศาสนา และอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้เทคนิค 5 ร่วม ดังนี้ การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมประเมินผล และการร่วมชื่นชม

2. จัดตั้งคณะทำงานด้าน การวางแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล และร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ โดยทีมงานควรประกอบด้วย นายก ปลัด นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้นำทางศาสนา เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3. จัดทำแผนงาน โครงการ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนโดยใช้ข้อมูลศักยภาพของแต่ละชุมชนเป็นข้อมูลประกอบ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และชุมชน เสนอความต้องการ และมีตัวแทนจัดทำกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับผู้บริหาร และคณะกรรมการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้กิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบท และตามความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละชุมชน

4. กำกับให้มีการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ อย่างเป็นระบบตามแผนงานที่ร่วมกันวางไว้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และมีการรายงานการนำผลการประเมินไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

5. มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในด้านการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอกองค์กร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับประเทศ และบรรจุแผนการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์หลักและสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

6. ส่งเสริมให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งแบบพบปะกันเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทรัพยากร และบุคลากร ระหว่างชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

5. ขั้นพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์

ในขั้นนี้เป็นการสร้างผลงานของเครือข่ายให้มีผลการดำเนินงานเป็นรูปธรรม ตลอดจนพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งนำไปสู่การร่วมกันทำกิจกรรมให้ปรากฏผลการดำเนินงาน เพื่อให้ กลุ่มบุคคล และองค์กรต่างๆที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเกิดความรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยมีรูปแบบการดำเนินงานดังนี้

1. ส่งเสริมให้เครือข่ายมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ
2. ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนและสมาชิกเครือข่าย มีอิสระในความคิด และยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน
3. ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบแบบสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันถ้าสมาชิกเครือข่ายมีปัญหาในการดำเนินงานต้องร่วมกันให้ความช่วยเหลือและแก้ไขร่วมกัน
4. ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงการทำงานตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ตำบล และนำไปสู่ระบบที่ใหญ่ขึ้น
5. มีระบบการดำเนินงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุก ๆ ขั้นตอน
6. ส่งเสริมให้มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่คณะทำงาน และสมาชิกเครือข่าย
7. จัดให้มีการติดตามประเมินผล และทบทวนผลการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง
8. ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายสร้างผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชนเพื่อเข้าร่วมดำเนินงานและกิจกรรมในชุมชน เพิ่มขึ้น
9. ควรส่งเสริมและจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเครือข่ายในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และประสานงานระหว่างเครือข่ายให้มีความหลากหลาย

4.3 ขั้นตอนที่ 3 ผลการนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

การนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี คณะผู้วิจัยได้นำผลจากการวิจัยดังกล่าวมาจัดทำเป็นคู่มือ เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้นำรูปแบบและแนวทางในการสร้างเครือข่ายและการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทนำของคู่มือจะกล่าวถึงสาระสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

บทที่ 2 สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ สภาพการณ์การจัดการ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

บทที่ 3 รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นตัวแบบที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยคณะผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output)

บทที่ 4 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ หน่วยงานที่รับผิดชอบและช่องทางการติดต่อเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการ

ทั้งนี้ เนื้อหาและรายละเอียดดังกล่าวของคู่มือจะแสดงไว้ในภาคผนวก

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ในครั้งนี้เป็นการวิจัย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัด สุพรรณบุรี 2) พัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี 3) นำเสนอรูปแบบ การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method)

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุ ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 297 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงระหว่างเดือน กรกฎาคม 2561 - กันยายน 2561

การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (Dept Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ทำการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการ จัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัด สุพรรณบุรี จำนวน 5 คน ผู้สูงอายุ จำนวน 14 คน และภาคีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคองค์กรชุมชน จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 33 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงระหว่างเดือน กรกฎาคม 2561 - กันยายน 2561

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิจัยจากการวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัด สุพรรณบุรี

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ สามารถสรุปผลการศึกษาแยกตามประเด็นดังนี้

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 297 คน เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.85 มีช่วงอายุส่วนใหญ่ 60 – 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.29 และมีการศึกษาส่วนมากต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 57.24

ผู้สูงอายุส่วนมากสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 67.68 ส่วนมากพักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 57.91 และส่วนมากยังคงทำงานอยู่ คิดเป็นร้อยละ 56.90 โดยผู้ยังคงทำงานอยู่นั้นส่วนมากทำงานรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 69.05 ของผู้สูงอายุที่ทำงานอยู่

ผู้สูงอายุส่วนมากมีรายได้ไม่น้อยกว่า 9,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 85.52 ของผู้สูงอายุทั้งหมด โดยมีรายได้หลักจาก 3 แหล่งได้แก่ เบี้ยผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 97.64 การช่วยเหลือจากลูกหลานหรือญาติ คิดเป็นร้อยละ 70.37 และการประกอบอาชีพของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 54.88 ของแหล่งที่มาของรายได้ทั้งหมด

ผู้สูงอายุส่วนมากมีโรคประจำตัวคิดเป็นร้อยละ 64.98 และผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวนี้ต้องไปหาหมออย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 90.57 ของผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวทั้งหมด ทั้งนี้ผู้สูงอายุส่วนมากมิได้เป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มของผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 69.02 ของผู้สูงอายุทั้งหมด

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=3.61, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.46) โดยพบว่า ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือด้านที่อยู่อาศัย (ค่าเฉลี่ย=3.99, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.58) รองลงมาคือด้านสุขภาพอนามัย(ค่าเฉลี่ย=3.76, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.63) และด้านการมีรายได้และการมีงานทำ(ค่าเฉลี่ย=3.61, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.65) ตามลำดับ และพบว่าผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการในระดับต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย=3.14, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.69)

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง โดยจำแนกตามรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยด้านทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุมีค่าสูงสุดโดยมีค่าอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=2.98, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.66) รองลงมาคือ ด้านระดับการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย=2.91, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.60) และด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย=2.81, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.78) ตามลำดับ และพบว่าไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 2 สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 สภาพการจัดสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ พบว่า ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือด้านที่อยู่อาศัย รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการมีรายได้และการมีงานทำ แต่พบว่าผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการในระดับต่ำสุด ซึ่งตรงกันกับการศึกษาของ กัญญา แสงสี (2561) ได้ศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ และเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการจัดสวัสดิการมากที่สุด ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง รองลงมา ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่พักอาศัย ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน

1.2 สภาพการณ์ในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า

1.2.1 ด้านการก่อตัวของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุตามมาตรา 16(10) กำหนดให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะด้านการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส โดยถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ (เดิม) ไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548) ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ดังนี้) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ได้จัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านสุขภาพอนามัยจัดให้มีโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยได้รับการสนับสนุนและการเข้ามามีส่วนร่วมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี (พมจ.) สนับสนุนด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการกองทุนโดยมีตัวแทนจากชาวบ้านในชุมชนทั้ง 14 หมู่บ้านเข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุน จากการดำเนินโครงการ พบว่า ดำเนินงานโดยจัดทำในรูปแบบกองทุนวันละบาท ซึ่งริเริ่มจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนอาสาสมัครกับผู้นำของหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาได้พบปัญหาในการบริหารจัดการหลายด้าน ได้แก่ 1. ผู้สูงอายุส่วนมากไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกเนื่องจากผู้สูงอายุไม่เข้าใจเกี่ยวกับผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต ไม่มีเงินทุนในการจ่ายเข้ากองทุน เสียหายเงินที่จะต้องจ่ายในทุก ๆ ปี รวมถึงไม่เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงาน 2. การติดต่อประสานงานระหว่าง

ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และบุตรหลาน ที่ดูแลผู้สูงอายุ ยังไม่มีการชี้แจงรายละเอียด และให้ข้อมูลที่ชัดเจน 3.งบประมาณสนับสนุนโครงการยังมีไม่เพียงพอและครอบคลุม

2) ด้านสวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งมีสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (ส.ป.ส.ช.) เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณปีละ 1 ครั้ง ร่วมกับงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ตรวจสารพิษในร่างกายจากการใช้สารเคมี โดยได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 2 แห่งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และนอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเต้นแอโรบิคเพื่อออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุที่สนใจ จากการดำเนินโครงการพบว่าโครงการครอบคลุมเกี่ยวกับสุขภาพไม่ว่าจะเป็น ด้านการตรวจสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการป้องกัน การจัดสวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ผ่านมาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ พบปัญหาในการบริหารจัดการหลายด้านคือไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและชุมชน กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังมีน้อย การจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมระดับตำบลพร้อม ๆ กันทั้ง 14 หมู่บ้านเป็นไปได้ยากเนื่องจากผู้สูงอายุมีความลำบากในการที่จะเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้ และชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการ

3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย พบว่าได้มีการจัดโครงการสร้างบ้านให้คนยากไร้ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านสรรหาและเสนอรายชื่อผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นเรื่องที่อยู่อาศัยจริง ๆ ให้คณะกรรมการขององค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือกอีกที หลังจากนั้นจึงจัดกิจกรรมในรูปแบบโครงการซ่อมแซมบ้านให้ผู้สูงอายุ โครงการบ้านเทิดไถ่องคราชน ซึ่งใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรีและการสนับสนุนจากภาคเอกชนในชุมชนด้านวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน โดยขอความร่วมมือแรงงานคนในชุมชนในการก่อสร้าง

4) สวัสดิการด้านการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการหลายด้านประกอบด้วยโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนแจกเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมอาชีพให้กับชมรมผู้สูงอายุ สอนการทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ดอกไม้ ยาหม่อง สบู่ ไม้กวาด พัด โดยมีสถาบันการศึกษาได้แก่ การศึกษานอกระบบ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เข้ามาสนับสนุนเรื่องวิทยากรในการอบรม นอกจากนี้สำนักงานเกษตรอำเภอได้เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณและเป็นวิทยากรในการอบรมทำปุ๋ยหมักให้แก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ แต่จากการดำเนินงานพบปัญหาการส่งเสริมด้านอาชีพส่วนใหญ่เป็นการผลิตมาเพื่อใช้ในครัวเรือน เพราะเคยนำไปขายแล้วไม่มีตลาดมารองรับ ไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและขาดการส่งเสริมด้านการตลาดจึงไม่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพประจำทำไร่นา สินค้าบางอย่างมีตลาดรองรับแต่ผู้สูงอายุไม่มีเวลาจัดทำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวตามออเดอร์ได้

5) สวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการหลายด้านร่วมกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการละเล่น การทำของเล่นสมัยโบราณให้แก่เด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบลโดยไม่ใช้งบประมาณโครงการ กิจกรรมนันทนาการ อาทิเช่น การฟ้อนรำ เล่นเกมส์ สำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมวันสงกรานต์ ซึ่งกิจกรรมนี้ได้รับการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงอายุ

องค์การบริหารส่วนตำบล ภาคเอกชน ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน จากการดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการสังคมด้านการบริการสังคมและนันทนาการ พบปัญหาด้านสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกันภายในหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการด้านนี้ยังขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ

1.2.2 รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยมีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด เครือข่ายระดับอำเภอ เช่น พัฒนาการอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเครือข่ายระดับประเทศ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยประสานผ่านทางโทรศัพท์ และหนังสือเชิญ จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านบางแห่งผู้นำและชุมชนมีความเข้มแข็งมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกทั้งด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ทำให้มีเครือข่ายมากขึ้นจากระดับชุมชน ตำบล ขยายไปสู่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางด้วย แต่ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายดังกล่าวยังไม่มีการทำสัญญาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

1.2.3 การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายพบว่าลักษณะการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีการประสานและเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน

1) การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในหน่วยงาน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายข้าราชการ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สภามอบการปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนพัฒนา แผนการจัดกิจกรรม การอนุมัติและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2) การเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอก พบว่า มีกลไกการเชื่อมโยงกับเครือข่ายเครือข่ายภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน วัด ปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน ได้แก่ ร้านค้าทั่วไปทั้งระดับตำบลและระดับอำเภอ หน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงเรียนโดยเชื่อมโยงประสานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการจะใช้วิธีการประชุม ตามความเร่งด่วน หนังสือขอความอนุเคราะห์ และการติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการใช้โทรศัพท์นัดหมาย หรือพูดคุยตามโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกิจกรรมพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การดูแลรักษาสุขภาพ และกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ การระดมสรรพกำลัง ระดมทุน ระดมทรัพยากร และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการศึกษาพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ของเครือข่ายสนับสนุนยังมีส่วนร่วม

น้อยโดยเฉพาะการดึงให้ผู้สูงอายุและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ผ่าน มาผู้สูงอายุ ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม และร่วมมือเมื่อทาง องค์กรบริหารส่วนตำบลร้องขอหรือขอความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์กรบริหารส่วนตำบล และทางชุมชนจัดในวันสำคัญต่าง ๆ ในส่วนของการระดมทุน ทรัพยากร พบว่ายังมีจำนวนน้อย เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในชนบทผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และชุมชนมีรายได้น้อย

1.2.4 ด้านโครงสร้างของเครือข่าย พบว่า ลักษณะโครงสร้างของเครือข่ายยังอยู่ใน รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ คือยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และมีการกำหนดภาระหน้าที่รับผิดชอบที่ ชัดเจน แต่จะอยู่รูปแบบผสมผสานตามแนวดิ่งและแนวราบ แนวดิ่งเป็นโครงสร้างเครือข่ายตาม อำนาจหน้าที่ มีการจัดลำดับลดหลั่นกันตามสายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งมีนายกองค์การ บริหารส่วนตำบล ปลัด นักพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำเครือข่ายมีอำนาจในการสั่งการ และระดมผู้นำ ชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับการถ่ายทอดคำสั่งเพื่อไปบริหารจัดการในชุมชนในบางกิจกรรม แต่ส่วน ใหญ่จะอยู่รูปแบบตามแนวราบเป็นโครงสร้างเครือข่ายเน้นการประสานงานและมอบหมายงานและ ขอความร่วมมือผู้นำชุมชน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำชุมชนเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน ผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จากผลการศึกษายังพบว่าโครงสร้างแบบแนวราบถ้าผู้นำ ชุมชนหมู่บ้านใดมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูงจะสามารถสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการเข้ามามี ส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ชุมชน ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในกิจกรรมที่หลากหลายและ นอกจากนี้นยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO จากภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของ ชุมชนตัวเอง ทั้งในการสนับสนุนด้านการระดมสรรพกำลัง ระดมทรัพยากร และการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเสริม ประสพการณ์

1.2.5 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายพบว่าเครือข่ายใน การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีวัตถุประสงค์ในส่งเสริมเข้า มามีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อ 1) สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและยกระดับ มาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ครบทุกด้าน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 3) พัฒนาความรู้ ทักษะบุคลากรของ องค์กรบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และ คณะกรรมการชุมชน ในด้านการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของเครือข่าย พบว่า ยังไม่มีความชัดเจนเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่มีโครงสร้างเครือข่ายและยังไม่มีสมาชิกเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่เข้ามา ตามคำร้องขอ ซึ่งเป็นเครือข่ายสนับสนุนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และอีกส่วนหนึ่งเป็น เครือข่ายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาตามสายงาน ในส่วนของเครือข่ายภาคประชาสังคม ประกอบด้วย

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เช่น รับมอบนโยบาย ร่วมกำหนดนโยบายและ

มาตรการของชุมชน บางหมู่บ้านได้มีการเชิญชวนเครือข่ายจากภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ในวันสำคัญต่าง ๆ และผลักดันการดำเนินงานพัฒนาการบริหารและการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุรวมถึง ระดมสรรพกำลังคนในชุมชน ระดมทรัพยากร งบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อสูงอายุและเชิญชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

- คณะกรรมการผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง เสนอแนวทาง และมีส่วนของงบประมาณการบริหารงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล

- กลุ่มและชมรม ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแม่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้ามาช่วยกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมทั้งด้านอาชีพ สะสมทรัพย์ และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เข้าร่วมด้านการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

- ประชาชนชาวบ้าน ร่วมเผยแพร่ สนับสนุนการดำเนินงาน ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

- วัด สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอารมณ์และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ

2. เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและทรัพยากร ประกอบด้วย

- หน่วยบริการสุขภาพ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สาธารณสุขอำเภอ ที่เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ องค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพ

- นักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล อบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ

- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ช่วยในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ ซึ่งมาเป็นประจำและสม่ำเสมอ

- โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้เชิญให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถด้านการแปรรูปอาหาร การจักสาน ด้านดนตรี เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียน

- สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการ การทำวิจัย เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เข้ามาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่น

3. เครือข่ายภาคเอกชน ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบ และร้านค้าในชุมชน และระดับอำเภอ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รางวัลในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

1.3 ปัญหาการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมพบว่า

1.3.1 ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นไม่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย และครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ และการประสานงานกับเครือข่ายภายนอก องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มียุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ไม่มีโครงการด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมไม่เอื้ออำนวยโดยเฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทุกภาคส่วนเข้าสู่การเข้ามามีส่วนร่วม ขั้นตอนการดำเนินงาน การดำเนินโครงการกระบวนการขออนุมัติจัดซื้อและจัดจ้างใช้ระยะเวลานาน กฎระเบียบไม่เอื้ออำนวย วิธีชีวิตของชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ในพื้นที่ส่วนใหญ่ต้องทำงานไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดให้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อประสานงาน และการเข้ามามีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนขาดองค์ความรู้ในด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของผู้สูงอายุในชุมชน และยังไม่มีมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการนำข้อมูลมาใช้และวางแผนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

1.3.2 ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลพบว่า บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านงานผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ปฏิบัติงานด้านการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไม่มีประสิทธิภาพงาน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนมากจัดทำโครงการและกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในวันสำคัญต่าง ๆ แต่ไม่ได้มีกิจกรรมที่ครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เนื่องจากส่วนใหญ่ยังเขียนแผนพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมไม่ได้เฉพาะเจาะจงแต่ละช่วงวัยในแต่ละโครงการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ไม่ได้พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมต่อเนื่องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในงานด้านส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุในชุมชน ขาดการประสานงาน และขาดการประชาสัมพันธ์งานขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การแจ้งข่าวกิจกรรมต่าง ๆ มีความล่าช้าและยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งประกอบด้วย แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี และแผนปฏิบัติการ และแผนต่าง ๆ ยังมีกระบวนการดำเนินงานที่ไม่ได้มาจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการที่ได้มาจากตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ในทางปฏิบัติชุมชนส่วนใหญ่ยังยึดติดรูปแบบตัวแทนภาครัฐเข้าไปดำเนินการให้ทุกอย่าง จึงทำให้ทำให้การทำงานยังขาดความเข้าใจและดำเนินการร่วมกันอย่างเหมาะสม

บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานด้านการจัดสวัสดิการสังคม และการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

1.3.3 ปัญหาการบริหารงบประมาณจากการศึกษาพบว่าการจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอและครอบคลุมทุกด้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และงบประมาณจากการระดมทุน

1.3.4 ปัญหาการประเมินผลการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญในการเก็บรวมข้อมูลในการประเมินผลงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมในทุก ๆ กิจกรรม

1.4 ความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมพบว่า 1) ผู้บริหารต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุให้ชาวบ้านได้เข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อให้ครอบคลุมทุกด้าน ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายระดับหมู่บ้านให้เข้มแข็งเพื่อดำเนินเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมและเป็นการเริ่มต้นจากเครือข่ายระดับหมู่บ้านสู่เครือข่ายระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดต่อไป ต้องการให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมโดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุราชการเพราะจะมีความรู้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป ต้องการให้เครือข่ายภาคนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ต้องการบุคลากรและพัฒนาความรู้บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุให้มีความทันสมัยและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่าย 2) คณะกรรมการผู้สูงวัย/ผู้นำชุมชน/ผู้นำผู้สูงวัย ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่าย และส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง รวมถึงประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถาบันอุดมศึกษา องค์การภาครัฐ องค์กรเอกชน และ องค์กรต่าง ๆ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการ ระดมสรรพกำลัง ระดมทุน และเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเป็นวิทยากร ในกิจกรรมส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนในการจัดทำงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ต้องการให้ผู้บริหารเข้ามามีบทบาทร่วมดำเนินงานอย่างจริงจังและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย 3) ผู้สูงอายุ ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอาใจใส่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และสามารถวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมอย่างหลากหลาย รวมถึงการสร้างเชื่อมั่น และเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านมากขึ้น ต้องการมีอาชีพที่สร้างรายได้และเหมาะกับผู้สูงวัยและอยากให้เครือข่ายที่เป็นทางการส่งเสริมและสนับสนุนช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ต้องการมีสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสาร และทำกิจกรรมร่วมกัน และต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน ชุมชน มีการเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น

1.5 สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน ด้าน 1) จุดแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลจัดโครงสร้างองค์กร และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการทำงานเป็นทีม ไม่ค่อยขัดแย้งกัน มีการแบ่งงานกันชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน มีการประสานขอความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ วิทยากรในการจัดอบรม บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและบริบทของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และ บรรยากาศการทำงานภายในกลุ่มเครือข่ายเหมือนครอบครัวมีการพึ่งพาอาศัยและมีความสามัคคีกัน 2) จุดอ่อน มีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายภารกิจผู้รับผิดชอบอย่าง แต่อำนาจการตัดสินใจในบางกิจกรรมยังอยู่ที่ผู้บริหาร ขาดแคลนบุคลากรด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านผู้สูงอายุ ขาดกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ และไม่สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ มีงบประมาณที่ใช้ในการบริหารไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่หลากหลายและยังมีน้อย เจ้าหน้าที่ขาดการประสานความร่วมมือกับผู้สูงอายุและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการจัดสวัสดิการสังคมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจการจัดทำวิจัยในชุมชน หรือนำวิจัยมาพัฒนาการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และคณะกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่เต็มที่

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้าน 1) โอกาส ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและมีจิตอาสาที่จะช่วยงานและให้การสนับสนุนการทำงาน ชุมชนมีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมสูง คือการมีภาษาพูดและมีวัฒนธรรมชุมชนที่ไม่เหมือนใคร “ลาวคั้ง” ความเป็นสังคมชนบทการประสานงานสามารถประสานได้ง่ายกว่าสังคมเมือง พบ.ต่างๆกำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนการปฏิบัติการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่าย ชุมชนพร้อมสนับสนุนและมีส่วนร่วมระดมทรัพยากร และสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ

การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบในชุมชน สามารถใช้เป็นช่องทางในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ ให้ความสนใจในการทำข้อตกลง ความร่วมมือในการทำสัญญาทางการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนมีความผูกพันเป็นเครือญาติ ความเกื้อกูลผูกพันกัน ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชนบทที่มีน้ำใจ ความรักสามัคคีกันภายในชุมชนมีความเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว 2) อุปสรรค ผู้นำชุมชนและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน กฎ ระเบียบ หรือกฎหมายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณ

การและการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดความคล่องตัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำไร่นา จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เครือข่ายภายในระดับตำบลยังไม่เข้มแข็งและมีการประสานงานไม่ต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนและโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่

2. รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรีโดยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output) จะเห็นได้ว่าการที่จะสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ประสบผลสำเร็จต้องมีทุนการดำเนินการที่สำคัญประกอบไปด้วย 4 ทุน ได้แก่

1. ทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีบุคลากรและบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงบุคคลที่เห็นถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่พร้อมจะเป็นผู้ผลักดันและขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดกิจกรรมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่หลากหลาย ครอบคลุมความต้องการในแต่ละชุมชน และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) จัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การคิดเชิงยุทธศาสตร์ ให้แก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำในชุมชนทุกระดับ 2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้แก่ผู้บริหารและผู้นำในชุมชนทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 3) สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 4) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและผู้นำชุมชนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง 5) สนับสนุนให้ผู้บริหารและผู้นำทุกระดับดำเนินการเพื่อผลักดันให้มีการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่สำคัญของทุกชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องนำไปปฏิบัติ 6) สนับสนุนผู้บริหารและผู้นำทุกระดับในการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ทุนด้านสังคม (Social Capital) สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในทุกชุมชนโดยอาศัยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) ส่งเสริมให้มีการนำศักยภาพและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่มาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) รวบรวมจัดทำบัญชีระบบข้อมูลและจัดทำทำเนียบ

บุคคลสำคัญ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน อย่างเป็นระบบและปัจจุบัน 3) จัดให้มี ศูนย์กลางในการจัดเก็บ เผยแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน บุคลากร และสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 4) จัดทำ ประชาคม สำรวจความต้องการ ด้านการจัดสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบสนองความรู้สึก ความต้องการของผู้สูงอายุได้ 5) จัดให้มีบุคลากรเข้าร่วมประชุม เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ และร่วมทำ กิจกรรมในวันสำคัญตามประเพณี และส่งเสริมให้มีการใช้ภาษาสื่อสารกับชุมชนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย 6) เชิญผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือให้ความร่วมมือ ด้านวิทยากร ให้กับบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายนอกที่สนใจ

3. ทุนด้านการเงิน (Money Capital) จัดให้มีงบประมาณในการขับเคลื่อนภารกิจ การด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุอย่างเพียงพอโดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) ส่งเสริม ให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดทำแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์ว่าด้วยการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับท้องถิ่น และนโยบาย ของผู้บริหาร ศักยภาพของชุมชน และความต้องการของผู้สูงอายุโดยมีกลไกการพัฒนาที่ชัดเจน 2) ส่งเสริมให้มีการจัดทำข้อมูลความต้องการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่นอกเหนือจาก งบประมาณที่ได้รับ โดยจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 3) จัดทำ แพ้้มข้อมูลและประกาศเกียรติคุณ ผู้มีส่วนร่วมทำคุณประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการ งบประมาณ 5) บริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

4. ทุนทางกายภาพ (Physical Capital) จำเป็นต้องมีทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการการปฏิบัติงานด้านสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) พัฒนาอาคารเอนกประสงค์หรือที่จัด ประชุม ให้มีภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ รวมทั้งการ ประสานให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุน 2) ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีสถานที่ในการพบปะสังสรรค์ ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เช่น สภากาแฟ ชมรมที่มีกิจกรรมตามความ สนใจของผู้สูงวัย เป็นต้น 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และประชาชน องค์กรชุมชน ร่วม ปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน 4) จัดให้มีทีมงานและบุคลากรด้าน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เกิดขึ้น ภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน 5) ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการบริการด้านบุคลากร สถานที่วัสดุอุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมของชุมชน หรือหน่วยงานภายนอก

ด้านกระบวนการ (Process)

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างความตระหนัก โดย 1) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ ปัญหา กำหนดเป้าหมาย รวมถึงเสนอแนะความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชน 2) สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกระดับ เห็นความสำคัญและความจำเป็นต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 3) ส่งเสริมสนับสนุนผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนให้มีความรู้ทักษะที่จำเป็นในการจัดทำแผน เพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุให้มีความหลากหลาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม 4) ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย รวมทั้งพิจารณาประเด็นด้านการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใดที่มีความเหมาะสม และจะได้รับประโยชน์อะไรจากองค์กรเครือข่าย องค์การบริหารส่วนตำบลและ ชุมชน ต้องสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก

2. ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กร เป็นขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร ค้นหา เชื่อมโยงแกนนำ ขบวนการและภาคีต่างๆ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 1) สำรวจเครือข่ายทุนในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในทุกๆด้าน 2) พิจารณากลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กรที่เป็นแหล่งวิชาการและแหล่งทุน ที่สนใจจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายมีคุณสมบัติที่เหมาะสม และติดต่อสานสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่าย ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือ ด้านวิชาการ ด้านการเงิน และด้านการติดต่อประสานงาน เป็นต้น 3) ส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงสมาชิกที่ไม่มีโอกาสติดต่อกันเพื่อให้มีกิจกรรมได้พบประสังสรรค์ 4) เสนอโครงการความร่วมมือกับกลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กร เพื่อการแบ่งปัน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ที่แต่ละชุมชนมี 5) ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจ 6) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้เครือข่ายและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง 7) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะชน ผ่านช่องทางที่หลากหลาย และสื่อสมัยใหม่ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และของแต่ละชุมชนต่อเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 8) จัดงบประมาณสนับสนุนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการสร้างเครือข่ายในชุมชน 9) สนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชนได้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3. ขั้นสร้างพันธมิตร เป็นขั้นตอนสร้างความผูกพันด้วยการทำข้อสัญญาทำความตกลงที่จะทำงานร่วมกันของเครือข่าย โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ประสานเครือข่ายกลุ่มบุคคล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือกลุ่มเครือข่าย ที่ตอบรับเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงานจัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน (MOU) ในการร่วมพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างแผนยุทธศาสตร์ ร่วมกันหาตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จ และการติดตาม

ประเมินผล พิจารณาขอขยายความร่วมมือและจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการทำงานร่วมกัน 3) จัดให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 5) จัดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

4. ขั้นบริหารจัดการ มีแนวทางการดำเนินงานโดย 1) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการร่วมประเมินผล และร่วมชื่นชม 2) จัดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้าน การวางแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล และกำหนดบทบาทหน้าที่ 3) จัดทำแผนงาน โครงการ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหรือตัวแทนจากทุกส่วนเสนอความต้องการ เกี่ยวกับกิจกรรมสวัสดิการสังคม โดยใช้ข้อมูลศักยภาพของแต่ละชุมชนเป็นข้อมูลประกอบ 4) ติดตามผลการดำเนินงาน และประเมินผลการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ 5) บรรจุแผนการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์หลัก 6) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่าย ทั้งระดับชุมชน ตำบล อำเภอ เพื่อแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทรัพยากร และบุคลากร ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

5. ขั้นพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์ เป็นการสร้างผลงานของเครือข่ายให้มีผลการดำเนินงานเป็นรูปธรรม และพัฒนาความสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่ม บุคคล และองค์กรต่างๆ ที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายเกิดความรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยมีการดำเนินงาน 1) เครือข่ายต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ 2) แต่ละชุมชนและสมาชิกเครือข่าย ต้องมีอิสระในความคิด และยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน 3) สร้างบรรยากาศการทำงานแบบแบบสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4) เชื่อมโยงการทำงานตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ตำบล และนำไปสู่ระบบที่ใหญ่ขึ้น 5) มีระบบการดำเนินงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุกๆ ขั้นตอน 6) สร้างขวัญและกำลังใจแก่คณะทำงาน และสมาชิกเครือข่าย 7) ติดตามประเมินผล ทบทวน และสรุปผลการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 8) ค้นหาผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงาน และกิจกรรมในชุมชนเพิ่มขึ้น 9) จัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเครือข่ายในด้านการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และประสานงานระหว่างเครือข่ายให้มีความหลากหลาย โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย

3. การนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

การนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการจัดทำคู่มือที่เน้นให้ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการดำเนินงานและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ดังนี้

1) บทนำของคู่มือจะกล่าวถึงสาระสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

- 2) สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี
- 3) รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output)
- 4) กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

5.2 อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้หลังจากได้ผลการวิจัยตามบทที่ 4 แล้วนั้นผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

5.2.1 สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 สภาพการจัดสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ พบว่า ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือด้านที่อยู่อาศัย รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการมีรายได้ และการมีงานทำ แต่พบว่าผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการในระดับต่ำสุด ซึ่งตรงกันกับผลการศึกษาของ กัญญา แสงสี (2561) ที่พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการจัดสวัสดิการมากที่สุด ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง รองลงมา ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่พักอาศัย ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน

1.2 สภาพการณ์ในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า

1.2.1 ด้านการก่อตัวของการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ได้มีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 บัญญัติถึงสิทธิที่ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการคุ้มครองส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ โกวิท ยางงาม (2553, น. 14) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุควรได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย จัดให้มีโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนและการเข้ามามีส่วนร่วมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ

มนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี (พมจ.) สนับสนุนด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการกองทุนโดยมีตัวแทนจากชาวบ้านในชุมชนทั้ง 14 หมู่บ้านเข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุน

2) สวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งมีสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (ส.ป.ส.ช.) เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณปีละ 1 ครั้ง ร่วมกับงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ตรวจสารพิษในร่างกายจากการใช้สารเคมี โดยได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 2 แห่งในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และนอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเดินแอโรบิกเพื่อออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนที่ 9 ว่าด้วยสิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ มาตรา 51 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน ในมาตรา 80 (1) บัญญัติว่ารัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมาตรา 80 (2) บัญญัติว่ารัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพที่เน้นการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาพที่ยั่งยืนของประชาชน รวมทั้งจัดและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ได้มีการจัดโครงการสร้างบ้านให้คนยากไร้ โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบโครงการซ่อมแซมบ้านให้ผู้สูงอายุ โครงการบ้านเกิดให้ท้องถิ่น ซึ่งใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรีและการสนับสนุนจากภาคเอกชนในชุมชนด้านวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน โดยขอความร่วมมือแรงงานคนในชุมชนในการก่อสร้าง

4) สวัสดิการด้านการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำได้ ดำเนินการจัดทำโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน แจกเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงวัย ส่งเสริมอาชีพให้กับชมรมผู้สูงอายุ สอนการทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ดอกไม้ ยามหอม สบู่ ไม้กวาด พัด อบรมทำปุ๋ยหมักให้แก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ โดยมีสถาบันการศึกษาได้แก่ การศึกษานอกกระบบ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สำนักงานเกษตรอำเภอ เข้ามาสนับสนุนเรื่องวิทยากรในการอบรม

5) สวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการละเล่น การทำของเล่นสมัยโบราณให้แก่เด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบลโดยไม่ใช้งบประมาณโครงการ กิจกรรมนันทนาการอาทิเช่น การฟ้อนรำ เล่นเกมส์สำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมวันสงกรานต์ ซึ่งกิจกรรมนี้ได้รับการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มผู้สูงวัย องค์การบริหารส่วนตำบล ภาคเอกชน ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จริยา กฤตยารวรรณ (2017, น. 1) ที่พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรทุกภาคส่วนในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วยกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ด้านการออกกำลังกายเดินแอโรบิก กิจกรรมสปี สานประเพณีอันดีงามของไทยในเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ

1.2.2 รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยมีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน

เช่น ผู้นำชุมชน ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด ซึ่งเป็นเครือข่ายสนับสนุนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sakakibara et al. (2014), Pongsaengpan & Rodjarkpai (2014), Dechburum et al. (2013) ที่พบว่า ชุมชนที่มีโครงสร้างองค์กรชุมชนโดยเฉพาะกรรมการชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งมีความคุ้นเคยกับบทบาทและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะและกิจกรรมเพื่อสุขภาพของชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่จะดูแล สุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนตนเองได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Oakly & Marsden (1984) ที่มองว่า การพัฒนาที่เริ่มด้วยการมีส่วนร่วมของคนในจะประสพผลสำเร็จมากกว่าการที่คนนอกเข้าไป เครือข่ายระดับอำเภอ เช่น พัฒนาการอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเครือข่ายระดับประเทศ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยประสานผ่านทางโทรศัพท์ และหนังสือเชิญ จากการศึกษายังพบว่ามีหมู่บ้านบางแห่งผู้นำและชุมชนมีความเข้มแข็งมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกทั้งด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ทำให้มีเครือข่ายมากขึ้นจากระดับชุมชน ตำบล ขยายไปสู่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางด้วย แต่ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายดังกล่าวยังไม่มีการทำสัญญาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ สอดคล้องกับผลการศึกษาพระครูศรีปริยัตยารักษ์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา พบว่ารูปแบบการสร้างเครือข่ายพลังพลวัตหมู่บ้านรักษาศีล 5 อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัดโรงเรียน มีการนำประสบการณ์ ทรัพยากรของแต่ละสมาชิกเครือข่าย ความเป็นพันธมิตร กัลยาณมิตรนำไปสู่พลังของเครือข่ายสร้างความเปลี่ยนแปลง พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนลดปัญหาความขัดแย้งลดรายจ่ายมีรายได้มั่นคงประชาชนมีสุขภาพที่ดี

1.2.3 การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายพบว่าลักษณะการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีการประสานและเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน

1) การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในหน่วยงาน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ฝ่ายบริหาร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายข้าราชการ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สภาก่อการปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนพัฒนา แผนการจัดกิจกรรม การอนุมัติและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2) การเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอก พบว่า มีกลไกการเชื่อมโยงกับเครือข่ายเครือข่ายภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน วัด ปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน ได้แก่ ร้านค้าทั่วไปทั้งระดับตำบลและระดับอำเภอ หน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงเรียนโดยเชื่อมโยงประสานกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการจะใช้วิธีการประชุม

ตามความเร่งด่วน หนังสือขอความอนุเคราะห์ และการติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการใช้โทรศัพท์นัดหมายหรือพูดคุยตามโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกิจกรรมพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การดูแลรักษาสุขภาพ และกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ การระดมสรรพกำลัง ระดมทุน ระดมทรัพยากร และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการศึกษายังพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ของเครือข่ายสนับสนุนยังมีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะการดึงให้ผู้สูงอายุและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ผ่านมาผู้สูงอายุ ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม และร่วมมือเมื่อทางองค์การบริหารส่วนตำบลร้องขอหรือขอความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและทางชุมชนจัดในวันสำคัญต่าง ๆ ในส่วนของการระดมทุน ทรัพยากร พบว่ายังมีจำนวนน้อยเนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในชนบทผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และชุมชนมีรายได้น้อย

1.2.4 ด้านโครงสร้างของเครือข่าย พบว่า ลักษณะโครงสร้างของเครือข่ายยังอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ คือยังไม่มี การจัดตั้งคณะกรรมการ และมีการกำหนดภาระหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน แต่จะอยู่รูปแบบผสมผสานตามแนวดิ่งและแนวราบ แนวดิ่งเป็นโครงสร้างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ มีการจัดลำดับลดหลั่นกันตามสายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด นักพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำเครือข่ายมีอำนาจในการสั่งการ และระดมผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับการถ่ายทอดคำสั่งเพื่อไปบริหารจัดการในชุมชนในบางกิจกรรม แต่ส่วนใหญ่จะอยู่รูปแบบตามแนวราบเป็นโครงสร้างเครือข่ายเน้นการประสานงานและมอบหมายงานและขอความร่วมมือผู้นำชุมชน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำชุมชนเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน ผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จากผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างแบบแนวราบถ้าผู้นำชุมชนหมู่บ้านใดมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูงจะสามารถสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ชุมชน ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในกิจกรรมที่หลากหลายและนอกจากนี้ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO จากภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของชุมชนตัวเอง ทั้งในการสนับสนุนด้านการระดมสรรพกำลัง ระดมทรัพยากร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

1.2.5 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายพบว่า เครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีวัตถุประสงค์ในส่งเสริมเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อ 1) สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ครบทุกด้าน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 3) พัฒนาความรู้ ทักษะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ในด้านการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของเครือข่าย พบว่ายังไม่มี ความชัดเจนเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีโครงสร้างเครือข่ายและยังไม่มีสมาชิกเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

ส่วนใหญ่เข้ามาตามคำร้องขอ ซึ่งเป็นเครือข่ายสนับสนุนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และอีกส่วนหนึ่งเป็นเครือข่ายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาตามสายงาน ในส่วนของเครือข่ายภาคประชาสังคม ประกอบด้วย

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เช่น รับมอบนโยบาย ร่วมกำหนดนโยบายและมาตรการของชุมชน บางหมู่บ้านได้มีการเชิญชวนเครือข่ายจากภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO ให้เข้ามาร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ในวันสำคัญต่างๆ และผลักดันการดำเนินงานพัฒนาการบริหารและการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุรวมถึง ระดมสรรพกำลังคนในชุมชน ระดมทรัพยากร งบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อสูงอายุและเชิญชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

- คณะกรรมการผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง เสนอแนวทางและมีส่วนของงบประมาณการบริหารงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล

- กลุ่มและชมรม ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแม่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้ามาร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมทั้งด้านอาชีพ สะสมทรัพย์ และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เข้าร่วมด้านการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

- ประชาชนชาวบ้าน ร่วมเผยแพร่ สนับสนุนการดำเนินงาน ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

- วัด สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอารมณ์และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ

2. เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและทรัพยากร ประกอบด้วย

- หน่วยบริการสุขภาพเช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สาธารณสุขอำเภอ ที่เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ องค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพ

- นักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล อบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ

- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ช่วยในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ ซึ่งมาเป็นประจำและสม่ำเสมอ

- โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้เชิญให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถด้านการแปรรูปอาหาร การจักรสาน ด้านดนตรี เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียน

- สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการทำวิจัย เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เข้ามาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่น

3. เครือข่ายภาคเอกชน ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบ และร้านค้าในชุมชน และระดับอำเภอ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รางวัลในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

1.3 ปัญหาการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมพบว่า

1.3.1 ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นไม่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย และครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ และการประสานงานกับเครือข่ายภายนอก องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มียุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ไม่มีโครงการด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมไม่เอื้ออำนวยโดยเฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทุกภาคส่วนเข้าสู่การเข้ามามีส่วนร่วม ขั้นตอนการดำเนินงาน การดำเนินโครงการกระบวนการขออนุมัติจัดซื้อและจัดจ้าง ใช้ระยะเวลานาน กฎระเบียบไม่เอื้ออำนวย วิธีชีวิตของชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ในพื้นส่วนใหญ่ต้องทำงานไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดให้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อประสานงาน และการเข้ามามีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนขาดองค์ความรู้ในด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของผู้สูงอายุในชุมชน และยังไม่มีมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการนำข้อมูลมาใช้และวางแผนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

1.3.2 ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลพบว่า บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านงานผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้ปฏิบัติงานด้านการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไม่มีประสิทธิภาพงาน ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนมากจัดทำโครงการและกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในวันสำคัญต่างๆ แต่ไม่ได้มีกิจกรรมที่ครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เนื่องจากส่วนใหญ่ยังเขียนแผนพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมไม่ได้ เฉพาะเจาะจงแต่ละช่วงวัยในแต่ละโครงการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ไม่ได้พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมต่อเนื่องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในงานด้านส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุ ในชุมชน ขาดการประสานงานและขาดการประชาสัมพันธ์งานขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การแจ้งข่าวกิจกรรมต่าง ๆ มีความล่าช้าและยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งประกอบด้วย แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี และแผนปฏิบัติการ และแผนต่าง ๆ ยังมีกระบวนการดำเนินงานที่ไม่ได้มาจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการที่

ได้มาจากตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ในทางปฏิบัติชุมชนส่วนใหญ่ยังยึดติดรูปแบบตัวแทนภาครัฐเข้าไปดำเนินการให้ทุกอย่าง จึงทำให้ทำให้การทำงานยังขาดความเข้าใจและดำเนินการร่วมกันอย่างเหมาะสม บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานด้านการจัดสวัสดิการสังคม และ การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

1.3.3 ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณจากการศึกษาพบว่าการจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอและครอบคลุมทุกด้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และงบประมาณจากการระดมทุน

1.3.4 ปัญหาการประเมินผลการดำเนินงาน จากการศึกษาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญในการเก็บรวมข้อมูลในการประเมินผลงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมในทุก ๆ กิจกรรม

1.4 ความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมพบว่า 1) ผู้บริหารต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุให้ชาวบ้านได้เข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อให้ครอบคลุมทุกด้าน ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายระดับหมู่บ้านให้เข้มแข็งเพื่อดำเนินเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมและเป็นการเริ่มต้นจากเครือข่ายระดับหมู่บ้านสู่เครือข่ายระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดต่อไป ต้องการให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมโดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุราชการเพราะจะมีความรู้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป ต้องการให้เครือข่ายภาคนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านความรู้ ด้านกระบวนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ต้องการบุคลากรและพัฒนาความรู้บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุให้มีความทันสมัยและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่าย 2) คณะกรรมการผู้สูงวัย/ผู้นำชุมชน/ผู้นำผู้สูงวัย ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง รวมถึงประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด สถาบันอุดมศึกษา องค์การภาครัฐ องค์กรเอกชน และ องค์กรต่างๆ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมสรรพกำลัง ระดมทุน และเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเป็นวิทยากร ในกิจกรรมส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนในการจัดทำงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ต้องการให้ผู้บริหารเข้ามามีบทบาทร่วมดำเนินงานอย่างจริงจังและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย 3) ผู้สูงอายุ ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอาใจใส่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และสามารถวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมอย่างหลากหลาย รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นและเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านมากขึ้น ต้องการมีอาชีพที่สร้างรายได้และเหมาะกับผู้สูงวัยและอยากให้มีเครือข่ายที่เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ต้องการมีสถานที่สำหรับ

ให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกัน และต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน ชุมชน มีการเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น สอดคล้องกับ นรินทร์ หมั่นแสน และสุชาดา ไกรพิบูลย์ (2557) พบว่าผู้สูงอายุต้องการมีสุขภาพที่ดี มีสถานที่ออกกำลังกาย และทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องการความเอาใจใส่จากครอบครัว และคน ใกล้ชิดรวมถึงหน่วยงานที่ดูแลเรื่องสุขภาพ ต้องการการมีรายได้เสริม มีอาชีพ มีตลาดรองรับผลผลิตและสอดคล้องกับแนวคิดของเกษร สำเภาทอง (2550) ที่อธิบายว่าผู้สูงอายุมีกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมทางสังคม การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร น้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกในคุณค่าของตนเองลดลง และนำไปสู่การแยกห่างจากสังคม และนอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการให้ตนเองมีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยบ่อย ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลใกล้ชิด บุคลากรทางสุขภาพ และบุคคลในชุมชน

1.5 สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน ด้าน 1) จุดแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลจัดโครงสร้างองค์กร และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการทำงานเป็นทีม ไม่ค่อยขัดแย้งกัน มีการแบ่งงานกันชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน มีการประสานขอความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ วิทยากรในการจัดอบรม บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและบริบทของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และ บรรยากาศการทำงานภายในกลุ่มเครือข่ายเหมือนครอบครัวมีการพึ่งพาอาศัยและมีความสามัคคีกัน 2) จุดอ่อน มีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายภารกิจผู้รับผิดชอบอย่าง แต่อำนาจการตัดสินใจในบางกิจกรรมยังอยู่ที่ผู้บริหาร ขาดแคลนบุคลากรด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านผู้สูงอายุ ขาดกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ และไม่สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ มีงบประมาณที่ใช้ในการบริหารไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่หลากหลายและยังมีน้อย เจ้าหน้าที่ขาดการประสานความร่วมมือกับผู้สูงอายุและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการจัดสวัสดิการสังคมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจการจัดทำวิจัยในชุมชน หรือนำวิจัยมาพัฒนาการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และคณะกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่เต็มที่

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้าน 1) โอกาส ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและมีจิตอาสาที่จะช่วยงานและให้การสนับสนุนการทำงานชุมชนมีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมสูง คือ การมีภาษาพูดและมีวัฒนธรรมชุมชนที่ไม่เหมือนใคร “ลาวคั้ง” ความเป็นสังคมชนบทการประสานงานสามารถประสานได้ง่ายกว่าสังคมเมือง พบ.ต่าง ๆ กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนการปฏิบัติการ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่าย ชุมชนพร้อม

สนับสนุนและมีส่วนร่วมระดมทรัพยากร และสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบในชุมชน สามารถใช้เป็นช่องทางในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่างๆให้ความสนใจในการทำข้อตกลง ความร่วมมือในการทำสัญญาทางการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนมีความผูกพันเป็นเครือญาติ ความเกื้อกูลผูกพันกัน ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชนบทที่มีน้ำใจ ความรักสามัคคีกันภายในชุมชนมีความเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว 2) อุปสรรค ผู้นำชุมชนและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน กฎ ระเบียบ หรือกฎหมายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณและการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดความคล่องตัว ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำอะไร ทำนา จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เครือข่ายภายในระดับตำบลยังไม่เข้มแข็งและมีการประสานงานไม่ต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนและโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่

5.2.2 การพัฒนา และการนำเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ จากผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรีโดยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output) จะเห็นได้ว่าการที่จะสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ประสบผลสำเร็จต้องมีทุนการดำเนินการที่สำคัญประกอบไปด้วย 4 ทุน ได้แก่

1. ทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีบุคลากรและบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงบุคคลที่เห็นถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่พร้อมจะเป็นผู้ผลักดันและขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดกิจกรรมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่หลากหลาย ครอบคลุมความต้องการในแต่ละชุมชน และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) จัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

การคิดเชิงยุทธศาสตร์ ให้แก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำในชุมชนทุกระดับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของนพพล บุญพงษ์ (2019) ที่พบว่ารูปแบบสำหรับการพัฒนาการบริหารงานกลุ่มเครือข่าย ควรมีการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจให้บุคลากร เพื่อทำงานในกลุ่มเครือข่ายได้และสอดคล้องกับผลการศึกษาของจรัญญา วงษ์พรหม (2558, น. 53) ที่พบว่าสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ คือต้องมีการส่งเสริมภาวะผู้นำของแกนนำให้มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการประสานงาน และกระตุ้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความเข้มแข็งของ ชุมชน 2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้แก่ผู้บริหารและผู้นำในชุมชนทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 3) สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 4) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและผู้นำชุมชนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง 5) สนับสนุนให้ผู้บริหารและผู้นำทุกระดับดำเนินการเพื่อผลักดันให้มีการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่สำคัญของทุกชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องนำไปปฏิบัติ 6) สนับสนุนผู้บริหารและผู้นำทุกระดับในการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ทูด้านสังคม (Social Capital) สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในทุกชุมชนโดยอาศัยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นีรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนประการหนึ่งคือ ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และ Ostrom. (1990) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการร่วมมือกันดูแลจัดการทรัพยากรที่ใช้ร่วมกันคือความไว้วางใจ (Trust) และการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (Reciprocity) ซึ่งเมื่ออยู่ในชุมชนเดียวกันรู้จักกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันก็สามารถสร้างให้เกิดความไว้วางใจกันทำให้ร่วมมือกันได้ง่ายขึ้น โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) ส่งเสริมให้มีการนำศักยภาพและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่มาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) รวบรวมจัดทำบัญชีระบบข้อมูลและจัดทำทะเบียนบุคคลสำคัญ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน อย่างเป็นระบบและปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของปฐมพงศ์ รินศรี (2551) ที่พบว่า การทำงานของกลุ่มเครือข่ายมีการใช้ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนา เข้ามาร่วมเป็นวิทยากรท้องถิ่นท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของจรัญญา วงษ์พรหม (2558, น. 52) ที่พบว่าปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในประเด็นต้องมีระบบการเก็บความรู้ทั้งความรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชนและความรู้ภายนอกชุมชนรวมทั้งต้องรู้จักสร้างและนำภูมิปัญญาความรู้ที่มี อยู่มาใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ โดยเข้าใจได้ง่าย 3) จัดให้มีศูนย์กลางในการจัดเก็บ เผยแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน บุคลากร และสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 4) จัดทำประชาคม สำรวจความต้องการ ด้านการจัดสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตอบสนองความรู้สึกรู้สึกความต้องการของผู้สูงอายุได้ 5) จัดให้มีบุคลากรเข้าร่วมประชุม เยี่ยมบ้าน ผู้สูงอายุ และร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญตามประเพณี และส่งเสริมให้มีการใช้ภาษาสื่อสารกับชุมชน

ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย 6) เชิญผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือให้ความร่วมมือด้านวิทยากร ให้กับบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายนอกที่สนใจ สอดคล้องกับการวิจัยของจริญญา วงษ์พรหม (2558, น. 50) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ เข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เข้ามาศึกษาในงานในพื้นที่ จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม และเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ๆให้กับผู้สูงอายุในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าตนเองเป็นสำคัญและ อยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และเหมาะสม

3. ทุนด้านการเงิน (Money Capital) จัดให้มีงบประมาณในการขับเคลื่อนภารกิจ การด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุอย่างเพียงพอโดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดทำแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับท้องถิ่น และนโยบายของผู้บริหาร ศักยภาพของชุมชน และความต้องการของผู้สูงอายุโดยมีกลไกการพัฒนาที่ชัดเจน 2) ส่งเสริมให้มีการจัดทำข้อมูลความต้องการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่นอกเหนือจากงบประมาณที่ได้รับ โดยจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกสอดคล้องกับแนวคิดของ Carr, Gerberry and Lupher (2009) ที่ว่าซีดีหรือเทศบาลที่ขาดแคลนทรัพยากรเพื่อนำงบประมาณไปใช้ทำโครงการในท้องถิ่น จำเป็นต้องหาหุ้นส่วนเพื่อร่วมแบ่งปันด้านต้นทุน 3) จัดทำแฟ้มข้อมูลและประกาศเกียรติคุณ ผู้มีส่วนร่วมทำคุณประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการงบประมาณ 5) บริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

4. ทุนกายภาพ (Physical Capital) จำเป็นต้องมีทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานด้านสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2546, น.7) ที่กล่าวไว้ว่า ภายในเครือข่ายจะต้องประกอบด้วยสมาชิกที่หลากหลายที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน มีชีวิตชีวาหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดเวลาที่มีการสั่นไหวของข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงกัน มีพื้นที่รูปธรรมในการทำงานมีชุมทาง (hub) มีโหนด (node) หรือ ศูนย์ประสานงานย่อยที่หลากหลายและกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆและที่สำคัญมีผู้จัดการเครือข่ายในการติดต่อประสานงานระหว่างกันโดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เครือข่ายมีกิจกรรมและความเคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ 1) พัฒนาอาคารเอนกประสงค์หรือที่จัดประชุม ให้มีภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อมบรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ รวมทั้งการประสานให้ภาคเอกชนเข้าร่วมสนับสนุน 2) ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีสถานที่ในการพบปะสังสรรค์ ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เช่น สภากาแฟ ชมรมที่มีกิจกรรมตามความสนใจของผู้สูงวัย เป็นต้น 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และประชาชน องค์กรชุมชน ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน 4) จัดให้มีทีมงานและบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เกิดขึ้นภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน 5) ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการบริการด้านบุคลากร สถานที่วัสดุอุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมของชุมชน หรือหน่วยงานภายนอก

ด้านกระบวนการ (Process)

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างความตระหนัก เป็นขั้นตอนการสร้างความตระหนักและการให้ผู้เข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติศักดิ์ ต้นสุรัตน์ (2555) ที่พบว่า การสร้างความตระหนัก การให้ผู้เข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร การสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างสมาชิก การร่วมกันกำหนดและปฏิบัติตามแผนงานโครงการ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมกันสรุปบทเรียนเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจในงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงาน โดย 1) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์ ปัญหา กำหนดเป้าหมาย รวมถึงเสนอแนะความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชน 2) สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกระดับ เห็นความสำคัญและความจำเป็นต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์ (2553, น. 23) และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553, น. 80) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จและความยั่งยืนของเครือข่ายจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายซึ่งเริ่มจากการสร้างความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ร่วมกันค้นหาปัญหา วางแผน และตัดสินใจร่วมกัน 3) ส่งเสริมสนับสนุนผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนให้มีความรู้ทักษะที่จำเป็นในการจัดทำแผน เพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนานักิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุให้มีความหลากหลาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Boontham et al (2012) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างทีมแกนนำและสอดคล้องกับผลการศึกษาของการศึกษาของ Thapanathamchai & Sounsri (2013) ที่ระบุว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนควรใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์เชิงรุกแก่ประชาชน 4) ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน รวมทั้งพิจารณาประเด็นด้านการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใดที่มีความเหมาะสม และจะได้รับประโยชน์อะไรจากองค์กรเครือข่าย องค์การบริหารส่วนตำบลและ ชุมชน ต้องตระหนักประเด็นใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก

2. ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กร เป็นขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร ค้นหา เชื่อมโยงแกนนำ ขบวนการและภาคีต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร อวาทกุล (2542) ที่ว่าการสนับสนุนให้ภาคส่วนต่างๆไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน และพึ่งพากันมากขึ้นรวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย โดยมีแนวทางการดำเนินงาน 1) สำรวจเครือข่ายทุนในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้าน 2) พิจารณากลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กรที่เป็นแหล่งวิชาการและแหล่งทุน ที่สนใจจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายมีคุณสมบัติที่เหมาะสม และติดต่อสานสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่าย ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือ ด้านวิชาการ ด้าน

การเงิน และด้านการติดต่อประสานงาน เป็นต้น 3) เสนอโครงการความร่วมมือกับกลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กร เพื่อการแบ่งปัน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ที่แต่ละชุมชนมี กระบวนการทำของร่วมกันระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Carr, Gerberry and Lupher, (2009); Feiock, (2007); Kruger and McGuire, (2005) ที่พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสวงหาความร่วมมือเนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรทางการบริหารเพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 4) ส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงสมาชิกที่ไม่มีโอกาสติดต่อกันเพื่อให้เกิดกิจกรรมได้พบประสังสรรค์ 5) ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจ 6) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุหรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เครือข่ายและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) ในขั้นที่ 3 ที่ว่าการรับรู้ข่าวสารสารสนเทศเป็นขั้นตอนสำคัญในขั้นตอนแรกที่ต้ององค์กรส่งถึง บุคคล ชุมชน หน่วยงานภายนอก ซึ่งมีความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วม 7) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะชน ผ่านช่องทางที่หลากหลาย และสื่อสมัยใหม่ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และของแต่ละชุมชนต่อเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 8) จัดงบประมาณสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการสร้างเครือข่ายในชุมชน 9) สนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชนได้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3. ขั้นสร้างพันธมิตรสัญญา เป็นขั้นตอนสร้างความผูกพันด้วยการทำข้อสัญญาทำความตกลงที่จะทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการ การแก้ไขปัญหา หรือการพัฒนางาน สอดคล้องกับแนวคิดของ คักดีลลีย์ แยมสรี (2543) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนแสดงออกถึงความประสงค์ที่จะมีส่วนในการให้ความร่วมมือเพื่อให้กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันต่อไปโดยปกติสุข โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ประสานเครือข่ายกลุ่มบุคคล ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน หรือกลุ่มเครือข่าย ที่ตอบรับเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงาน จัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน (MOU) ในการร่วมพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องแนวคิดของ Osborne (2010, น. 7,9,11) ที่กล่าวว่าภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดบริการสาธารณะ แต่จะไม่ผูกขาดงานไว้เป็นผู้รับผิดชอบแค่ผู้เดียว เพราะงานบริการสาธารณะเป็นงานที่ทุกคน โดยรัฐต้องใช้วิธีการจูงใจและสนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ชุมชน ภาคธุรกิจ เข้าร่วมในการจัดบริการสาธารณะทั้งในรูปแบบการเป็นคณะกรรมการที่มีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ การเป็นอาสาสมัคร และการรับเหมาจ้างงานบริการของรัฐ เป็นต้น 2) ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างแผนยุทธศาสตร์ ร่วมกันหาตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จ และการติดตามประเมินผล พิจารณาขยายความร่วมมือและจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการทำงานร่วมกันสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพของ Pankong & Kampeng (2010) ที่พบว่า ชุมชนควรใช้รูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยการระดมความคิดเห็น ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมจัดกิจกรรมและ ประเมินผลโครงการการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจากคนในชุมชน 3) จัดให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4) ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 5) จัดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

4. ขั้นบริหารจัดการ มีแนวทางการดำเนินงานโดย 1) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติการร่วมประเมินผล และร่วมชื่นชม 2) จัดให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานด้าน การวางแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล และกำหนดบทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2547, น. 11-13) เสนอว่าองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายประกอบด้วย สมาชิกเครือข่าย และหากเครือข่ายมีสมาชิกมากต้องมีการจัดแบ่งหน้าที่เป็นคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการจัดการการประสานงาน 3) จัดทำแผนงาน โครงการ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องหรือตัวแทนจากทุกส่วนเสนอความต้องการ เกี่ยวกับกิจกรรมสวัสดิการสังคม โดยใช้ข้อมูลศักยภาพของแต่ละชุมชนเป็นข้อมูลประกอบ 4) ติดตามผลการดำเนินงาน และประเมินผลการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ และเจมส์ คีดี ปันทอง. (2546) ที่กล่าวว่า การติดตามงานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารและเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารที่ดี การติดตามผลจึงต้องกระทำโดยผู้รับผิดชอบการดำเนินโครงการทุกระดับ 5) บรรจุแผนการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์หลักสอดคล้องกับผลการศึกษาของภุชญ์ ภูริพงศ์ (2558) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ คือองค์กรต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุน การจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ 6) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่าย ทั้งระดับชุมชน ตำบล อำเภอ เพื่อแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทรัพยากร และบุคลากร ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

5. ขั้นพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์ เป็นการสร้างผลงานของเครือข่ายให้มีผลการดำเนินงานเป็นรูปธรรม และพัฒนาความสัมพันธ์ เพื่อให้ กลุ่ม บุคคล และองค์กรต่างๆ ที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายเกิดความรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยมีการดำเนินงาน 1) เครือข่ายต้องมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กิตติศักดิ์ ต้นสุรัตน์ (2555) ที่พบว่ารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องมีองค์ประกอบต่อไปคือการสร้างความตระหนัก การให้ผู้เข้าร่วมเห็นผลประโยชน์ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก การร่วมกันกำหนดและปฏิบัติตามแผนงานโครงการ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมกันสรุปทบทวน 2. แต่ละชุมชนและสมาชิกเครือข่าย ต้องมีอิสระในความคิดและยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน 3) สร้างบรรยากาศการทำงานแบบแบบสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4) เชื่อมโยงการทำงานตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ตำบล และนำไปสู่ระบบที่ใหญ่ขึ้น 5) มีระบบการดำเนินงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุกๆ ขั้นตอน 6) สร้างขวัญและกำลังใจแก่คณะทำงาน และสมาชิกเครือข่าย 7) ติดตามประเมินผล ทบทวน และสรุปผลการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 8) ค้นหาผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงาน และกิจกรรมในชุมชนเพิ่มขึ้น 9) จัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเครือข่ายในด้านการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และประสานงานระหว่างเครือข่ายให้มีความหลากหลาย โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา

ช่วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Goldsmiths and Eggers (อ้างถึงในจิรประภา อัครบวร และ ประยูรอัครบวร, 2552, น. 39-69) ที่กล่าวว่าในการจัดการเครือข่ายควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือมีการนำระบบ IT มาประยุกต์ใช้ในระบบการบริหารจัดการเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น
- 2) รัฐบาลควรมีนโยบายให้แต่ละท้องถิ่นมีการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ
- 3) รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้นำแนวทางไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำในชุมชนทุกระดับ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข นักวิชาการศึกษา และคณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ต้องมีการทำงานแบบบูรณาการเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมองเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่าย จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ขึ้นในชุมชน และเป็นการกระตุ้นให้คนอื่นๆในชุมชนหันมามีส่วนร่วมมากขึ้น
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนที่มีศักยภาพและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำและสนับสนุนให้แก่ชุมชนที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ หรือชุมชนยังไม่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในระดับชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การขยายเครือข่ายไปสู่ระดับที่กว้างขึ้นต่อไป
- 5) เมื่อมีการดำเนินงานแล้วองค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดตามประเมินผล และทบทวนผลการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง

5.4 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการขยายผลศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไปยังพื้นที่อื่น ๆ

2) ควรมีการศึกษาเพื่อ ติดตาม ประเมินผล หลังจากที่ยังคงการบริหารส่วนตำบลได้นำรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไปดำเนินการแล้ว

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). แนวทางการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิชย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). รายงานประจำปี 2558 กรมกิจการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กฤษณ์ ภูริพงษ์. (2558). แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2558.
- กัญญา แสงสี (2561). การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดบุรีรัมย์. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 1 “สร้างเสริมสหวิทยาการ ผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC”.
- กิตติศักดิ์ ต้นสุรัตน์ (2555). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในงานสำหรับบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ. อดิเรก: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายนพ.ศ.2555.
- โกลด์สมิท, สตีเฟน. และ วิลเลียม ดี เอกเกอร์ส. (2552). การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย : มิติใหม่ภาครัฐ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เนท.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2546). อบต.ในกระบวนการทัศน์ใหม่ พัฒนาสร้างเครือข่ายและเสริมความเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: วิญชน.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: วิญชน.

- ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์. (2551). *การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัย และพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน.
- ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์ และคณะ. (2554). *โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง*. รายงานการวิจัย. กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย.
- เชมภัทท์ เย็นเปี่ยม. (2553). *การวางแผนพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หน้า 5, (ออนไลน์). 2557. แหล่งที่มา
http://www.mof.go.th/home/Press_release/News2014/history_61.pdf
 (01.12.2557)
- จรัญญา วงษ์พรหม (2558). *การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ*. วารสาร Veridian E-Journal, Slipakorn University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2558.
- จริยา กฤตยารวรรณ และ สุชาตามณี บุญจรัส. (2017). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนหนองแก อ.เมือง จ.อุบลราชธานี*. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่2. การวิจัย 4.0 เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน.
- จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). *การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์ (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2550). *การวิจัยนโยบายสาธารณะ : กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นในระดับพื้นที่*. กรุงเทพฯ: แผนงานร่วมสร้างเสริมสุขภาพกับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2553). *แนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ ในเอกสารการสอนชุดวิชาขอบข่ายการศึกษาและวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์นนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2547). *การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น*. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2550). *การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ.
- นพปฎล บุญพงษ์ (2560). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารเครือข่ายสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. เพชรบูรณ์: ราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นรินทร์ หมั่นแสน และสุชาดา ไกรพิบูลย์ (2557). *กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ชุมชนเทศบาลเมืองพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.

- นาริรัตน์ จิตรมนตรี และ สาวิตรี พยานศิลป์. (2551). *การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุณนาค ติวกุล. (2546). *ชนบทไทย การพัฒนาสู่ประชาสังคม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปฐมพงษ์ รินศรี. (2551). *การพัฒนาการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่การศึกษา ลำปาง เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประยูร อัครบรรและคณะ. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2549). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2546). *สื่อสารกับสังคมเครือข่าย*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ไพฑูรย์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2544). *กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์ (ประสงค์ กิตติปัญญา) (2561). *รูปแบบการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕*. ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ.2546. ราชกิจจานุเบกษา.เล่ม 120 ตอนที่ 130 วันที่ 31 ธันวาคม 2546
- พลกฤต แสงอาวุธ (2558). *รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ฉบับที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2558.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์ และศิริมาศ โกศลย์พิพัฒน์. (2553). *มองข้ามโลกาภิวัตน์: กระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). *โครงการศึกษาแนวทางและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2549). *รายงานฉบับสมบูรณ์การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณ โครงการสร้างและขยายโอกาสการเข้าถึงหลักประกันสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2551.) รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: บริษัท ทีคิวพี จำกัด.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์.
- รัตนาวดี ณ นคร. (2554). บทบาทและการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพของนักศึกษา. อ้างอิงจาก www.ped.si.mahidol.ac.th/site_data/mykku.../Med เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2561
- รุจเรขา วิทยายุทธภูมิกล และน้ำทิพย์ วิชาวิน. (2555). การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม กับงานวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์. วารสารบรรณศาสตร์ มศว.
- วรรณภา ศรีธัญรัตน์, ผ่องพรรณ อรุณแสง, กัลยา พัฒนาศรี, เพ็ญจันทร์ เลิศรัตน์ และรัชมล คติการ. (2545). การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อจัดทำข้อเสนอการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ และการสร้างหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิจิตร อวาทกุล. (2542). เทคนิคมนุษยสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮาส์.
- วิจิตรา วิเชียรชม การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. (ออนไลน์). 2555. แหล่งที่มา <http://research.law.tu.ac.th/research/upload/portfolio/2014-06-13-1402639932-73267.pdf>. (01.12.2557)
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น. (2553). บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า'52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และ ประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วีระศักดิ์, เครือเทพ. (2550). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). สวัสดิการผู้สูงอายุ แนวคิดและวิธีการ วิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- ศักดิ์สิทธิ์ แยมศรี. (2543). การมีส่วนร่วมในการกาจัดขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์ทนายความทั่วไทย. (2552). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. อ้างอิงจาก <http://www.thailandlawyercenter.com> เข้าถึงเมื่อ 15 มกราคม 2561
- สถาบันพระปกเกล้า. (2553). ต้นแบบความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. โครงการวิจัยเรื่อง การประมาณการงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุและ แหล่งที่มาของเงิน. มีนาคม 2555, หน้า 30 – 36.
- สนธยา พลศรี. (2535). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปีพ.ศ. 2560 เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. มีนาคม 2554.

- สร้อยญา จุฑานิล. (2556). *การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์.
- สร้อยญา สร้อยญาวิวัฒน์. (2526). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2562). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542*. อ้างอิงจาก <http://www.odloc.go.th> เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2561
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2543-2573*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550*. อ้างอิงจาก <https://www.parliament.go.th> เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2561
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. (2551). *สรุปผลการดำเนินงานตามปฏิญญาระดับโลกฯ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ.
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). *สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557.
- สุภาณี อ่อนชื่นจิตร และฤทัยพร ตริตตรง. (2549). *การบริการสุขภาพที่บ้าน Home health care service*. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2531). *ทิศทางหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- อคิน รพีพัฒน์. (2536). *การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ : คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อมริน อินไซ และ สุวัฒน์ อินทรประไพ (2558). *การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนาซำ อำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์*. การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15.
- อุไรวรรณ จาริก, สุกัลยา มิ่งามดี และจอมขวัญ รินทะรีก. (2551). *การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพที่บ้านและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการจากโรคหลอดเลือดสมองของศูนย์สุขภาพชุมชนโคราชเมโมเรียล จังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

- Agranoff, Robert and Michael McGuire. (2003). *Collaborative Public Management: New Strategies for Local Government*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Arnstein, S. R., (1969). *A Ladder Of Citizen Participation*. Journal of the American Planning Association. 35(4): 216-224.
- Arnstein, Sherry R. (1969, July). *A Ladder of Citizen Participation*. Journal of the American Planning Association. 35(4) : 216-224.
- Boissevain, Jeremy and J. Clyde Mitchell. (1973). *Network Analysis: Studies in Human Interaction*. Netherlands: Mouton.
- Boontham. N., Rerkra. D.and Saengthong. S., (2012). *Health Promotion Strategies for Elderly Self – Care*. Phetchabun Rajabhat Journal.14 (1).
- Chetley, A. (2011). *Networking and Communicating Research*. Accessed April 29. Available from <http://www.healthcomms.org>
- Goldsmith, S.,& Eggers, W.D. (2004). *Governing by network: The New Shape of the public sector*. Washington, DC.: The Brooking Institution.
- Gustavo, Wilehes - Chaux. (1992). *The meaningful Participation: Community Participation: Proceeding*. Columbia: Habinet.
- Hirsch, Phillip. (1990). *Development Dilemmas in Rural Thailand*. New York: Singapore Oxford University Press.
- Kwon, S.-W., & Fieock, R.C. (2010). *Overcoming the barriers to cooperation: intergovernmental service agreements*. Public Administration Review, 70(6).
- Marin, A. and Wellman, B. (2011). *Social Network Analysis: An Introduction*. in the *SAGE Handbook of Social Network Analysis*. Edited by J. Scott and P. J. Carrington. pp. 11-25. London: SAGE.
- McGuire, Michale. (2006). *Collaborative public management: Assessing what we know and how we know it*. Public Administration Review, 66 (6).
- Oakley.P. & Marsden.D. (1984). *Approach to Participation in Rural development*. Geneva: WHO
- Osborne, S. P., Mclaughlin, K., & Chew, C. (2010). *Relationship Marketing, Relational Capital and the Governance of Public Services Delivery*. In *The New Public Governance ? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. Stephen P. Osborne (ed.); London: Routledge.
- Pankong, O. & Kampeng, S. (2010). *Effective of Community based Health Promotion Practice on Health Promotion Behaviors of the Ageing and Satisfaction on Engagement of the Care Givers*. Ramathibodi, Nursing Journal. 16(1), 1-13

- Pongsaengpan, P. & Rodjarkpai, Y. (2014). *Community Participation on Elderly Health Promotion in Eastern Thailand*. The Public Health Journal of Burapha University, 9(2), 13-20.
- Putnam Robert D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Sakakibara, B.M., Miller, W.C., Routhier, F., Backman, C.L. & Eng, J.J. (2014). *Association between Self-efficacy and Participation In Community Dwelling Manual Wheelchair Users Aged 50 Years or Older*. Physical Therapy, 94(5). 664 – 675.
- Starkey, Paul. (2006). *Networking for development*. London: International Forum for Rural Transport and Development.
- Thapanathamchai, W. & Sounsri, K. (2013). *Promoting Strategy of People Participation in the Development of Prongmadua Subdistrict Municipality*. Academic Service Journal, 24(3), 94-108.
- Yamane, Taro. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. Third editio. Newyork : Harper and Row Publication.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

- คำชี้แจง**
1. แบบสอบถามนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
 2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ
 - ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการสวัสดิการผู้สูงอายุ
 - ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ
 3. คำตอบที่ได้จะนำไปใช้สำหรับในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในภาพรวมเท่านั้น โดยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับสำหรับผู้ศึกษาเท่านั้น
 4. ผู้ตอบแบบสอบถามโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่าน

คณะผู้วิจัย

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

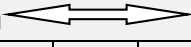
1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุปี
3. ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าประถมศึกษา ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. ☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานะภาพ ☐ โสด ☐ สมรส
☐ หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่
5. ลักษณะการพักอาศัย ☐ ท่านอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ☐ ท่านอาศัยอยู่ในบ้านของบุตร/ญาติ
☐ ท่านอาศัยอยู่ในบ้านเช่าด้วยตนเอง ☐ ท่านอาศัยอยู่ในบ้านเช่าของบุตร/ญาติ
6. สถานภาพการทำงาน ☐ ทำงานอยู่ ☐ ไม่ได้ทำงาน (ข้ามไปข้อ 8)
7. ท่านทำงานในลักษณะใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ลูกจ้างของหน่วยงานภาครัฐ ☐ ลูกจ้างของหน่วยงานภาคเอกชน
☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้างทั่วไป
☐ อื่นๆ โปรดระบุ
8. รายได้สุทธิต่อเดือน ☐ น้อยกว่า 9,000 บาท ☐ 9,001-15,000 บาท
☐ 15,001-25,000 บาท ☐ 25,001-35,000 บาท
☐ 35,001-45,000 บาท ☐ มากกว่า 45,000 บาท
9. รายได้ของท่านมาจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ หน่วยงานภาครัฐ เช่น บำนาญข้าราชการ ☐ เบี้ยผู้สูงอายุ
☐ กองทุนต่างๆ เช่น ประกันสังคม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ
☐ การประกอบอาชีพของตนเอง ☐ การช่วยเหลือจากลูกหลานหรือญาติ ☐ การช่วยเหลือจากชุมชน ☐ อื่นๆ
 โปรดระบุ.....
10. ท่านมีโรคประจำตัว ☐ ไม่มี ☐ มี เช่น.....
11. ความถี่ในการไปพบแพทย์ทำการรักษาโรคประจำตัวของท่าน
☐ 3 เดือนหรือมากกว่า 3 เดือนต่อครั้ง ☐ 2 เดือนต่อครั้ง
☐ 1 เดือนต่อครั้ง ☐ มากกว่า 1 ครั้งต่อเดือน
12. ท่านเป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มของผู้สูงอายุใดหรือไม่
☐ เป็น ☐ ไม่เป็น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

สวัสดิการผู้สูงอายุ	ระดับความสอดคล้อง				
	น้อยที่สุด มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
ด้านสุขภาพอนามัย					
1. ท่านพอใจกับการใช้บริการประกันสุขภาพถ้วนหน้า					
2. ท่านพอใจอย่างมากกับการใช้บริการทางการแพทย์					
3. สถานพยาบาลในชุมชนของท่านมีเพียงพอต่อการให้บริการผู้สูงอายุ					
4. ท่านมีญาติที่บ้านสามารถดูแลท่านได้เมื่อเจ็บป่วย					
5. ชุมชนของท่านมีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุคอยให้บริการท่านอย่างเพียงพอ					
ด้านที่อยู่อาศัย					
1. ท่านพอใจกับที่พักอาศัยและบริเวณโดยรอบที่พักของท่านในปัจจุบันนี้					
2. ท่านไม่เคยคิดจะไปอยู่ที่อื่นนอกจากที่พักอาศัยในปัจจุบันนี้					
3. หน่วยงานรัฐมีบทบาทในการจัดบริเวณโดยรอบที่อยู่อาศัยของท่านให้น่าอยู่มากขึ้น					
4. ท่านเห็นด้วยกับนโยบายที่จะให้ผู้สูงอายุอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่สถานสงเคราะห์					
ด้านการมีรายได้และการมีงานทำ					
1. ท่านมีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต					
2. รายได้ที่ท่านได้รับเป็นรายได้ที่สม่ำเสมอ					
3. รายได้ของท่านมีมากพอที่จะช่วยเหลือลูกหลานเมื่อจำเป็นได้					
4. ท่านทราบและสนใจในกิจกรรมการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้น					
5. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ					
6. การพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่จัดขึ้นสามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง					
ด้านการบริการสังคมและนันทนาการ					
1. ชมรม กลุ่ม หรือชุมชนผู้สูงอายุของท่านมีการช่วยเหลือกันในการใช้ชีวิตประจำวันให้มีความสุข					
2. ท่านรู้สึกว่าคุณค่าสามารถทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ได้					
3. หน่วยงานรัฐจัดให้มีศูนย์หรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอย่างเพียงพอ					
4. หน่วยงานรัฐจัดให้มีศูนย์หรือกิจกรรมที่ทำให้ท่านได้ผ่อนคลายอย่างเพียงพอ					
5. หน่วยงานรัฐจัดให้มีศูนย์หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพอย่างเพียงพอ					

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการสวัสดิการผู้สูงอายุ

ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายผู้สูงอายุ	ระดับความสอดคล้อง				
	น้อยที่สุด มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
ระดับการมีส่วนร่วม					
1. ท่านทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่หน่วยงานของรัฐบอกให้ทำ					
2. การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุของท่านหรือชุมชนจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐเป็นอย่างมาก					
3. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุจากหน่วยงานของรัฐ อย่างครบถ้วนและรวดเร็ว					
4. ท่านหรือกลุ่มของท่านมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับผู้สูงอายุต่อหน่วยงานที่มีอำนาจเช่น อบต.					
5. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยเสนอแนะ แนะนำ หรือมีส่วนวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานของรัฐ					
6. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ					
7. ท่านเคยหรือกลุ่มของท่านร่วมทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ					
8. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ					
ทัศนคติเกี่ยวกับพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุ					
1. ท่านคิดว่าชมรมหรือกลุ่มของท่านมีบุคลากรพร้อมในการประสานงานเพื่อทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอื่น					
2. ท่านคิดว่าชมรมหรือกลุ่มของท่านสามารถระบุปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง					
3. ท่านเชื่อว่าการทำงานร่วมกับผู้สูงอายุกลุ่มอื่นจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาของท่าน					
4. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะสนับสนุนการทำงานระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุ					
5. กฎระเบียบและนโยบายจากรัฐเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มของผู้สูงอายุ					
ความต้องการทำงานด้านเครือข่าย					
1. ท่านต้องการที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งอาจรวมถึงการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน					
2. ท่านต้องการที่จะมีการจัดเวทีนัดพบพูดคุยระหว่างกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ เพื่อให้กลุ่มต่างๆ ได้ร่วมปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน					

ข้อมูลเกี่ยวกับเครือข่ายผู้สูงอายุ	ระดับความสอดคล้อง				
	น้อยที่สุด มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
3. ท่านต้องการที่จะมีการรวมการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่มีลักษณะคล้ายกัน ของกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน					
4. ท่านต้องการที่จะทำงานร่วมกับเครือข่ายแบบเฉพาะกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาฉุกเฉินเฉพาะหน้า					
5. ท่านต้องการที่จะมีการจัดแบบต่อเนื่องระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างคล่องตัว					
6. ท่านต้องการที่จะมีการทำสัญญาความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุและ/หรือหน่วยงานรัฐ เพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของผู้สูงอายุ					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะการดำเนินการและการพัฒนาเครือข่ายผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (เจ้าหน้าที่)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (เจ้าหน้าที่)

เรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

- คำชี้แจง 1. แบบสัมภาษณ์นี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน คือ
- ส่วนที่ 1 รูปแบบเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
- ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
- ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ
3. คำตอบที่ได้จะนำไปใช้สำหรับในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในภาพรวมเท่านั้น โดยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับสำหรับผู้ศึกษาเท่านั้น

คณะผู้วิจัย

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) อายุ.....ปี

อาชีพ.....โทรศัพท์.....

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่..... ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ส่วนที่ 1 รูปแบบเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

1.1 บริบทของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ (C)

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุมีปัจจัยใดบ้าง และส่งผลกระทบอย่างไร

ปัจจัยภายนอก	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
1. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม		
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ		
3. ปัจจัยทางกฎหมายและการเมือง		
4. ปัจจัยทางเทคโนโลยี		

ปัจจัยภายใน

ชมรม/กลุ่ม/ชุมชน ของท่านมีลักษณะต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างไรบ้าง (7S)

ปัจจัยภายใน	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
1. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) แบบแผนหรือสิ่งที่องค์กรได้วางแผนเพื่อตั้งรับต่อการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก		
2. โครงสร้างองค์กร (Structure) โครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ หรือหน้าที่ของงานโดยมีการรับบุคลากรให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้		
3. ระบบการปฏิบัติงาน (System) ระบบการปฏิบัติงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็น การรวบรวมองค์ประกอบที่สำคัญทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุผลสำเร็จ		
4. บุคลากร (Staff) ทรัพยากรบุคคลหรือสมาชิกในองค์กร ซึ่งองค์การจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นกับศักยภาพของสมาชิกนั่นเอง		
5. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill) ความสามารถของบุคคลซึ่งสะท้อนถึงความสามารถขององค์กร เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก		

ปัจจัยภายใน	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
6. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) แบบแผนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร หัวหน้า หรือผู้นำกลุ่ม		
7. ค่านิยมร่วม (Shared values) ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์การ เป็นรากฐานของระบบการบริหาร และวิธีการปฏิบัติของสมาชิกและผู้บริหารภายในองค์การ		

1.2 ปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ (I)

โครงการที่ 1

.....

.....

เป้าหมาย ☐ ทราบ
☐ ไม่ทราบ

งบประมาณดำเนินงาน ☐ ทราบ จำนวน
☐ ไม่ทราบ

เจ้าหน้าที่ดำเนินงาน ☐ พอเพียง ☐ ขาดแคลน
 วัสดุอุปกรณ์ ☐ พอเพียง ☐ ขาดแคลน
 การบรรลุเป้าหมาย ☐ บรรลุเป้าหมาย ☐ ไม่บรรลุ

ข้อมูลเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

โครงการที่ 2

เป้าหมาย

☐ ทราบ

☐ ไม่ทราบ

งบประมาณดำเนินงาน

☐ ทราบ

จำนวน

☐ ไม่ทราบ

เจ้าหน้าที่ดำเนินงาน

☐ พอเพียง

☐ ขาดแคลน

วัสดุอุปกรณ์

☐ พอเพียง

☐ ขาดแคลน

การบรรลุเป้าหมาย

☐ บรรลุเป้าหมาย

☐ ไม่บรรลุ

ข้อมูลเพิ่มเติม

โครงการที่ 3

เป้าหมาย

☐ ทราบ

☐ ไม่ทราบ

งบประมาณดำเนินงาน

☐ ทราบ

จำนวน

☐ ไม่ทราบ

เจ้าหน้าที่ดำเนินงาน

☐ พอเพียง

☐ ขาดแคลน

วัสดุอุปกรณ์

☐ พอเพียง

☐ ขาดแคลน

การบรรลุเป้าหมาย

☐ บรรลุเป้าหมาย

☐ ไม่บรรลุ

ข้อมูลเพิ่มเติม

โครงการที่ 4

เป้าหมาย	☐ ทราบ.....	
	☐ ไม่ทราบ	
งบประมาณดำเนินงาน	☐ ทราบ	จำนวน
	☐ ไม่ทราบ	
เจ้าหน้าที่ดำเนินงาน	☐ พอเพียง	☐ ขาดแคลน
วัสดุอุปกรณ์	☐ พอเพียง	☐ ขาดแคลน
การบรรลุเป้าหมาย	☐ บรรลุเป้าหมาย	☐ ไม่บรรลุ
ข้อมูลเพิ่มเติม		

1.3 กระบวนการการดำเนินงาน (P)

กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่าย

1. องค์ประกอบเครือข่าย

องค์ประกอบเครือข่าย	มี	ไม่มี
1. มีสมาชิกมีการแบ่งหน้าที่	☐	☐
2. มีกรรมการและผู้ประสานงานระหว่างกลุ่ม	☐	☐
3. แต่ละกลุ่มมีเป้าหมายชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน	☐	☐
4. มีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องเน้นการมีส่วนร่วม	☐	☐

2. ทรัพยากรในการดำเนินงาน

2.1 ศักยภาพของสมาชิกกลุ่ม

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 บุคลากรของรัฐที่มาสนับสนุน

[illegible]

2.3 วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน

.....

.....

.....

.....

2.4 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (รัฐ/เอกชน)

.....

.....

.....

.....

3. ศักยภาพชุมชน

3.1 ความสามารถในการระบุปัญหา/ความต้องการ

[illegible]

3.2 ความสามารถของผู้นำ

1. มุ่งผลสัมฤทธิ์

.....

.....

2. ดูแลเอาใจใส่

.....

.....

3. ความเชี่ยวชาญในงาน

.....

.....

4. จริยธรรม

.....

.....

5. ทำงานเป็นทีม

.....

.....

3.3 ความสามารถของสมาชิก

1. มุ่งผลสัมฤทธิ์

.....

.....

2. ดูแลเอาใจใส่

.....

.....

3. ความเชี่ยวชาญในงาน

.....

.....

4. จริยธรรม

.....

.....

5. ทำงานเป็นทีม

.....

.....

1.4 ผลลัพธ์การดำเนินงาน (P)

1 การบรรลุเป้าหมาย

.....

.....

.....

2 ประสิทธิภาพการดำเนินการ

.....

.....

.....

3 การนำไปใช้ประโยชน์และผลกระทบ

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2.1 ระดับการร่วมมือหรือการไม่มีส่วนร่วม (Non Participation)

1. ท่านทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่หน่วยงานของรัฐบอกให้ทำเท่านั้นหรือมีกิจกรรมอื่นใดที่ดำเนินการเองนอกจากที่รัฐบอกให้ทำ

.....

.....

.....

2. การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุของท่านหรือชุมชนจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐในระดับใด และอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมพหุเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน (Degrees of Tokenism)

(ยกเว้นเจ้าหน้าที่ อบต. ไม่ต้องถามข้อนี้)

1. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุจากหน่วยงานของรัฐ อย่างครบถ้วนและรวดเร็วหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านหรือกลุ่มของท่านมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือ หรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับผู้สูงอายุต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ เช่น อบต. หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยเสนอแนะ แนะนำ หรือมีส่วนวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานของรัฐ หรือไม่ อย่างไร (การทำให้พอใจ)

.....

.....

.....

2.3 ระดับอำนาจประชาชน (Degrees of Citizen Power) (ยกเว้นเจ้าหน้าที่ อบต. ไม่ต้องถามข้อนี้)

1. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านเคยหรือกลุ่มของท่านร่วมทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับ
กิจกรรมของผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับ
กิจกรรมของผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเครือข่ายผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้สูงอายุ)

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (ผู้สูงอายุ)

เรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) อายุ.....ปี

อาชีพ.....โทรศัพท์.....

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่..... ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

1. ท่านได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุใดบ้าง และอย่างไร จากภาครัฐ/เอกชน

1.1 ด้านสุขภาพ/สุขอนามัย

.....

.....

.....

.....

1.2 ด้านเศรษฐกิจ/รายได้/อาชีพ

.....

.....

.....

.....

1.3 ด้านที่อยู่อาศัย/สิ่งแวดล้อมชุมชนที่อาศัย

.....

.....

.....

.....

1.4 ด้านบริการทางสังคม/กิจกรรมผ่อนคลาย/นันทนาการ

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2.1 ระดับการร่วมมือหรือการไม่มีส่วนร่วม (Non Participation)

1. ท่านทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่หน่วยงานของรัฐบอกให้ทำเท่านั้นหรือมีกิจกรรมอื่นใดที่ดำเนินการเองนอกจากที่รัฐบอกให้ทำ

.....

.....

.....

2. การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุของท่านหรือชุมชนจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐในระดับใด และอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธีหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน (Degrees of Tokenism)

1. ท่านรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุจากหน่วยงานของรัฐ อย่างครบถ้วนและรวดเร็วหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านหรือกลุ่มของท่านมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือ หรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับผู้สูงอายุต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ เช่น อบต. หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยเสนอแนะ แนะนำ หรือมีส่วนวางแผนการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุให้กับหน่วยงานของรัฐ หรือไม่ อย่างไร (การทำให้พอใจ)

.....

.....

.....

2.3 ระดับอำนาจประชาชน (Degrees of Citizen Power)

1. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านเคยหรือกลุ่มของท่านร่วมทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านหรือกลุ่มของท่านเคยมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ทศนคติ/ความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่าย

3.1 ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายอย่างไรบ้าง (ผู้สัมภาษณ์อธิบายให้เข้าใจเพิ่มเติม)

.....

.....

.....

3.2 การจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุควรมีเครือข่ายหรือไม่/ลักษณะของเครือข่ายควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4.ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาเครือข่ายผู้สูงอายุ

.....

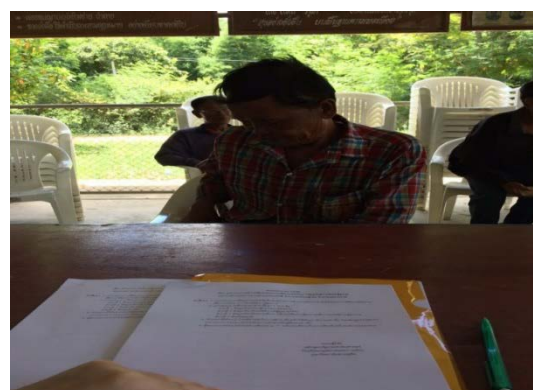
.....

.....

ภาคผนวก ง
ภาพการลงพื้นที่

เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก

การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์
เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2561

อบรม เรื่องรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ณ องค์การบริหารส่วนตำบล
หนองโพธิ์เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2561

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รองศาสตราจารย์ ดร. ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา โทผล
 ดร. วิโรจน์ พรหมสุด

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

คู่มือ รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

คู่มือ

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ
สังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์
อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

จัดทำโดย ผศ.ศิริมา สุวรรณศรี และคณะ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
สนับสนุนงบประมาณโดย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

คำนำ

คู่มือ ฉบับนี้ เป็นผลจากการวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และนำผลจากการวิจัยดังกล่าวมาจัดทำเป็นคู่มือ เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้นำรูปแบบและแนวทางในการการสร้างเครือข่ายและการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุและรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นผู้มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ

ศิริมา สุวรรณศรี และคณะ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี	7
ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ	7
ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ	7
ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ	7
สภาพการจัดการ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ	7
บทที่ 3 รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี	21
บทที่ 4 กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ	31
รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	31
สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ	32
บรรณานุกรม	34

บทที่ 1

บทนำ

จากแนวโน้มของสังคมโลกยุคปัจจุบัน พบว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีจำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มมากขึ้นทุกปี และกำลังมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์จากผลสำรวจที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ว่าจำนวนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั่วโลกจะเพิ่มจาก 687.9 ล้านคนในปีพ.ศ. 2549 เป็น 1,968 ล้านคนในปี พ.ศ. 2593 โดยจะมีจำนวนผู้สูงอายุในทวีปเอเชียมากที่สุด (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข 2552) สำหรับประเทศไทย สัดส่วนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งมีผลมาจากการพัฒนาบริการด้านสาธารณสุข รวมทั้งการใส่ใจดูแลสุขภาพของคนรุ่นใหม่ นับตั้งแต่ปี 2548 ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) จากข้อมูลของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2557, น. 6) พบว่าสัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) สูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 หรือในอีกเพียง 7 ปีข้างหน้า และคาดว่าจะเป็สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้าเมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้สูงอายุ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในด้านสังคมและสุขภาพ ซึ่งในประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การเตรียมการเพื่อรองรับผลกระทบเป็นไปด้วยความล่าช้าและมีข้อจำกัด (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2550) ซึ่งสอดคล้องกับการประกาศของสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติที่กล่าวว่าผู้สูงอายุมีจำนวนและสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านที่อยู่อาศัย แรงงาน รายได้ สุขภาพอนามัย และสวัสดิการ และจากการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุครั้งที่ 2 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศด้านผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 (Internationalplan of Action on Aging.2002) ได้มีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญ คือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครอง และรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้วยการตราเป็นกฎหมาย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. 2548) จากแนวนโยบายดังกล่าว นำไปสู่การตรากฎหมายเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ หรือการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดเงื่อนไขในการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้หลายมาตรา เช่น มาตรา 54 กำหนดไว้ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และ มาตรา 80 วรรคสอง กำหนดว่า “รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้” การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุตามรัฐธรรมนูญ

ฉบับปัจจุบันจะเน้นที่การสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ (โกวิทย์ พวงงาม. 2553, น. 14)

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการประกาศใช้แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 จึงต้องถ่ายโอนภารกิจหลายประการที่รัฐดูแลอยู่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ (อภิชาติ สถิตนิรามัย. 2555) ประกอบกับพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งจากกฎหมายเหล่านี้ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจมากมายหลายอย่าง หน้าที่หนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 16(10) กำหนดให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะด้านการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งภารกิจเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สถานสงเคราะห์คนชรา เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุในชุมชน โดยถ่ายโอนจากกรมประชาสงเคราะห์ (เดิม) ไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. 2548)

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ถึงแม้จะมีนโยบายในการจัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่เรียกว่า “เบี้ยยังชีพ” และจัดการบริการสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมบ้านการบริการตรวจสอบสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ แต่ก็ยังพบว่า ผู้สูงอายุประสบปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาความยากจนเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นในปัจจุบัน และการได้รับการบริการยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร (จริวัฒนา กล้าหาญ. 2557) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของระพีพรรณ คำหอมและคณะ (2542) ที่พบว่าระบบและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยยังได้รับความสนใจดูแลน้อยทั้งจากภาครัฐและเอกชน นโยบายและการบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ มักได้รับการมองว่าเป็นเรื่องไม่เร่งด่วน และมีความสำคัญเป็นอันดับรองเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มอื่น ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึงและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังพบว่าการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุยังมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานในการสงเคราะห์ ผู้สูงอายุที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดไว้ เนื่องจากขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ความไม่พร้อมของงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง สวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ และไม่ครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุตารัตน์ สุตสมบูรณ์ (2557, น. 1) ที่พบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไทย ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง และสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริงและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุได้ทั้งหมด แต่ประเด็นที่สำคัญคือ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ

การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory) เป็นเครื่องมือที่ปัจจุบันหลายหน่วยงานมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการบริการสาธารณะให้มีสมรรถนะสูง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ เนื่องจากกระบวนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้องค์การมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนายุคใหม่ ทั้งนี้้องค์การต้องสร้างระบบการดำเนินงานร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2555 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการปรับรูปแบบการทำงานให้มีลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนต่างพยายามที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการดำเนินกิจกรรมภายในองค์กร โดยนำรูปแบบและเทคนิคด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล รองรับความท้าทาย ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและความเจริญเติบโตของสังคมประเทศและองค์กร (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552: 20) ในขณะเดียวกันความคาดหวังของประชาชนในการได้รับบริการสาธารณะที่สูงขึ้นและการขยายตัวของปัญหาหรือการเชื่อมโยงกับปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้การทำงานของหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถทำให้เกิดคุณค่าต่อสังคม (Public Value) ได้อย่างชัดเจน (จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร, 2552, น. 33) ย่อมสร้างความกังวลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดใหม่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้วยการนำหลักการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายมาบูรณาการเสริมสร้างคุณภาพการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) หลักการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้นปัจจัยสำคัญคือการใช้กลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและภาคประชาสังคม (โกวิทย์ พวงงาม, 2549, น. 15) ซึ่งจะทำให้หน่วยงานเกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดบริการสาธารณะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน (มนัส สุวรรณ และคณะ, 2546, น. 9) โดยเครือข่ายทางสังคมจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาได้อย่างมีบูรณาการและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น รวมถึงการจัดการข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงได้อย่างรวดเร็วและที่สำคัญจะช่วยขับเคลื่อนปัญหา ซึ่งเดิมเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กลายมาเป็นปัญหาของทุกภาคส่วนและเข้าร่วมกันแก้ไข (สถาบันพระปกเกล้า, 2553, น. 7) ดังนั้นการจัดการกับปัญหาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ต้องทำงานกันในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพโดยใช้กลไกการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ มีการร่วมมือกันในเรื่องต่าง ๆ และยังทำให้มีพลังต่อรองกับอำนาจต่าง ๆ ได้ดีขึ้น นับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการเปลี่ยนแปลงสถานะจากสุขาภิบาลมาเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติ การเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 มีโครงสร้างอัตรากำลังแบ่งงานรับผิดชอบด้านสวัสดิการสังคมไว้ชัดเจน คือ กองสวัสดิการสังคม มีบุคลากรจำนวน 3 คน ประกอบไปด้วย นักบริหารงานสวัสดิการสังคม นักพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน (ช่วยปฏิบัติงานในกองสวัสดิการ

สังคม เนื่องจากรัฐบาลกำหนดให้จัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้ครอบคลุมและครบทุกด้าน แต่ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองนงญาไซ มีการดำเนินงานในแต่ละด้านน้อยมากสภาพ การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ รองลงมา เป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพ สภาพปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านผู้สูงอายุ คือ ไม่มีการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ และ ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัวและการคุ้มครองให้ครอบคลุมกับความต้องการของผู้สูงอายุ ที่เห็น ได้ชัดเจน ได้แก่ การจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ การสงเคราะห์เครื่องอุปโภค/บริโภค การฝึกอบรมและพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ การจัดกิจกรรมรดน้ำขอพร ผู้สูงอายุ การซ่อมแซมและสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุที่มีความยากจน การสงเคราะห์ เครื่องนุ่งห่ม ให้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และการจัดสถานที่พักรอและห้องซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านหนองโพธิ์มีการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ แค่เพียงบางส่วนเท่านั้น ยังมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานในการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่กรม ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดไว้ เนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคเนื่องจากยังขาดการบูรณา การและขาดความต่อเนื่องการดำเนินงานด้านสวัสดิการ ผู้สูงอายุแยกส่วนระหว่างงานด้านสุขภาพกับ งานด้านสังคม ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถใน ด้านผู้สูงอายุโดยตรง และสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของ ผู้สูงอายุไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริง

จากปัญหาและความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่ยังไม่มีความชัดเจน ร่วมกับ แนวทางการพัฒนาที่ต้องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้การทำงานมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์จำเป็นต้องนำแนวคิดการดำเนินงานแบบเครือข่ายมาใช้เพื่อ พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จึงจะสามารถจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุได้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ขององค์การ สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้สูงอายุ และมีความคล่องตัวในการ แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนข้อจำกัดหลายประการ การสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนอื่น ๆ เป็นทางออก ทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดคุณค่าต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เนื่องจากการสร้างเครือข่าย ได้เปิดให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือ พัฒนาพื้นที่ และการบริหารงานแบบเครือข่ายจะช่วยให้เห็นทางเลือกใหม่ หรือนวัตกรรมในการ จัดบริการสาธารณะ กล่าวคือ เครือข่ายช่วยกำจัดจุดอ่อนขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านขาด อำนาจในการจัดการประเด็นปัญหาหรือพัฒนาในพื้นที่อย่างมีบูรณาการ เนื่องจากในทางปฏิบัติหน้าที่ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ร่วมกัน หรือเชื่อมโยงระหว่างส่วนราชการทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค รัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้ เพิ่ม โอกาสในการจัดการปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น เกิดกระบวนการ ผลักดันเชิงนโยบาย เกิดอำนาจหรือพลัง ซึ่งถ้าดำเนินการด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงลำพัง อาจไม่สามารถดำเนินการได้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2553, น. 8-12)

บทที่ 2

สภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มาจากการสำรวจผู้สูงอายุรวม 14 หมู่บ้าน จำนวน 297 คน สามารถสรุปผลการศึกษาแยกตามประเด็นดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุส่วนใหญ่ 60 – 70 ปี และมีการศึกษาส่วนมากต่ำกว่าประถมศึกษา ส่วนมากสมรสแล้ว พักอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง และยังคงทำงานอยู่ โดยผู้ยังคงทำงานอยู่นั้นส่วนมากทำงานรับจ้างทั่วไป มีรายได้น้อยกว่า 9,000 บาทต่อเดือน โดยมีรายได้หลักจาก 3 แหล่งได้แก่ เบี้ยผู้สูงอายุ การช่วยเหลือจากลูกหลานหรือญาติ และการประกอบอาชีพของตนเอง ผู้สูงอายุส่วนมากมีโรคประจำตัวต้องไปหาหมออย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน ทั้งนี้ผู้สูงอายุส่วนมากมิได้เป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มของผู้สูงอายุ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการสูง 3 อันดับแรก คือด้านที่อยู่อาศัย รองลงมาคือ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการมีรายได้และการมีงานทำ และพบว่าผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการในระดับต่ำสุด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ

ความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง แต่ทั้งนี้ผู้สูงอายุมีทัศนคติเกี่ยวกับความพร้อมด้านเครือข่ายผู้สูงอายุในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านระดับการมีส่วนร่วม และด้านความต้องการทำงานด้านเครือข่าย ตามลำดับ และพบว่าไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ

4. สภาพการจัดการ การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ผลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (Dept Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข ประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเกี่ยวกับสภาพการณ์และความต้องการในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ประเด็นรูปแบบการการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ปัญหาการสร้าง

เครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ความต้องการของการการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ผู้วิจัยนำเสนอสภาพการณ์และความต้องการในประเด็นต่าง ๆ และวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยสามารถสรุปผลการศึกษาแยกตามประเด็นดังนี้

1.1 ด้านการก่อตัวของการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีบทบาทในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุตาม มาตรา 16(10) กำหนดให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการ สาธารณะด้านการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส โดยถ่ายโอน จากกรมประชาสงเคราะห์ (เดิม) ไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2548) ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุใน ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ได้จัดให้มีสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ให้แก่ผู้สูงอายุดังนี้

- โครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือสวัสดิการในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยได้รับการสนับสนุนและการเข้ามามีส่วนร่วมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรี (พมจ.) เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ สนับสนุนด้านงบประมาณ และการบริหารจัดการกองทุนโดยมีตัวแทนจากชาวบ้านในชุมชนทั้ง 14 หมู่บ้านเข้ามาเป็น คณะกรรมการกองทุน และจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่าโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชน ดำเนินงานโดยจัดทำในรูปแบบกองทุนวันละบาท ซึ่งริเริ่มจากผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนอาสาร่วมกับผู้นำของหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาได้พบปัญหาในการบริหารจัดการหลายด้าน ได้แก่ 1. ผู้สูงอายุส่วนมากไม่เข้ามามี ส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกเนื่องจากผู้สูงอายุไม่เข้าใจเกี่ยวกับผลตอบแทนที่จะได้รับในอนาคต ไม่มีเงินทุนในการจ่ายเข้ากองทุน เสียหายเงินที่จะต้องจ่ายในทุก ๆ ปี รวมถึงไม่เข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการ ดำเนินงาน 2. การติดต่อประสานงานระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และบุตร หลาน ที่ดูแลผู้สูงอายุ ยังไม่มีการชี้แจงรายละเอียด และให้ข้อมูลที่ชัดเจน 3. งบประมาณสนับสนุน โครงการยังมีไม่เพียงพอและครอบคลุม

- สวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งมีสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (ส.ป.ส.ช.) เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณประจำปี ปีละ 1 ครั้ง ร่วมกับงบประมาณของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพให้ผู้สูงอายุ ตรวจสารพิษในร่างกายจากการ ใช้สารเคมี โดยได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 2 แห่งในพื้นที่ขององค์การ บริหารส่วนตำบล และนอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเต้นแอโรบิคเพื่อออกกำลังกายให้กับผู้สูงอายุที่ สนใจ และจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พบว่าโครงการนี้เป็นโครงการส่งเสริมสวัสดิการ

ให้บริการครอบคลุมเกี่ยวกับสุขภาพไม่ว่าจะเป็น ด้านการตรวจสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการป้องกันโรค ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทั้ง 2 แห่ง ทั้งนี้ที่ผ่านมาได้มีกิจกรรมการดูแลที่บ้าน (Home Care) บริการผู้สูงอายุที่อาการไม่รุนแรงและไม่สะดวกในการเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาล และนอกจากนี้ในแต่ละหมู่บ้านยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือประชาชนในชุมชนที่สมัครใจเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูผู้สูงอายุในชุมชน

การจัดสวัสดิการด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่ผ่านมาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ พบปัญหาในการบริหารจัดการหลายด้าน ได้แก่ 1.การจัดสวัสดิการด้านนี้ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและชุมชน 2.กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุยังมีน้อย 3.การจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมระดับตำบลพร้อมๆกันทั้ง 14 หมู่บ้านเป็นไปได้ยากเนื่องจากผู้สูงอายุมีความลำบากในการที่จะเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมได้ 4. ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการโดยผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเข้ามามีส่วนร่วมตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานในพื้นที่เท่านั้น

2) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ได้จัดให้มีสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุดังนี้

- โครงการสร้างบ้านให้คนยากไร้ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการสร้างบ้านให้คนยากไร้ โดยมอบหมายให้คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านสรรหาและเสนอรายชื่อผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นเรื่องที่อยู่อาศัยจริงๆ ให้คณะกรรมการขององค์การบริหารส่วนตำบลคัดเลือกอีกที หลังจากนั้นจึงจัดกิจกรรมในรูปแบบโครงการซ่อมแซมบ้านให้ผู้สูงอายุ

- โครงการบ้านเกิดไถ่ทองคำชั้น ซึ่งใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ โดยมีสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุพรรณบุรีและการสนับสนุนจากภาคเอกชนในชุมชนด้านวัสดุในการซ่อมแซมบ้าน โดยขอความร่วมมือแรงงานคนในชุมชนในการก่อสร้าง

จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าโครงการดังกล่าวมีปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุเพื่อซ่อมแซมบ้านให้ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน และขาดแรงงานช่างที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมมีแต่ชาวบ้านที่อาสาสมัครมาช่วยซ่อมแซมจึงอาจทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

3) สวัสดิการด้านการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการหลายด้านเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีโครงการกองทุนสวัสดิการชุมชนแจกเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงวัย โครงการส่งเสริมอาชีพให้กับชมรมผู้สูงอายุ สอนการทำเครื่องจักสาน การประดิษฐ์ดอกไม้ ยาหม่อง สบู่ ไม้กวาด พัด ซึ่งจัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีสถาบันการศึกษาได้แก่ การศึกษานอกระบบ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เข้ามาสนับสนุนเรื่องวิทยากรในการอบรม นอกจากนี้สำนักงานเกษตรอำเภอได้เข้ามาสนับสนุนเรื่องงบประมาณและเป็นวิทยากรในการอบรมทำปุ๋ยหมักให้แก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์

จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าโครงการดังกล่าวมีปัญหาการส่งเสริมด้านอาชีพส่วนใหญ่เป็นการผลิตมาเพื่อใช้ในครัวเรือน เพราะเคยนำไปขายแล้วไม่มีตลาดมารองรับ ไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและขาดการส่งเสริมด้านการตลาดจึงไม่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพประจำทำไร่ ทำนา สินค้าบางอย่างมีตลาดรองรับแต่ผู้สูงอายุไม่มีเวลาจัดทำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวตามออเดอร์ได้

4) สวัสดิการด้านการบริการสังคมและนันทนาการ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการหลายด้านร่วมกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการละเล่น การทำของเล่นสมัยโบราณให้แก่เด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบลโดยไม่ใช้งบประมาณโครงการ 2.กิจกรรมนันทนาการ การพ่อนรำ เล่นเกมส์ สำหรับผู้สูงอายุ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล 3. กิจกรรมวันสงกรานต์ ซึ่งกิจกรรมนี้ได้รับการเข้ามามีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบล ภาคเอกชน ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่าการจัดสวัสดิการสังคมด้านการบริการสังคมและนันทนาการ มีปัญหาด้านสถานที่สำหรับให้ผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกันภายในหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการด้านนี้ยังขาดความรู้ในการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ

1.2 รูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด โดยมีการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ชุมชน ประชาชนชาวบ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน วัด เครือข่ายระดับอำเภอ เช่น พัฒนาการอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และเครือข่ายระดับประเทศ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยประสานผ่านทางโทรศัพท์ และหนังสือเชิญ จากการศึกษาวิจัยพบว่าหมู่บ้านบางแห่งผู้นำและชุมชนมีความเข้มแข็งมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานภายนอกทั้งด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป และการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ ทำให้มีเครือข่ายมากขึ้นจากระดับชุมชน ตำบล ขยายไปสู่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางด้วย แต่ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายดังกล่าวยังไม่มีการทำสัญญาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

1.3 การประสานเชื่อมโยงเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) พบว่าลักษณะการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีการประสานและเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน

1.3.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในหน่วยงาน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ฝ่ายบริหาร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายข้าราชการ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ประธานชมรม

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนพัฒนา แผนการจัดกิจกรรม การอนุมัติและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

1.3.2 การเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอก พบว่า มีกลไกการเชื่อมโยงกับเครือข่ายเครือข่ายสนับสนุน โดยมีการประสานเชื่อมโยงขอความร่วมมือกับภาคประชาสังคม ได้แก่ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน วัด ราษฎรชาวบ้าน ภาคเอกชน ได้แก่ ร้านค้าทั่วไปทั้งระดับตำบลและระดับอำเภอ หน่วยงานภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงเรียน โดยเชื่อมโยงประสานกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการจะใช้วิธีการประชุม ตามความเร่งด่วน หนังสือขอความอนุเคราะห์ และการติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการใช้โทรศัพท์นัดหมายหรือพูดคุยตามโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมประชุมระดมความคิดเห็นร่วมกิจกรรมพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การดูแลรักษาสุขภาพ และกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ การระดมสรรพกำลัง ระดมทุน ระดมทรัพยากร และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากการศึกษายังพบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ ของเครือข่ายสนับสนุนยังมีส่วนร่วมน้อยโดยเฉพาะการดึงให้ผู้สูงอายุและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ผ่านมาผู้สูงอายุ ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมมือเมื่อทางองค์การบริหารส่วนตำบลร้องขอหรือขอความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและทางชุมชนจัดในวันสำคัญต่างๆ ในส่วนของการระดมทุน ทรัพยากร พบว่ายังมีจำนวนน้อยเนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในชนบทผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และชุมชนมีรายได้น้อย

1.4 ด้านโครงสร้างของเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านโครงสร้างของเครือข่ายพบว่า ลักษณะโครงสร้างของเครือข่ายยังอยู่ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ คือยังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการ และมีการกำหนดภาระหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน แต่จะอยู่รูปแบบผสมผสานตามแนวดิ่งและแนวราบ แนวดิ่งเป็นโครงสร้างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ มีการจัดลำดับลดหลั่นกันตามสายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด นักพัฒนาชุมชน เป็นผู้นำเครือข่ายมีอำนาจในการสั่งการ และระดมผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อรับการถ่ายทอดคำสั่งเพื่อไปบริหารจัดการในชุมชนในบางกิจกรรม แต่ส่วนใหญ่จะอยู่รูปแบบตามแนวราบเป็นโครงสร้างเครือข่ายเน้นการประสานงานและมอบหมายงานและขอความร่วมมือผู้นำชุมชน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำชุมชนเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน ผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จากผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างแบบแนวราบถ้าผู้นำชุมชนหมู่บ้านใดมีความเข้มแข็งและมีภาวะผู้นำสูงจะสามารถสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ชุมชน ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในกิจกรรมที่หลากหลายและนอกจากนี้ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำของกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่ม NGO จากภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของชุมชนตัวเอง ทั้งในการสนับสนุนด้านการระดมสรรพกำลัง ระดมทรัพยากร และการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งสนับสนุนด้านแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

1.5 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่ายและบทบาทหน้าที่ของเครือข่าย

การกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่าย จากการศึกษาพบว่าเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ มีวัตถุประสงค์ในส่งเสริมเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อ 1) สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย ครบทุกด้าน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ 3) พัฒนาความรู้ ทักษะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ในด้านการบริหารจัดการและการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน

บทบาทหน้าที่ของเครือข่าย จากการศึกษาพบว่าบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ยังไม่มีความชัดเจนเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีโครงสร้างเครือข่ายและยังไม่มีสมาชิกเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่เข้ามาตามคำร้องขอ ซึ่งเป็นเครือข่ายสนับสนุนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และอีกส่วนหนึ่งเป็นเครือข่ายตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาตามสายงาน

บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายสนับสนุนประกอบด้วย

1. เครือข่ายภาคประชาสังคม เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะผู้ดูแลผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่าผู้ดูแลผู้สูงอายุ และ ชุมชน ไม่ค่อยเสนอตัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เข้าร่วมเฉพาะกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนร้องขอ พบว่าภาคประชาสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เช่น รับมอบนโยบาย ร่วมกำหนดนโยบายและมาตรการของชุมชน บางหมู่บ้านได้มีการเชิญชวนเครือข่ายจากภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มNGO ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ในวันสำคัญต่างๆ และผลักดันการดำเนินงานพัฒนาการบริหารและการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุรวมถึง ระดมสรรพกำลังคนในชุมชน ระดมทรัพยากร งบประมาณในการจัดกิจกรรมเพื่อสูงอายุและเชิญชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

- คณะกรรมการผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง เสนอแนวทางและมีส่วนขอ งบประมาณการบริหารงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล

- กลุ่มและชมรม ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแม่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้ามาร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผนการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงานจัด

กิจกรรมทั้งด้านอาชีพ สะสมทรัพย์ และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เข้าร่วมด้านการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ

- ประชาชนชาวบ้าน ร่วมเผยแพร่ สนับสนุนการดำเนินงาน ส่งเสริม และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

- วัด สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอารมณ์และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ

2. เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการ และทรัพยากร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า มีหน่วยงานดังต่อไปนี้เข้าร่วมสนับสนุนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้สูงอายุ

- หน่วยบริการสุขภาพเช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สาธารณสุขอำเภอ ที่เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ องค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพ

- นักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล อบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลและผู้สูงอายุ

- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ช่วยในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ ซึ่งมาเป็นประจำและสม่ำเสมอ

- โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้เชิญให้ผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถด้านการแปรรูปอาหาร การจักรสาน ด้านดนตรี เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียน

- สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการ การทำวิจัย เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เข้ามาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบท้องถิ่น

3. เครือข่ายภาคเอกชน

- สถานประกอบ และร้านค้าในชุมชน และระดับอำเภอ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านในการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ รางวัลในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ

5. ปัญหาการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาปัญหาการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่ามีปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป

1.1 ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นไม่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย และครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุ และการประสานงานกับเครือข่ายภายนอก

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มียุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ไม่มีโครงการด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

1.3 กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมไม่เอื้ออำนวยโดยเฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทุกภาคส่วนเข้าสู่การเข้ามามีส่วนร่วม

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน การดำเนินโครงการกระบวนการขออนุมัติจัดซื้อและจัดจ้างใช้ระยะเวลานาน กฎระเบียบไม่เอื้ออำนวย

1.5 วิถีชีวิตของชุมชน ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ในพื้นที่ส่วนใหญ่ต้องทำงานไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดให้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการติดต่อประสานงาน และการเข้ามามีส่วนร่วม

1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนขาดองค์ความรู้ในด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของผู้สูงอายุในชุมชน และยังไม่มีหรือนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการนำข้อมูลมาใช้และวางแผนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

2. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล

2.1 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบด้านงานผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอส่งผลให้ปฏิบัติงานด้านการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไม่มีประสิทธิภาพงาน

2.2 ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนมากจัดทำโครงการและกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในวันสำคัญต่างๆ แต่ไม่ได้มีกิจกรรมที่ครอบคลุมความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงเนื่องจากส่วนใหญ่ยังเขียนแผนพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมไม่ได้เฉพาะเจาะจงแต่ละช่วงวัยในแต่ละโครงการ

2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ไม่ได้พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมต่อเนื่องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในงานด้านส่งเสริมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุในชุมชน

2.4 ขาดการประสานงานและขาดการประชาสัมพันธ์งานขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การแจ้งข่าวกิจกรรมต่างๆ มีความล่าช้าและยังไม่ทั่วถึงโดยเฉพาะในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล

2.5 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งประกอบด้วย แผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาสามปี และแผนปฏิบัติการ และแผนต่าง ๆ ยังมีกระบวนการดำเนินงานที่ไม่ได้มาจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2.6 คณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

2.7 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการที่ได้มาจากตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้าง

เครือข่ายการมีส่วนร่วม ในทางปฏิบัติชุมชนส่วนใหญ่ยังยึดติดรูปแบบตัวแทนภาครัฐเข้าไปดำเนินการให้ทุกอย่าง จึงทำให้ทำให้การทำงานยังขาดความเข้าใจและดำเนินการร่วมกันอย่างเหมาะสม

2.8 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานด้านการจัดสวัสดิการสังคม และการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม

3. ปัญหาด้านการบริหารงบประมาณ

3.1 การจัดสรรงบประมาณด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายค่อนข้างน้อยและไม่เพียงพอ

3.2 คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และงบประมาณจากการระดมทุน

4. ปัญหาด้านการประเมินผลการดำเนินงาน

4.1 ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่มีเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินผลงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมในทุกๆกิจกรรม

6. ผลการศึกษาความต้องการที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์มีความต้องการเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมดังนี้

1. ความต้องการของผู้บริหารในการหนุนเสริมด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1.1 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนและจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุให้ชาวบ้านได้เข้ามาทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพราะปัจจุบันชาวบ้านไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะเพื่อพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกด้าน

1.3 ต้องการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายระดับหมู่บ้านให้เข้มแข็งเนื่องจากสามารถดำเนินเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้สูงอายุเป็นการเริ่มต้นจากเครือข่ายระดับหมู่บ้านสู่เครือข่ายระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัดต่อไป

1.4 ต้องการให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมโดยเฉพาะกลุ่มข้าราชการที่เกษียณอายุราชการแล้วเพราะจะมีความรู้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป

1.5 ต้องการให้เครือข่ายภาคนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านวิชาการด้านความรู้ ด้านกระบวนการดำเนินงานจัดกิจกรรมสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

1.6 ต้องการบุคลากรที่มีหน้าที่และความรู้เพื่อดูแลกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันมีนักพัฒนาชุมชนเพียงท่านเดียวแต่ต้องดูแลและช่วยเหลือชาวบ้านทุกกลุ่ม เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ จึงไม่สามารถพัฒนารูปแบบและกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง

1.7 ต้องการพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บข้อมูลผู้สูงอายุให้มีความทันสมัยและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่าย

2. ความต้องการของคณะกรรมการผู้สูงอายุ/ผู้นำชุมชน/ผู้นำผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

2.1 ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

2.2 ต้องการให้ผู้บริหารและนักพัฒนาชุมชนประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด สถาบันอุดมศึกษา องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรต่างๆ เพื่อเข้าร่วมเป็นเครือข่ายและเข้ามามีส่วนร่วมในการ ระดมสรรพกำลัง ระดมทุน และเข้ามามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเป็นวิทยากร ในกิจกรรมส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

2.3 ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะที่ผ่านมาคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาและการจัดทำงบประมาณเพื่อรองรับแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.4 ในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ผู้บริหารควรเข้ามามีบทบาทและร่วมดำเนินงานอย่างจริงจัง

2.5 ต้องการให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนผู้สูงอายุนำภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

2.6 ควรมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

3. ความต้องการของผู้สูงอายุ

3.1 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเอาใจใส่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง และสามารถวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมอย่างหลากหลาย รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นและเป็นแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้านมากขึ้น

3.2 ต้องการมีอาชีพที่สร้างรายได้และเหมาะกับผู้สูงอายุและอยากให้มีการสร้างเครือข่ายที่เป็นการส่งเสริมรายได้เพิ่มขึ้น หรือเป็นโครงการที่ส่งผลต่อปากท้องความเป็นอยู่ของประชาชน

3.3 ต้องการมีสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้มาพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สภากาแฟ

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้าน กับชุมชน ควรปรับปรุงและส่งเสริมในเรื่องการให้ชุมชนมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการเยี่ยมเยียนบ้านผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามความต้องการในการจัดสวัสดิการสังคมจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น

7. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย ตามองค์ประกอบ คือ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และภาวะคุกคาม ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สามารถสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ด้านจุดแข็ง (Strength: S) พบว่า

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจัดโครงสร้างองค์กร และระบบการบริหารงานที่ปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์
2. โครงสร้างองค์กรเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการทำงานเป็นทีม ไม่ค่อยขัดแย้งกัน มีการแบ่งงานกันชัดเจน
3. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนผู้สูงอายุทุกหมู่บ้าน
4. มีการประสานขอความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนด้านงบประมาณ วิทยากรในการจัดอบรม
5. บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและบริบทของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี
6. บรรยากาศการทำงานภายในกลุ่มเครือข่ายเหมือนครอบครัวมีการพึ่งพาอาศัยและมีความสามัคคีกัน

ด้านจุดอ่อน (Weaknesses: W) พบว่า

1. มีการกำหนดโครงสร้าง และมอบหมายภารกิจผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน แต่ยังขาดการนำสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนแต่อำนาจการตัดสินใจในบางกิจกรรมยังอยู่ที่ผู้บริหาร
2. ขาดแคลนบุคลากรด้านการส่งเสริมและสนับสนุนด้านผู้สูงอายุส่งผลให้การประสานงานและการดำเนินกิจกรรมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. องค์การบริหารส่วนตำบล ขาดกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบและไม่สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น
4. บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
5. องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณที่ใช้ในการบริหารไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละกิจกรรม
6. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ ชุมชน และสังคม ยังมีน้อย
7. ช่องทางการติดต่อสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่อสังคมมีไม่หลากหลาย

8. เจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบขาดการประสานความร่วมมือกับผู้สูงอายุและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการจัดสวัสดิการสังคมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ
9. บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความเข้าใจการจัดทำวิจัยในชุมชนหรือนำวิจัยมาพัฒนาการบริหารและการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
10. คณะกรรมการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่เต็มศักยภาพ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ด้านโอกาส (Opportunities: O) พบว่า

1. ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ให้ความสนใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุและมีจิตอาสาที่จะช่วยงานและให้การสนับสนุนการทำงาน
2. ชุมชนมีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมสูง คือการมีภาษาพูดและมีวัฒนธรรมชุมชนที่ไม่เหมือนใคร “ลาวคั้ง”
3. ความเป็นสังคมชนบทการประสานงานสามารถประสานได้ง่ายกว่าสังคมเมือง
4. พบ.ต่าง ๆ กำหนดให้ องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนยุทธศาสตร์แผนการปฏิบัติการ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่าย
5. ชุมชนพร้อมสนับสนุนและมีส่วนร่วมระดมทรัพยากร และสรรพกำลังในการจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ
6. การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบในชุมชน สามารถใช้เป็นช่องทางในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
7. ชุมชนมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรเพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน
8. หน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่างๆให้ความสนใจในการทำข้อตกลง ความร่วมมือในการทำสัญญาทางการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
9. ชุมชนมีความผูกพันเป็นเครือญาติ ความเกื้อกูลผูกพันกัน ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชนบทที่เรียบง่าย ความรักสามัคคีกันภายในชุมชนมีความเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม
10. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยให้สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว

ด้านอุปสรรค (Threats: T) พบว่า

1. ผู้นำชุมชนและชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและหมู่บ้าน
2. กฎ ระเบียบ หรือกฎหมายเป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณและการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลขาดความคล่องตัว
3. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำไร่ ทำนา จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. เครือข่ายภายในระดับตำบลยังไม่เข้มแข็งและมีการประสานงานไม่ต่อเนื่อง

5. ผู้นำชุมชนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนและโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
6. ตัวแทนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และยังไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ ต่อผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการณ์และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ ผู้วิจัยได้จัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับกลุ่มผู้บริหาร ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ เพื่อชี้แจงถึงผลการศึกษาสภาพการณ์และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ รวมถึงการร่วมกันให้ข้อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และมีกระบวนการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดทำกลยุทธ์ และการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับกระบวนการ รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่สรุปได้ดังนี้

จากแผนภาพเป็นต้นแบบที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยคณะผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และปัจจัยผลผลิต (Output) จะเห็นได้ว่าการที่จะสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม จะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input)

การดำเนินการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีทุนการดำเนินการที่สำคัญประกอบไปด้วย 4 ทุน ได้แก่

1. ทุนด้านทรัพยากรคน (Human Capital) กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีบุคลากรและบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่พร้อมจะเป็นผู้ผลักดันและขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดกิจกรรมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่หลากหลายและครอบคลุมความต้องการในแต่ละชุมชน รวมถึงบุคคลที่เห็นถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งอาจจะเป็นชาวบ้านทั่วไป ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เพราะการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจะเกิดและดำรงอยู่ได้จำเป็นต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ในด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น ความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรม การติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

- 1) จัดให้มีการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การคิดเชิงยุทธศาสตร์ ให้แก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำในชุมชนทุกระดับ ได้แก่ นายก ปลัด นักพัฒนาชุมชน หัวหน้าหน่วยงาน กำนัน ผู้ใหญ่ ผู้นำชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ โดยให้เป็นข้อตกลงร่วมกันที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกัน

- 2) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำในชุมชนทุกระดับ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข นักวิชาการศึกษา และคณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมาจัดอบรมให้ความรู้

- 3) สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ และจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งของคณะกรรมการด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำแผนกลยุทธ์ รูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การประสานงาน การมอบหมายงาน และการสร้างทีมงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารและผู้นำชุมชนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารและผู้นำชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่บุคลากรและชุมชน

5) สนับสนุนให้ผู้บริหารและผู้นำทุกระดับในการดำเนินการเพื่อผลักดันให้มีการสร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่สำคัญของทุกชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องนำไปปฏิบัติ

6) สนับสนุนผู้บริหารและผู้นำทุกระดับในการจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์

2. ทูตันด้านสังคม (Social Capital) กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องส่งเสริมให้เกิดการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในทุกชุมชนโดยอาศัยทุนทางสังคมที่มีคือ ความไว้วางใจ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชน ความเชื่อถือศรัทธา รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนานของผู้สูงอายุและคนในแต่ละชุมชนเป็นพลังในการขับเคลื่อน มาพัฒนาเป็นกิจกรรมส่งเสริมด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลที่เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนได้อีกด้วย ทั้งนี้การส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริมให้มีการนำศักยภาพและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น ความไว้วางใจ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชน ความเชื่อถือศรัทธา รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาโบราณมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

2) รวบรวมจัดทำบัญชีระบบข้อมูลและจัดทำทะเบียนบุคคลสำคัญ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านอย่างเป็นระบบและปัจจุบัน

3) จัดให้มีศูนย์กลางในการจัดเก็บ เผยแพร่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงสื่อการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุมีคุณภาพ ทันสมัย ให้เป็นองค์ความรู้ขององค์กรและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน บุคลากร และสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

4) จัดทำประชาคม สำรวจความต้องการ สำรวจประชาคมติ ในการให้บริการด้านการจัดสวัสดิการสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้องค์กรปรับการดำเนินการให้สอดคล้อง ตอบสนองความรู้สึกความต้องการของผู้สูงอายุได้

5) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เช่น การร่วมประชุม การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญตามประเพณี การส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้ภาษาสื่อสารกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์เข้าใจง่ายและเป็นกันเอง

6) เชิญผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การจักสาน การเกษตร มาร่วมกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น หรือให้ความร่วมมือด้านวิทยากรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศูนย์การเรียนรู้การสอนและแหล่งฝึกปฏิบัติจริงให้กับบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายนอกที่สนใจ

3. ทุนด้านการเงิน (Money Capital) กล่าวคือ การดำเนินงานกิจกรรมด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องมีงบประมาณเพื่อการขับเคลื่อนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุแต่ละชุมชนก็เช่นเดียวกัน งบประมาณจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องมีการจัดทำแผนงบประมาณเพื่อภารกิจด้านนี้ ให้ครอบคลุมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน แต่หากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีโครงการที่หลากหลายในแผนการจัดสรรงบประมาณ ก็จำเป็นต้องส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีการจัดทำโครงการด้านการจัดสวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุเข้ามาบรรจุไว้ในแผน หรือถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลมีเงินสนับสนุนไม่เพียงพอก็อาจใช้วิธีการทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดทำแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการจัดสวัสดิการสังคมทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับท้องถิ่น และนโยบายของผู้บริหาร ศักยภาพของชุมชน และความต้องการของผู้สูงอายุโดยมีกลไกการพัฒนาที่ชัดเจน

2) ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจัดทำข้อมูลความต้องการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่นที่นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินที่ได้รับ และกำหนดลำดับความสำคัญ ความจำเป็นของงบประมาณ และวัตถุประสงค์ที่ต้องการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น โดยจัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งจากองค์กรทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นเพื่อมาใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3) ประกาศเกียรติคุณและจัดทำแฟ้มข้อมูลผู้มีส่วนร่วมทำคุณประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

4) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันและเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารและการจัดการงบประมาณ

5) บริหารจัดการตามโครงสร้างและระเบียบการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลปัจจุบัน รวมทั้งมีแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วม เป็นกรอบในการดำเนินงาน

4. ทุนกายภาพ (Physical Capital) กล่าวคือ การดำเนินงานกิจกรรมด้านต่าง ๆ นอกจากงบประมาณแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม จัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1) พัฒนาอาคารเอนกประสงค์หรือที่จัดประชุมภายในองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ และเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ของผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน รวมทั้งการประสานให้แหล่งเรียนรู้ของภาคเอกชนเข้ามาร่วมสนับสนุน

2) ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีสถานที่ในการพบปะสังสรรค์ ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมกัน เช่น สภากาแฟ ชมรมที่มีกิจกรรมตามความสนใจของผู้สูงอายุ เป็นต้น

3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และประชาชน องค์กรชุมชน ร่วมปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

4) จัดให้มีทีมงานและบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เกิดขึ้นภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และ ชุมชน

5) ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการบริการด้านอาคาร สถานที่วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร สำหรับกิจกรรมของชุมชน

อย่างไรก็ตามเมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพในทุนประเภทต่าง ๆ ที่สามารถนำไปสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแล้ว การดำเนินการในขั้นต่อไปเพื่อให้เกิดเครือข่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง จะต้องมีการดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กระบวนการ (Process)

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างความตระหนัก

เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้ความตระหนักและการให้ผู้เข้าร่วมเล็งเห็นผลประโยชน์ โดยเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับสภาพการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในชุมชน โดยนำผู้เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุร่วมกัน เป็นการนำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและร่วมกันที่จะนำพาชุมชนสู่เป้าหมายร่วมกันให้เป็นหนึ่งเดียว โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1. เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้สถานการณ์และปัญหา รวมถึงเสนอแนะความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในชุมชน และกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้ประสบผลสำเร็จ ด้วยวิธีการแจ้งความเห็น จัดทำประชาคม การทำประชาพิจารณ์ หรือ การแสดงประชามติ

2. สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรทุกระดับได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน และเครือข่าย ให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญและจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยนำรูปแบบการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการวางแผนพัฒนาชุมชน เช่น พัฒนาผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนให้มีความรู้ทักษะที่จำเป็นในการจัดทำแผน เพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้มีความหลากหลาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ในด้าน

1) องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใดที่มีความเหมาะสม

2) เราจะได้รับประโยชน์อะไรจากองค์กรเครือข่าย และองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนต้องสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

2. ชั้นประสานหน่วยงาน/องค์กร

เป็นขั้นตอนการติดต่อสื่อสาร ค้นหา เชื่อมโยงแกนนำ ขบวนการและภาคีต่าง ๆ การติดต่อสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างสมาชิก บุคคล กลุ่ม องค์กร โดยมีการประสานงานระหว่างภายในองค์กร (Internal Co - Ordination) ภายนอกองค์กร (External Co – Ordination) การประสานงานในแนวดิ่ง (Vertical) ได้แก่ การประสานงานของผู้บังคับบัญชาไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา (Top Down) และการประสานระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา (Bottom Up) การประสานงานใน แนวราบ (Horizontal) ได้แก่ การประสานงานในระดับผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่มีระดับเดียวกัน หรือเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน โดยการประสานพลังความสามารถของบุคคลในการทำงาน ซึ่งรวมไปถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลทั้งหมดเข้าด้วยกันอย่างเป็นกลุ่มก้อนให้มุ่งไปสู่วัตถุประสงค์อย่างเดียวกันโดยใช้เทคนิควิธีการในการประสานงาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. สำรวจเครือข่ายทุนในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในทุก ๆ ด้าน

2. พิจารณากลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กรที่เป็นแหล่งวิชาการและแหล่งทุน ที่สนใจจะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและติดต่อสานสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายโดยการสร้างความคุ้นเคย การยอมรับ และความไว้วางใจระหว่างกัน โดยการให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อนำไปสู่การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเพื่อให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา และสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สนับสนุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ สนับสนุนด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือ สนับสนุนด้านวิชาการ สนับสนุนด้านการเงิน และสนับสนุนด้านการติดต่อประสานงาน เป็นต้น

3. ส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงสมาชิกที่ไม่มีโอกาสติดต่อกันเพื่อให้มีกิจกรรมได้พบ ประสังสรรค์และเข้ากันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เสนอโครงการความร่วมมือกับกลุ่มบุคคล หน่วยงาน/ องค์กร เพื่อการแบ่งปัน ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ

5. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

ในชุมชน ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ริเริ่มนำแนวคิด นวัตกรรมการพัฒนาใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน ผู้นำที่เก่งในด้านการประสานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก หรือเป็นบุคคลที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือ เข้ามาเป็นคณะกรรมการ พร้อมทั้งจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจ

6. มีการดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้หรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เครือข่ายและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงเป็นลายลักษณ์อักษร ทุกครั้งเมื่อมีการจัดกิจกรรมและเป็นระบบ

7. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะชน ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น จัดทำเอกสาร บอร์ดประชาสัมพันธ์ เฟสบุ๊ก เว็บไซต์ แผ่นพับ การส่งจดหมายถึงผู้สูงอายุ เสียงตามสายของชุมชน และสื่อสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต มือถือ ในการประชาสัมพันธ์ผลงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และของแต่ละชุมชนต่อเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

8. จัดงบประมาณสนับสนุนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการสร้างเครือข่ายในชุมชน

9. สนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาคเอกชนให้มีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ขั้นสร้างพันธมิตร

ขั้นสร้างพันธมิตรสร้างร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน ควรสร้างความผูกพันด้วยการทำข้อสัญญาในความสัมพันธ์ต่อกัน เพราะจะเป็นการเข้าสู่การทำข้อตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ในการร่วมกันทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการ แก้ไขปัญหา หรือการพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้เป็นรูปธรรม โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือกลุ่มเครือข่าย จะต้องมีการเรียนรู้ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่ความรู้ใหม่ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเครือข่ายในอนาคต โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ประสานเครือข่ายกลุ่มบุคคล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือกลุ่มเครือข่าย ที่ตอบรับเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการดำเนินงาน เพื่อจัดทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน (MOU) ในการร่วมพัฒนางานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

2. สมาชิกเครือข่ายร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างแผนยุทธศาสตร์ ร่วมกันหาตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จ และการติดตามประเมินผล พิจารณาขอขยายความร่วมมือและจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการทำงานร่วมกัน เพื่อการดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3. จัดให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4. ส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ขึ้นในชุมชน ทำให้แกนนำชุมชนและคนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเริ่มเปิดการมีปฏิสัมพันธ์กับ หน่วยงาน องค์กร และชุมชนภายนอกที่หลากหลาย ทำให้เกิดการเรียนรู้และนำมาพัฒนาต่อยอดสิ่งที่แต่ละชุมชนมีอยู่แล้ว

5. จัดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

4. ชั้นบริหารจัดการ

ชั้นบริหารจัดการเครือข่ายเป็นขั้นของการร่วมกันปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเกิดผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานซึ่ง จะต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่ให้สมาชิกเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกันกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ข้อกำหนดและกฎกติกาของสมาชิก เครือข่าย รวมถึงกำหนดกิจกรรม สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ดำเนินการ ร่วมกันปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และร่วมกันติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ประชาชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถาบันการศึกษา ราชัญชาวบ้าน องค์กรชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรศาสนา และอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้เทคนิค 5 ร่วม ดังนี้ การร่วมคิด การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมประเมินผล และการร่วมชื่นชม

2. จัดตั้งคณะทำงาน และร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่โดยทีมงานควรประกอบด้วย นายก ปลัด นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้นำทางศาสนา เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. จัดทำแผนงาน โครงการ และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนโดยใช้ข้อมูลศักยภาพของแต่ละชุมชนเป็นข้อมูลประกอบ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และชุมชน เสนอความต้องการ และมีตัวแทนจัดทำกิจกรรมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุร่วมกับผู้บริหาร และคณะกรรมการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้กิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบท และตามความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละชุมชน

4. กำกับให้มีการดำเนินงาน และมีการประเมินผลการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุให้เป็นระบบตามแผนงานที่ร่วมกันวางไว้ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ และมีการรายงานการนำผลการประเมินไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

5. มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในด้านการประสานงานความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภายนอกองค์กร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับประเทศ และบรรจุแผนการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไว้ในยุทธศาสตร์หลักและสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

6. ส่งเสริมให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งแบบพบปะกันเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ ทรัพยากร และบุคลากร ระหว่างชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

5. ชั้นพัฒนาและรักษาความสัมพันธ์

ในขั้นนี้เป็นการสร้างผลงานของเครือข่ายให้มีผลการดำเนินงานเป็นรูปธรรม ตลอดจนพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งนำไปสู่การร่วมกันทำกิจกรรมให้ปรากฏผลการดำเนินงาน เพื่อทำให้กลุ่มบุคคล

และองค์กรต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเกิดความรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย โดยมีรูปแบบการดำเนินงานดังนี้

1. ส่งเสริมให้เครือข่ายมีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ
2. ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนและสมาชิกเครือข่าย มีอิสระในความคิด และยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน
3. ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบแบบสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันถ้าสมาชิกเครือข่ายมีปัญหาในการดำเนินงานต้องร่วมกันให้ความช่วยเหลือและแก้ไขร่วมกัน
4. ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงการทำงานตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ตำบล และนำไปสู่ระบบที่ใหญ่ขึ้น
5. มีระบบการดำเนินงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ในทุกๆ ขั้นตอน
6. ส่งเสริมให้มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่คณะทำงาน และสมาชิกเครือข่าย
7. จัดให้มีการติดตามประเมินผล และทบทวนผลการดำเนินงานระหว่างเครือข่ายเป็นระยะ ๆ และต่อเนื่อง
8. ส่งเสริมให้สมาชิกเครือข่ายสร้างผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชนเพื่อเข้าร่วมดำเนินงานและกิจกรรมในชุมชน เพิ่มขึ้น
9. ควรส่งเสริมและจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเครือข่ายในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และประสานงานระหว่างเครือข่ายให้มีความหลากหลาย

บทที่ 4

กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

รัฐธรรมนูญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติกล่าวถึงผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบทบัญญัติภายใต้หมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐดังนี้

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 81 รัฐพึงช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีสุขภาพ กำลังใจ และความหวังในชีวิต เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ได้ตามสมควร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ดังนี้

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 54 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มีบทบัญญัติที่บรรจุหลักการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุไว้ดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงทางเพศ

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ

ที่มา: กรมกิจการผู้สูงอายุ. สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ. <http://www.dop.go.th>

สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย
ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

ผู้สูงอายุได้รับ การจัดช่องทางพิเศษเฉพาะเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการที่สะดวกรวดเร็ว
ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข โทรศัพท์ : 0 2590 6225

www.dms.moph.go.th

2. ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสาร

จัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และให้มีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ตั้งแต่การศึกษาขั้น
อุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และมีรายการต่าง ๆ
สำหรับผู้สูงอายุ ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ โทรศัพท์ : 0 2281 7217 www.nfe.go.th

3. ด้านการประกอบอาชีพ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม

ผู้สูงอายุได้รับ ข้อมูล คำปรึกษา ข่าวสารตลาดแรงงาน การจัดหางาน รับสมัครงาน
บริการข้อมูลทางอาชีพ ตำแหน่งว่างงาน การอบรมและฝึกอาชีพ โดยมีศูนย์กลางข้อมูล
ทางอาชีพและตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ ที่สำนักงานจัดหางานทุกแห่ง
ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

สำนักเศรษฐกิจการแรงงาน กระทรวงแรงงาน โทรศัพท์ : 0 2232 1379 www.mol.go.th

สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ โทรศัพท์ : 0 2281 7217 www.nfe.go.th

สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม กระทรวงมหาดไทย

โทรศัพท์ : 0 2241 9000 ต่อ 4131 – 4135 www.moi.go.th

4. ด้านการพัฒนาตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะ เครือข่าย/ชุมชน

ผู้สูงอายุได้รับ การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม
ทางสังคมภายในชุมชน และ/หรือระหว่างชุมชน และส่งเสริมการใช้ศักยภาพผู้สูงอายุ
โดยเพิ่มการจัดกิจกรรมทางกีฬา นันทนาการ และการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม กระทรวงมหาดไทย

โทรศัพท์ : 0 2241 9000 ต่อ 4131 - 4135 www.moi.go.th

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
โทรศัพท์ : 0 2642 4354 www.dop.go.th
กระทรวงวัฒนธรรม โทรศัพท์ : 0 2422 8892 www.m-culture.go.th

5. ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการสาธารณะอื่น

ผู้สูงอายุได้รับ - การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- การดูแล ช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่
- การบริการสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย
- การจัดพาหนะอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โทรศัพท์ : 0 2299 4323
สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วม กระทรวงมหาดไทย
โทรศัพท์ : 0 2241 9000 ต่อ 4131 - 4135 www.moi.go.th
สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิภาพสังคม กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ : 0 2245 5166 www.bangkok.go.th
สำนักงานปลัดกระทรวงคมนาคม โทรศัพท์ : 0 2283 3077 , 0 2283
3069 www.mot.go.th

6. ด้านการลดหย่อนค่าโดยสาร และการอำนวยความสะดวกในการเดินทางรถไฟ แห่งประเทศไทย

ผู้สูงอายุได้รับ การลดค่าโดยสารครึ่งราคาทุกชั้นตลอดทาง ทุกสาย (ไม่รวมค่าธรรมเนียม)
ระหว่างเดือนมิถุนายน – กันยายน โดยผู้สูงอายุไม่ต้องเข้าแถวรอซื้อตั๋ว มีที่นั่งรองรับตัว
พนักงานช่วยยกสัมภาระ ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่
การรถไฟแห่งประเทศไทย โทรศัพท์ : 0 2220 4263 www.railway.co.th
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โทรศัพท์ : 0 2246 0339 , 1348
www.bmta.co.th
บริษัท ขนส่ง จำกัด โทรศัพท์ : 0 2936 2895 www.transport.co.th

7. ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

ผู้สูงอายุได้รับ - การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
อุทยานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวในความรับผิดชอบขององค์การ
อุตสาหกรรมป่าไม้ และองค์การสวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น
ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ อุทยานแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม โทรศัพท์ : 0 2561 0777 ต่อ 1742 www.dnp.go.th
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม โทรศัพท์ : 0 2247 0028 ต่อ 4148

8. ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

ผู้สูงอายุได้รับ - การให้คำแนะนำ ปรีกษา และให้ความช่วยเหลือ

- กรณีผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถูกทอดทิ้ง จะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิ ชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการ อื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

สำนักอัยการสูงสุด โทรศัพท์ : 0 2141 2726 www.ago.go.th

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

โทรศัพท์ : 0 2502 8221 , 0 2502 8191 www.rlpd.moj.go.th

9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี และในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

ผู้สูงอายุได้รับ

- การให้คำแนะนำ ปรีกษา และให้ความช่วยเหลือ
- กรณีผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรม แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และถูกทอดทิ้ง จะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิ ชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง และการให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

โทรศัพท์ : 02 502 8221, 02 502 8191 www.rlpd.moj.go.th

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โทรศัพท์ : 0 2642 4305 , 0 2642 4306 www.dop.go.th

10. ด้านการช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

ผู้สูงอายุได้รับ กรณีผู้สูงอายุที่เดือดร้อนจะได้รับการช่วยเหลือตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน การจัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มให้ผู้สูงอายุตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โทรศัพท์ : 0 2642 4305 , 0 2642 4306 www.dop.go.th

11. ด้านการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพ

ผู้สูงอายุซึ่งมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ สัญชาติไทย ไม่เป็นผู้ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ได้จัดให้อย่างเป็นประจำ จะได้รับการช่วยเหลือเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนตลอดชีวิต โดยแบ่งตามช่วงอายุแบบขั้นบันได ดังนี้

อายุ 60 – 69 ปี จะได้รับเดือนละ 600 บาท

อายุ 70 – 79 ปี จะได้รับเดือนละ 700 บาท

อายุ 80 – 89 ปี จะได้รับเดือนละ 800 บาท

อายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับเดือนละ 1,000 บาท

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

สำนักส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการมีส่วนร่วมกระทรวงมหาดไทย

โทรศัพท์ : 0 2241 9000 ต่อ 4131 - 4135 www.moi.go.th

12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

ผู้สูงอายุมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ (1) มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป (2) มีสัญชาติไทย (3) ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวที่ยากจนตามข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย หรือกรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา (4) ไม่มีญาติ หรือมีญาติแต่มีฐานะยากจนไม่สามารถจัดการศพตามประเพณีได้ ผู้สูงอายุยากจนและไม่ได้รับการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย หรือกรุงเทพมหานคร หรือเมืองพัทยา ให้นายกเทศมนตรี หรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน หรือประธานชุมชน หรือผู้อำนวยการสำนักงานเขต หรือนายอำเภอ หรือนายกเมืองพัทยา เป็นผู้ออกหนังสือรับรอง จะได้รับการช่วยเหลือรายละ 2,000 บาท ขอรับบริการได้ที่

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดทุกจังหวัด
- สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร
- ที่ว่าการอำเภอ
- เมืองพัทยา
- เทศบาล
- องค์การบริหารส่วนตำบล

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โทรศัพท์ : 0 2642 4305 , 0 2642 4306 www.dop.go.th

สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิภาพสังคม กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ : 0 2245 5166 www.bangkok.go.th

**13. การจัดบริการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการตามที่
คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด**

ด้านการท่องเที่ยว

ผู้สูงอายุได้รับ การจัดกิจกรรม โครงการสำหรับผู้สูงอายุ

ด้านกีฬาและนันทนาการ

ผู้สูงอายุได้รับ

- การบริการตรวจสอบสุขภาพ ทดสอบสมรรถภาพทางร่างกาย
- ใช้บริการในสนามกีฬา สวนสุขภาพ ลานกีฬาแอโรบิค สนามเปตอง ห้องออกกำลังกาย
- เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬา การลีลาศ
- การรับสมัครเป็นสมาชิกชมรมสุขภาพ

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โทรศัพท์ : 0 2283 1500 www.mots.go.th

**14. (ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม) การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้าน
พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และการจัดกิจกรรมด้านศาสนา
ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนด**

ผู้สูงอายุได้รับ

- จัดบริการโดยตรงสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ลิฟต์ พื้นเรียบ รวบันได ทางลาด รวจับ ใน
ห้องน้ำ
- จัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ
- จัดบริการรถเข็น

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กระทรวงวัฒนธรรม โทรศัพท์ : 0 2422 8892 www.m-culture.go.th

**15. ด้านการลดหย่อนภาษีเงินได้ และการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่
กองทุนผู้สูงอายุ**

บุคคลที่ได้รับ

- ผู้เลี้ยงดูบิดา มารดา ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินจำนวน 30,000 บาท
- ผู้บริจาคทรัพย์สิน เงินให้แก่กองทุนผู้สูงอายุ สามารถนำไปเสร็จ ไปลดหย่อนภาษีได้

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กรมสรรพากร โทรศัพท์ : 0 2272 8407, 0 2272 9479, 0 2272 9000, 0 2272 8000
www.rd.go.th

16. ด้านกองทุนผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุได้รับ การให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล และรายกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ โดยต้องชำระคืนเป็นรายงวด ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี โดยไม่มีดอกเบี้ย

ขอทราบข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

กองทุนผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โทรศัพท์ : 0 2651 6902 0 2651 6480 www.olderfund.opp.go.th

ที่มา: กรมกิจการผู้สูงอายุ. สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก <http://www.dop.go.th>

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมภาษาไทย

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). **องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). **การพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องอาศัยความร่วมมือ**. จากเว็บไซต์ http://www.kriengsak.com/index.php?components_content_topic_main=36&id_content_management_main=1458. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2558,
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.วารสารการบริหารและพัฒนา**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายนพ.ศ.2555.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2549). **อบต.ในกระบวนทัศน์ใหม่ พัฒนาสร้างเครือข่ายและเสริมความเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: วิญชน.
- โกลด์สมิท, สตีเฟน. และ วิลเลียม ดี เอกเกอร์ส. (2552). **การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย: มิติใหม่ภาครัฐ**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท. หน้า 29-30.
- ชนัญญา กาญจนรังษิณนท์. (2543). **การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน.
- ชนัญญา กาญจนรังษิณนท์ และคณะ. (2554). **โครงการวิจัยประโยชน์สุขจากเศรษฐกิจพอเพียง**. รายงานการวิจัย. กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย(พ.ศ. 2551 - พ.ศ.2555)**. กรุงเทพฯ: ภารกิจการเผยแพร่และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีพลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หน้า 5, (ออนไลน์). 2557. แหล่งที่มา http://www.mof.go.th/home/Press_release/News2014/history_61.pdf (01.12.2557)
- จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). **การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2550). **การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2553). **หน่วยที่ 6 แนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ในเอกสารการสอนชุดวิชาขอบข่ายการศึกษาและวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์นนทบุรี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2547). **การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น**. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.

- ประยูร อัครบวรและคณะ. (2553). **การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2549). **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย .
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิษณุไทย ออฟเซต.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ.2546. ราชกิจจานุเบกษา.เล่ม 120 ตอนที่ 130 วันที่ 31 ธันวาคม 2546
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2551.) **รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีคิวพี จำกัด.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊ค พอยท์.
- รุจเรขา วิทยายุทธภูมิกุล และน้ำทิพย์ วิภาวิน. (2555). **การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม กับงานวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์**. วารสารบรรณศาสตร์ มศว.
- วิจิตร วิเชียรชม การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ. (ออนไลน์). 2555. แหล่งที่มา <http://research.law.tu.ac.th/research/upload/portfolio/2014-06-13-1402639932-73267.pdf>. (01.12.2557)
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น .(2553). **บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า'52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และ ประชาสังคม**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- วีระศักดิ์, เครือเทพ. (2550). **เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. **โครงการวิจัยเรื่อง การประมาณการงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุและ แหล่งที่มาของเงิน**. มีนาคม 2555, หน้า 30 – 36.
- สรัญญา จุฑานิล. (2556). **การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์.
- สุดารัตน์สุดสมบูรณ์. **สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย**. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2557. 2557, หน้า 75.
- สมชัย จิตสุชน และคณะ. **สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปีพ.ศ. 2560**, เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. มีนาคม 2554.

บรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

Agranoff, Robert and Michael McGuire. (2003). Collaborative Public Management: New Strategies for Local Government. Washington, DC: Georgetown University Press.

Boissevain, Jeremy and J. Clyde Mitchell. (1973). Network Analysis: Studies in Human Interaction. Netherlands: Mouton.

Chetley, A. (2011). Networking and Communicating Research. Accessed April 29. Available from <http://www.healthcomms.org>

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ – สกุล (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริมา สุวรรณศรี
Asst. Prof. Sirima Suwannasri

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์ 02-2445816

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ปริญญาโท : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
(นโยบายสาธารณะ)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ผลงานทางวิชาการ

หัวหน้าโครงการวิจัย:

รูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีงบประมาณ 2561

ผู้ร่วมงานวิจัย:

- 1) การพัฒนาทุนมนุษย์ของวิสาหกิจชุมชนในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตปฏิรูปที่ดิน ประจำปีงบประมาณ 2556
- 2) การศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรปูม้าโดยชุมชนประมงเรือเล็กบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: อ่าวเพ จังหวัดระยอง ประจำปีงบประมาณ 2556
- 3) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ. 2557
- 4) การศึกษาและจัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานครตามโครงการพัฒนาสังคมของกรุงเทพมหานคร มุ่งสู่มหานครสำหรับทุกคน ประจำปีงบประมาณ 2558
- 5) การศึกษาการจัดการทรัพยากรปูม้าบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2558

ผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่:

1) Human Capital Development of Community Enterprises in The Sufficiency Economy Land Settlements, Agricultural Reformed Areas of Thailand, Journal of Human Capital Development, 2013.

ผู้ร่วมวิจัย

1) ชื่อ – สกุล (ภาษาไทย) (ภาษาอังกฤษ)	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ เจริญพูล Asst. Prof. Dr. Somsak Charoenpul
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้	หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ โทรศัพท์ 02-2445816
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี : วท.บ. (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปริญญาโท : รป.ม. (การบริหารทรัพยากรมนุษย์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปริญญาเอก : (วิจัย วัฒน และสถิติการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลงานทางวิชาการ

1. การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชนของนิคมเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2553 (หัวหน้าโครงการวิจัย)
2. การศึกษาผลกระทบจากพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (พม่า ลาว กัมพูชา) ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษา จังหวัดชลบุรี สนับสนุนการวิจัยจาก ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 (หัวหน้าโครงการวิจัย)
3. การศึกษารูปแบบการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมิน กรณีศึกษาจังหวัดชลบุรี สนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ. 2556 (หัวหน้าโครงการวิจัย)

4. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปี พ.ศ. 2557 (หัวหน้าโครงการวิจัย)
5. การศึกษาสมการโครงสร้างอิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงานต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2559 (หัวหน้าโครงการวิจัย)
6. ชุมชนสุขภาวะบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชนและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย: กรณีศึกษา ชุมชนท่าเสา จังหวัดสุพรรณบุรี (ผู้ร่วมโครงการวิจัย)

ผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่:

1. สมศักดิ์ เจริญพูล. (2558). การศึกษาสมการโครงสร้างอิทธิพลของคุณภาพชีวิตการทำงานต่อความผูกพันองค์กรของบุคลากรทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10 (ฉบับเพิ่มเติม): 386-404.
2. กุลธิดาภูซัง และสมศักดิ์ เจริญพูล. (2559). การศึกษาผลกระทบจากพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ (พม่า ลาว กัมพูชา) ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน กรณีศึกษา จังหวัดชลบุรี. Veridian E-Journal, 9 (1): 1190-1207.
3. ชุติมา ทองวชิระ, สุชาดา โทพล, สมศักดิ์ เจริญพูล และคณะ. (2561). ชุมชนสุขภาวะบนพื้นฐานศักยภาพของชุมชนและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย: กรณีศึกษา ชุมชนท่าเสา จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 5 (ฉบับพิเศษ): 51-61.

2) ชื่อ – สกุล (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกอนงค์ ศรีสำอังก์
Asst. Prof. Dr.Eakanong Srisumaung

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและงานวิจัย
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์ 02-2445816

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
สาขาวิชา ภาษาอังกฤษธุรกิจ
ปริญญาโท : มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ
ปริญญาเอก : มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์

ผลงานทางวิชาการ

หัวหน้าโครงการวิจัย . รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนการสอน
สำหรับนักเรียนโรงเรียนประถมสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

3) ชื่อ – สกุล (ภาษาไทย)
(ภาษาอังกฤษ)

นางสาวพนารัตน์ พรหมมา
Miss Phanarat Phromma

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักบริการการศึกษา
ส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้

ส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
โทรศัพท์ 02-2445713

ประวัติการศึกษา

บธ.บ. (คอมพิวเตอร์ธุรกิจ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ